

VALTIOVARAINMINISTERIÖN
TYÖRYHMÄMUISTIOITA
29/99

Välillinen valtionhallinto
-hankkeen muistio

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Hallinnon kehittämisosasto
HELSINKI 1999

Tekijät (toimielimessä: toimielimen nimi, puheenjohtaja): Suunnittelija Hannu Koivurinta, ylitarkastaja Juhani Korhonen, hallitusneuvos Miliza Vasiljeff		Julkaisun laji: Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja: Valtiovarainministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä: 17.6.1998	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen): Välillinen valtionhallinto hankkeen muistio			
Julkaisun osat: Hankkeen muistio + liitteet			
Tiivistelmä: <p>Hankkeen tehtävänä oli 1) selvittää välillisen valtionhallinnon laajuus ja siihen kuuluvat organisaatiot, 2) selvittää välillisen valtionhallinnon rahoitusta ja välillisen valtionhallinnon taloudellista volyyymia, 3) selvittää välillisessä valtionhallinnossa noudatettavia hallinnollisia, oikeudellisia ja muita toimintaperiaatteita, 4) arvioida välillisen valtionhallinnon ohjausta, toimintaperiaatteita ja kehittämistarpeita sekä tarvittaessa hahmottaa alustavasti välillisen valtionhallinnon yksiköitä koskevia suosituksia.</p> <p>Hanke toteutettiin kartoittamalla välillisen valtionhallinnon yksiköt ja laatimalla yksiköistä niiden toimintaa koskevat kuvaukset. Kuvauksiin kerättyjen tietojen perusteella hankkeen tukiryhmä arvioi välillisen valtionhallinnon nykytilannetta ja laati ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi. Ehdotuksia laadittaessa erityistä painoarvoa annettiin uudelle perustuslaille samoin kuin hallintotoimintaa koskeville säädöksille kuten hallintomenettelylaille ja julkisuuslaille.</p> <p>Hankkeen perusteella on arvioitavissa, että välillinen valtionhallinto on jäänyt hallinnon harmaaksi alueeksi, josta on hyvin vähän tietoa saatavilla. Välillisen valtionhallinnon yksiköiden toiminta on kuitenkin erittäin laajaa sekä taloudellisessa että toiminnallisessa merkityksessä. Julkista valtaa on laajasti delegoitu ja julkisia tehtäviä osoitettu välillisen valtionhallinnon yksiköille.</p> <p>Säädösuudistukset ja erityisesti 1.3.2000 voimaan tuleva uusi perustuslaki edellyttävät välillisen valtionhallinnon yksiköiden toiminnan uudelleenarviointia. Julkisen vallan delegointia on arvioitava ja huomiota on kiinnitettävä etenkin siihen, että säätämistaso on perustuslain edellyttämällä tasolla silloin, kun välillisen valtionhallinnon yksiköt käyttävät julkista valtaa.</p> <p>Hyvää hallintoa koskevat periaatteet ja oikeusnormit eivät johdonmukaisesti tule sovellettavaksi välillisen valtionhallinnon kentässä. Hanke katsoo, että hyvää hallintotoimintaa turvaavat oikeussäännöt ja periaatteet olisi ulotettava koskemaan myös välillistä julkista hallintoa.</p> <p>Ministeriöiden välillisen valtionhallinnon yksiköihin kohdistama ohjaus ja valvonta vaihtelevat huomattavasti eri yksiköiden kesken. Ministeriöillä tulisi olla mahdollisuus ohjata ja valvoa hallinnonalansa toimintaa. Välillisen valtionhallinnon yksiköihin kohdistettava ohjausta on kehitettävä siten, että ministeriöille turvataan riittävä mahdollisuus välillisen valtionhallinnon yksiköiden ohjaukseen.</p>			
Avainsanat: Välillinen valtionhallinto, välillinen julkinen hallinto, julkinen valta, julkinen tehtävä			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero: Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 29/99		ISSN: 0788-6322	ISBN: 951-804-120-2
Kokonaissivumäärä: 168	Kieli: Suomi	Hinta:	Luottamuksellisuus: Julkinen
Jakaja: Valtiovarainministeriö, hallinnon kehittämisosasto		Kustantaja: Valtiovarainministeriö	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	8
1.1 Tausta ja toimeksianto	8
1.2 Toimintaympäristön muutokset	9
1.3 Perustuslakiuudistus	10
2. TYÖSKENTELYTAPA, KESKEISET KÄSITTEET JA TYÖN RAJAUKSET	13
2.1 Aikaisemmat selvitykset	13
2.2 Keskeiset käsitteet ja niiden määrittely	13
2.3 Työn muut rajaukset	15
2.4 Hankkeen organisointi ja työskentelytapa	16
3. VÄLILLISEN VALTIONHALLINNON LAAJUUS	18
3.1 Välillisen valtionhallinnon organisaatioiden määrästä ja toiminnan taloudellisesta laajuudesta	18
3.2 Välillisen valtionhallinnon tehtävistä	19
3.3 Välillisen valtionhallinnon yksiköiden organisaatiomuodoista	22
3.4 Välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden toimintaan liittyviä muita näkökohtia	22
4. VÄLILLISEN VALTIONHALLINNON OHJAUS	24
4.1 Yleisvastuu välillisen valtiohallinnon ohjauksesta	24
4.2 Välillisen valtionhallinnon ohjaus oikeudellisen organisaatiomuodon mukaan	25

4.3	Välillisen valtionhallinnon ohjaus erityislainsäädännöllä	27
4.4	Ohjaus julkinen tehtävä / julkinen valta kriteerin valossa	28
5. YLEISHALLINTO-OIKEUDELLISET VELVOITTEET VÄLILLIS- SESSÄ VALTIONHALLINNOSSA		29
5.1	Yleistä	29
5.2	Säädösten soveltaminen	30
6. VALVONTA VÄLILLISESSÄ VALTIONHALLINNOSSA		34
6.1	Yleistä valvonnasta	34
6.2	Valvontaviranomaisten toimivalta välillisen valtionhallinnon val- vonnassa	35
6.3	Välillisen valtionhallinnon organisaatiot valvojana	37
7. VÄLILLINEN VALTIONHALLINTO JA EU		38
8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA EHDOTUKSET		39
8.1	Yleisiä johtopäätöksiä ja havaintoja välillisen julkisen hallinnon asemasta	39
8.2	Välillistä valtionhallintoa koskevia ehdotuksia	40
8.3	Ehdotusten toteuttaminen	44
LIITE 1. Valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa toimivat välillisen valtionhallinnon organisaatiot ja yksiköt		45
LIITE 2. Valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa toimivien välillisen julkisen hallinnon yksiköiden käyttämä julkinen valta ja julkiset tehtävät		154

1. JOHDANTO

1.1 Tausta ja toimeksianto

Julkisen vallan delegoiminen tai julkisten tehtävien hoitaminen muiden kuin viranomaisten toimesta ei ole uusi ilmiö. Hallinnon viimeaikaisten uudistusten seurauksena julkisia tehtäviä ja julkista valtaa on kuitenkin enenevässä määrin siirtynyt varsinaisen hallintokoneiston ulkopuolelle. Sellaiset organisaatiot tai yksiköt, jotka eivät ole viranomaisia, mutta jotka joko käyttävät julkista valtaa ja/tai hoitavat julkisia tehtäviä muodostavat ns. *välillisen julkisen hallinnon*.

Aikaisemmin ei ole ollut selkeää näkemystä siitä, kuinka laajasti julkista valtaa varsinaisen hallintokoneiston ulkopuolella käytetään. Myöskään julkisia tehtäviä hoitavista välillisen julkisen hallinnon organisaatioista ei ole tehty kattavaa selvitystä. Välilliseen julkiseen hallintoon mahdollisesti liittyvien ongelmien hahmottamiseksi on aiheellista kerätä ja koota aineistoa välillisestä julkisesta hallinnosta, sen laajuudesta, tehtävistä ja välilliseen julkiseen hallintoon kuuluvista organisaatioista ja yksiköistä.

Välilliseen julkiseen hallintoon on viime vuosina kiinnitetty vain vähän huomiota. Väähäisen mielenkiinnon eräänä syynä lienee ilmiön monimuotoisuus. Tarkkoja rajoja välillisen julkisen hallinnon ja esimerkiksi yksityisen toiminnan kesken on erittäin vaikea vetää. Välillisen julkisen hallinnon selvittämistä on oletettavasti rajoittanut myös ilmiön poikkihallinnollisuus. Välillistä julkista hallintoa ei ole mahdollista kattavasti tarkastella vain jollakin tietyllä hallinnonalalla, vaan sen selvittäminen edellyttää poikkihallinnollista otetta.

Välillisen julkisen hallinnon selvittäminen ja mahdollisten yleisten periaatteiden luominen on kuitenkin monessakin mielessä välttämätöntä. Ensinnäkin julkisen vallan käyttö ja julkisten tehtävien hoitaminen varsinaisen hallintokoneiston ulkopuolella on selvityksen perusteella varsin laajaa. Julkisen vallan käyttämistä ja julkisten tehtävien hoitamista puolestaan koskevat tietyt oikeussäännöt ja myös hyvän hallinnon periaatteet tulisi toiminnassa huomioida. Hyvään hallintoon kuuluu, että toiminnassa joka on rinnastettavissa viranomaistoimintaan noudatetaan hyvän hallinnon periaatteita.

Ennen uuden perustuslain voimaantuloa on aiheellista selvittää, kuinka laajasti julkista valtaa ja julkisia tehtäviä on uskottu varsinaisen hallintokoneiston ulkopuolelle. Välillisen valtiorhallinnon nykytilanteen selvittämiseksi valtiovarainministeriö asetti 17.6.1998 hankkeen, jonka tehtävänä on kartoittaa välillisen valtiorhallinnon laajuus ja siihen kuuluvien organisaatioiden ja yksikköjen erityispiirteet. Hanke perustuu valtioneuvoston 16.4.1998 tekemään periaatepäätökseen¹, jonka mukaan käynnistetään selvitys välillisen julkisen hallinnon asemasta.

¹ Laadukkaat palvelut, hyvä hallinto ja vastuullinen kansalaisyhteiskunta. Hallintopolitiikan suuntalinjat. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.4.1998.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Välillisen julkishallinnon yksikköjä ja organisaatioita on Suomessa ollut yhtä kauan kun maassa on ollut järjestäytyntä hallintoa. Välillisen julkisen hallinnon yksiköitä perustettiin runsaasti 1960-luvulla ja uudelleen 1990-luvulla. Välillisen valtionhallinnon tai välillisen julkisen hallinnon yksiköt eivät yleensä ole olleet yhtä kiinteässä viranomaisen ohjauksessa kuin valtion virastot ja laitokset. Ne ovat eronneet valtion virastoista ja laitoksista myös organisatorisesti.

Julkisen vallan ja julkisten tehtävien uskomisella välillisen julkisen hallinnon yksiköiden hoidettavaksi on yleensä tavoiteltu organisaatioiden itsenäisyyden lisäämistä, toiminnallista joustavuutta ja riippumattomuutta hallintoa sitovista muoto- ja menettelyvaatimuksista, mahdollisuutta toimintojen yksityistämiseen, mahdollisuutta osallistua taloudelliseen kilpailuun, erityisasiantuntemuksen käyttöä, julkisuuden rajoittamista, julkisen valvonnan rajoittamista tai rahoitusta muulla kuin budjettivaroilla.

Ohjausjärjestelmien ja toimintatapojen kehittämisen myötä ei kaikilta osiltaan enää valitse ne olosuhteet, joista johtuen hallinnollisten ja muiden tehtävien järjestäminen on annettu välillisen julkishallinnon yksikön tai organisaation tehtäväksi. Tulohajauksesta, nettobudjetoinnista ja muista uusista joustavista toimintatavoista huolimatta myös viime vuosina on perustettu tai on syntynyt uusia välillisen valtionhallinnon yksiköitä. Uusien yksiköiden syntyminen on yleensä ollut seurausta valtion virastojen ja laitosten muuttumisesta liikelaitostamisen kautta tai suoraan valtionyhtiöiksi ja joissakin tapauksissa edelleen yksityisiksi yhtiöiksi.

Välillinen julkinen hallinto on kuitenkin viime vuosina laajentunut myös toiminnallisesti alhaalta ylöspäin siten, että lainsäädännöllä on määritelty julkisia tehtäviä tai julkista valtaa alun perin yksityisille yksiköille. Esimerkkinä tästä voidaan mainita tilintarkastajien auktorisointi.

Välillisen valtionhallinnon laajenemisen eräänä keskeisenä syynä voidaan pitää myös yksityistämistä. Useita palvelutehtäviä ja myös hallintotehtäviä on siirretty yksityisten hoidettaviksi, jolloin välillisen julkisen hallinnon yksiköiden määrä on kasvanut. Yksityistämisen ensisijaisena tavoitteena on ollut taloudellisen tehokkuuden lisääminen. Muutosprosessin seurauksena on perustettu myös uusia valtion virastoja, joille on keskitetty liikelaitosten ja yhtiöiden julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä ja julkisia tehtäviä.

Valtion keskushallinnon kehittämisen keskeisenä tavoitteena on ollut tehtävien ja toimivallan siirtäminen mahdollisimman lähelle palvelutilannetta. Tavoitteena on samalla ollut turvata poliittisen ohjauksen toteuttamismahdollisuudet. Palvelutuotannon järjestämisessä on pyritty siirtymään mahdollisimman laajasti asiakas- ja markkinaohjautuviin yksikköihin. Lähtökohtana on ollut määritellä julkisen sektorin vastuulla olevat tehtävät ja peruspalvelut. Valtio vastaa palvelujen saatavuudesta ja laadusta. Sen sijaan palvelutuotanto on voitava organisoida tilanteen mukaan järkevästi ja taloudellisesti. Muualta hankitut palvelut täydentävät julkisia palveluja. Palvelujen järjestämistapa on valittava tarkoituksenmukaisesti ja ennakkoluulottomasti.

Hallinnon kehittämisessä on erityisesti 1990-luvun taloudellisen laman seurauksena korostettu julkisen sektorin ja yksityisen sektorin yhteistyötarvetta. Kansalaisyhteiskunnan omatoimisuutta ja oma-aloitteisuutta hyödynnetään nykyisin julkisen vallan vastuulle kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Taustalla on pyrkimys ei vain tuottaa palveluita vaan aktivoida kansalaisia ja luoda edellytyksiä kansalaisten omatoimisuudelle ja oma-aloitteisuudelle.

Tämän toiminnan johdosta ns. kolmannen sektorin asema erityisesti hyvinvointipalvelujen tuottamisessa on kasvanut. Kolmas sektori voidaan määritellä siten, että kolmannen sektorin yksiköt ovat yksityisiä (ts. eivät kuulu varsinaiseen julkiseen hallintoon), yksiköt ovat institutionalisoituneita (esim. yhdistyksiä), voittoa tavoittelemattomia ja perustuvat vapaaehtoisuuteen. Näiden edellytysten lisäksi kolmannen sektorin yksiköt ovat itsehallinnollisia siten, että yksiköllä on edellytykset valvoa itseään (omat säännöt).²

Kolmannen sektorin erottaminen välillisestä valtionhallinnosta ei aina ole selvää. Merkittävimpänä erona voidaan pitää sitä, että kolmannen sektorin yksiköille ei kuulu julkista valtaa ja toisaalta niille ei myöskään ole uskottu lakisääteisiä julkisia tehtäviä hoitettavaksi. Eräänä erona voidaan vielä mainita se, että kolmannen sektorin toiminnan taustalla ei välttämättä ole säädöksiä tai määräyksiä. Välillisen valtionhallinnon yksiköiden toiminta taas perustuu säännökseen tai sen nojalla annettuun määräykseen.

Myös Suomen jäsenyydellä Euroopan Unionissa on ollut merkitystä välillisen julkisen hallinnon kannalta. Jäsenyyden seurauksena on syntynyt uudenlaisia välillisen julkisen hallinnon yksiköitä. Yhteisön lainsäädännön mukaisten ilmoitettujen laitosten sekä erilaisten testaus- ja tarkastuslaitosten toimintaan liittyy usein julkisen vallan käyttämistä, vaikka laitokset muutoin toimivatkin markkinaehtoisesti. Viranomaisten ylläpitämien testaus- ja tarkastuslaitosten rinnalle on syntynyt valtion ja yksityisten omistajien ylläpitämiä testaus- ja tarkastustoimintaa hoitavia osakeyhtiöitä.

1.3 Perustuslakiuudistus

Välillistä julkista hallintoa koskeva säädösperusta on oleellisesti muuttumassa. Perustuslakiuudistuksella on välillisen julkisen hallinnon kannalta keskeinen merkitys. Aikaisemmin välillistä julkista hallintoa koskevia yleisiä säännöksiä ei ole ollut. Uusi perustuslaki sisältää pykälän, jossa säädetään hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle (124 §).

² Ks. esim. Helander 1998:53-54.

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Hallituksen esityksen (HE 1/1998) perustelujen mukaan kyseisen pykälän tarkoituksena on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista viranomaiskoneiston ulkopuolelle.

Välillisen valtionhallinnon kannalta perustuslakiuudistus voidaan tiivistää lähinnä seuraavaan muotoon;

- julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tämän voidaan katsoa merkitsevän, että laissa on tällöin oltava yksityiskohtaiset säännökset asianomaisesta hallintotehtävästä ja kompetenssin käytöstä.
- mikäli edellytykset julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ovat olemassa, voidaan tehtävät antaa myös lain nojalla. Tällöin laissa olisi yleissäännös ja tehtävänmäärittely jäisi alemmanasteisen säädöstason varaan.
- merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä ei ehdotuksen mukaan saisi antaa muille kuin viranomaisille

Perustuslain 124 §:ssä käytetään käsitettä julkinen hallintotehtävä. Käsitteen sisältö ei ole täysin vakiintunut. Hallituksen esityksen (HE 1/1998) perusteluissa julkisella hallintotehtävällä viitataan "...verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Lainsäädäntö- ja tuomiovallan käyttöä sen sijaan ei voitaisi pitää säännöksessä tarkoitettuna hallintotehtävänä"³.

Perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan lähtenyt siitä, että julkista valtaa voivat Suomessa käyttää vain viranomaiset ja viranomaisten nimissä laillisesti virkoihinsa nimittetyt virkamiehet. Valiokunta on toisaalta katsonut, että julkisia tehtäviä ja julkista valtaa

³ Julkisen hallintotehtävän käsite on tässä ymmärrettävä valtiotehtävien kolmijakoon viittaavassa merkityksessä. Pykälä koskee ainoastaan hallintotehtävien uskomista muille kuin viranomaisille, ei sen sijaan lainsäädäntö- tai tuomiovallan siirtämistä valtio-organisaation ulkopuolelle.

voidaan rajoitetusti ja valiokunnan lausuntokäytännössä asetettujen ehtojen täytyessä antaa muillekin kuin viranomaisille ja virkamiehille.

Perustuslain 124 §:n tarkoittamaa merkittävää julkistaa valtaa ei liene mahdollista täsmällisesti määritellä. Hallituksen esityksen perusteluissa tai perustuslakivaliokunnan lausunnoissa ei ole myöskään määritelty sitä, mitä ei ole pidettävä merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä.

Perustuslain tavoitteiden toteuttamisen kannalta on lisäksi kiinnitettävä huomiota perusoikeusnäkökohtiin. Lähtökohtana on, että julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PeL 22 §). Hyvän hallinnon takeiden turvaaminen lailla (PeL 21.2 §) on välillisen valtionhallinnon kannalta erityisen tärkeä vaatimus, koska sitä ei ole sidottu sen paremmin julkisen vallan käyttöön kuin julkisen tehtävän hoitamiseenkaan. Lähtökohtana on näin ollen pidettävä sitä, että hyvän hallinnon takeet on turvattava koko välillisessä valtionhallinnossa.

Perustuslain takaamien perusoikeuksien osalta on välillisen valtionhallinnon osalta vielä kiinnitettävä huomiota muun muassa yhdenvertaisuuteen (PeL 6 §), sananvapauteen ja julkisuuteen (PeL 12 §) sekä yhdistymisvapauteen (PeL 13.2 §). Perustuslain näkökulmasta on välillisessä valtionhallinnossa paikallaan kiinnittää huomiota myös lainalaisuusperiaatteeseen. Kun julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin (PeL 13.2 §) on tärkeää määritellä riittävän täsmällisesti sekä julkisen vallan käytön sisältö että lainatasoisen sääntelyn vähimmäistaso.

2. TYÖSKENTELYTAPA, KESKEISET KÄSITTEET JA TYÖN RAJAUKSET

2.1 Aikaisemmat selvitykset

Välillinen julkinen hallinto ja siihen mahdollisesti liittyvät ongelmat on tiedostettu oikeustieteellisessä kirjallisuudessa jo pitkään. Välillistä julkista hallintoa koskeva tutkimus- ja selvitystoiminta on kuitenkin viime vuosina ollut vähäistä. Välillistä julkista hallintoa on tarkasteltu laajasti viimeksi 1980-luvulla. Tuolloin Åbo Akademiassa oli käynnissä *Medelbar offentlig förvaltning (MOF)* –tutkimushanke. Tutkimushankkeen jälkeen välilliseen julkiseen hallintoon keskittyviä laajoja tutkimuksia ei yliopistoissa tai muissa tutkimuslaitoksissa ole tehty.

Myöskään valtionhallinnon toimesta välillistä julkista hallintoa ei ole kovin laajasti selvitetty. Aluehallinto 2000 komiteanmietintöön (KM 1997:2) sisältyy kuvaus sellaisista välillisen julkisen hallinnon yksiköistä, joilla on alueellista toimintaa. Komiteanmietinnössä myös ehdotetaan välillisen julkisen hallinnon kattavaa selvitystä.

2.2 Keskeiset käsitteet ja niiden määrittely

Välillinen julkinen hallinto ja välillinen valtionhallinto (*Medelbar offentlig förvaltning, Indirect public administration, Mittelbare Staatsverwaltung*) ovat oikeustieteellisessä kirjallisuudessa kehiteltyjä käsitteitä. Käsitteistön taustalla on havainto siitä, että julkista valtaa samoin kuin julkisia tehtäviä hoidetaan muidenkin kuin viranomaisten toimesta. Välillinen julkinen hallinto on luotu kuvaamaan sellaisia tilanteita, joissa julkista valtaa käytetään tai julkisia tehtäviä hoidetaan varsinaisen hallintokoneiston ulkopuolella.

Hankkeessa on omaksuttu oikeustieteellisessä kirjallisuudessa pääsääntöisesti käytetty välillisen julkisen hallinnon määritelmä. Määritelmän mukaan *välillisellä julkisella hallinnolla tarkoitetaan sellaista julkisen vallan käyttöä ja julkisen tehtävän hoitamista, joka organisatorisesti sijoittuu perinteisen valtionhallinnon ja kunnallishallinnon sekä muun itsehallinnon ulkopuolelle.*

Välillisen julkisen hallinnon yksiköiden tai organisaatioiden oikeudellisella muodolla ei tässä suhteessa ole merkitystä. Välillisen julkisen hallinnon yksiköt voivat näin ollen olla yhtiötä, säätiötä, yhdistyksiä tai luonnollisia henkilöitä. Välilliseen julkiseen hallintoon kuuluu myös yksiköitä, jotka ovat erityislainsäädännöllä perustettuja ja joita ei voi lukea mihinkään edellä mainittuun ryhmään. Välilliseen valtionhallintoon kuuluvia yksiköitä ovat mm. kriminaalihuoltoyhdistys, Suomen elokuvasäätiö, Oy Veikkaus Ab, metsänhoitoyhdistykset, Liikenneturva, Kauppakamarit, Eläketurvakeskus, Koulutus- ja erorahasto ym. Muistion liitteeseen 1 on kerätty tietoja valtioneuvoston tai ministeriöiden ohessa toimivista välillisen valtionhallinnon yksiköistä

Välillisen julkisen hallinnon tunnistamisen kannalta keskeisimmät käsitteet ovat julkinen valta ja julkinen tehtävä. *Julkinen valta* on julkista tehtävää täsmällisemmin määriteltävissä. Julkisen vallan käyttö tarkoittaa *yksipuolista* määräämistä toisen henkilön/oikeussubjektin oikeuspiiristä tai puuttumista siihen. Julkisen vallan käyttö voi siten

olla joko *määrämuotista päätöksentekoa*, jossa valtiotehtävien kolmijakoa vastaavasti asetetaan oikeusnormeja, annetaan niitä yksittäistapauksiin soveltavia lainkäyttöpäätöksiä tai tehdään jonkun velvollisuuksia, etuja tai oikeuksia koskevia hallintopäätöksiä. Toiseksi kyse voi olla muulla tavalla kuin määrämuotoisina päätöksinä ilmenevästä tosiasiallisesta julkisen vallan käytöstä, toisin sanoen toisen henkilön oikeuspiiristä määrittämisestä tai siihen puuttumisesta.

Pelkästään päätöksentekoa toisen edusta, oikeudesta, velvollisuudesta ei sinänsä voitane pitää julkisen vallan käyttönä silloin, kun viime kädessä on kysymys sopimussuhteesta. Tässä suhteessa ratkaisevaa on nimenomaan julkisen vallan käyttöön liittyvä yksipuolisuus. Julkisen vallan käytön ulkopuolelle jäävät tästä syystä esimerkiksi luotto- tai vakuutus päätöksen tekeminen pankissa tai rahoituslaitoksessa, työnjohtovallan käyttäminen työsuhteessa tai vakuutuskorvauksen suorittamisen epäämistä koskeva ratkaisu vakuutuslaitoksessa.

Julkista valtaa sen sijaan on esimerkiksi välillisen lainkäyttövallan käyttö välimiesmenettelyssä tai itsesääntelyorgaaneissa. Hankkeen tarkoituksena ei ole ollut selvittää välillistä lainkäyttövaltaa. Hankkeessa on haluttu keskittyä välilliseen julkiseen hallintoon. Julkisen vallan käyttäjistä on lisäksi huomioitava, että yksityishenkilöt, erilaiset tarkastajat, valvojat, turva- ja järjestyshenkilöt, toimitusmiehet jne. muodostavat tärkeän ja myös nopeasti laajenevan osan julkisen vallan käytöstä ydinhallinnon ulkopuolella.

Julkisen vallan käsitteen merkitysisältö saattaa vaihdella eri oikeudenaloilla ja eri oikeudellisissa yhteyksissä. Erityisesti raja-alueilla oikeudenalojen toisistaan poikkeavat tulkintamaksimit saattavat supistaa tai laajentaa käsitteen tulkintaa. Välillinen valtionhallinto -hankkeessa on kuitenkin pitäydytty julkisen vallan määrittelyssä siten, että julkista valtaa on yksipuolinen oikeus päättää toisen oikeussubjektin edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta.

Julkinen tehtävä on julkista valtaa laajempi kokonaisuus. Julkinen tehtävä viittaa lainsäädännössä määriteltyyn ja tietyn elimen tai yksikön hoidettavaksi osoitettuun tehtävään. Julkisen tehtävän hoitaminen ei välttämättä sisällä oikeutta julkisen vallan käyttämiseen. Julkisesta tehtävästä on kyse silloin, kun lakisääteinen tehtävä on joko lainsäädännön taikka tasavallan presidentin, valtioneuvoston tai ministeriön päätöksellä annettu jonkin yksikön, organisaation tai luonnollisen henkilön hoidettavaksi. Päätös, jolla julkinen tehtävä tietylle yksikölle annetaan voi olla muodoltaan valtuutus, sopimus, hyväksyntä, toimilupa tai muu sellainen päätös, josta ilmenee tehtävien uskominen tietylle yksikölle. Julkinen tehtävä voidaan antaa joko julkisen tai yksityisen organisaation tai yksityisen henkilön tehtäväksi⁴.

Hankkeessa omaksuttuja käsitteitä ja niiden määritelmiä voidaan arvioida tarkastelukulmasta riippuen. Käsitteistöön ja määritelmiin voidaan suhtautua kriittisesti. Hankkeen keskeiseksi tarkastelukulmaksi on otettu yhteiskunnan ohjauksen ja valvonnan lisäksi asiakkaan asema sekä toiminnan tulos.

⁴ Julkinen tehtävä voidaan käsittää myös hieman eri tavalla. Esim. Mäenpään mukaan lakisääteisyys ei välttämättä tee tehtävästä julkista. Muun muassa erialaiset lakisääteiset velvollisuudet (vero-, oppi, katsastus jne.) ovat tästä esimerkkeinä. Julkiseksi tehtävän tekee Mäenpään mukaan se, että tehtävää a) pidetään luonteeltaan julkisena ja/tai b) se on vakiintuneesti ollut julkisen sektorin tehtävänä.

2.3 Työn muut rajaukset

Hankkeen kohdealueen rajaamiseksi on välillinen valtionhallinto erotettava varsinaisesta valtionhallinnosta ja yksityisistä toimiyksiköistä. Hankkeessa välillinen valtionhallinto on erotettu varsinaisesta valtionhallinnosta valtion talousarvion ja oikeushenkilöllisyyden avulla. Tämän jaottelun mukaan varsinaiseen valtionhallintoon kuuluvat ne yksiköt, joiden varallisuuspiiri kuuluu valtion budjettitalouteen. Tällaisilla yksiköillä ei myöskään ole itsenäistä oikeussubjektuutta, vaan ne ovat osa valtio-oikeushenkilöä. Näiden molempien tunnusmerkkien toteutuessa samanaikaisesti kyse on siis varsinaisesta valtionhallinnosta.

Yksityisistä toimintayksiköistä välillinen valtionhallinto on erotettavissa julkisen vallan ja julkisen tehtävän käsitteiden avulla. Julkisia tehtäviä hoitavat tai julkista valtaa käyttävät yksiköt, jotka eivät kuulu varsinaiseen valtionhallintoon muodostavat välillisen valtionhallinnon. Muut kuin julkiseen hallintoon kuuluvat yksiköt, joilla ei ole julkisia tehtäviä ja jotka eivät käytä julkista valtaa muodostavat yksityissektorin.

Valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa toimivan välillisen julkisen hallinnon erottaminen muusta välillisestä julkisesta hallinnosta ei kaikissa tapauksissa ole selvää. Hankkeessa välillisen valtionhallinnon on katsottu koostuvan yksiköistä, jotka ovat joko valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa. Ohjaus on käsitetty laajasti siten, että siihen kuuluvat toimilupa- tai hyväksymispäätökset, tulosohtaus, mahdollinen julkinen edustus organisaation johtoelimissä samoin kuin erilaiset lakiin perustuvat määräykset ja ohjeet sekä julkisen rahoituksen kautta tapahtuva ohjaus. *Valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa toimivista välillisen julkisen hallinnon yksiköistä on hankkeessa käytetty nimitystä välillinen valtionhallinto.*

Yksi vaikeimmista välillisen valtionhallinnon ja yksityisen toiminnan rajanvetokysymyksistä aiheutui tekijänoikeusjärjestöjen asemasta. Tekijänoikeusjärjestöjen asemasta on oikeus- ja yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa samoin kuin hankkeessa pyydytyissä asiantuntijalausunnoissa esitetty toisistaan poikkeavia käsityksiä. Eduskunnan oikeusasiamiehelle ei ole kanneltu tekijänoikeusjärjestöihin liittyvissä kysymyksissä, joten oikeusasiamiehen ratkaisua asiassa ei ole. Rajanvetopulma kulminoituu tekijänoikeusmaksujen perintään. Toisaalta kyse on yksityisen edun, tekijänoikeuden, valvonnasta. Toisaalta tekijänoikeusmaksun suorittaminen ei ole vapaaehtoista ja maksuja voivat periä vain opetusministeriön hyväksymät järjestöt. Näillä järjestöillä on myös oma valvontaorganisaationsa. Tässä hankkeessa päädyttiin ratkaisuun, että ainoastaan Teostosta, jonka julkisena tehtävänä on ns. kasettimaksun perintä, laadittiin organisaatiota koskeva kuvaus (liite 1).

Hankkeen ulkopuolelle on jätetty eduskunnan ohjauksessa ja valvonnassa toimivat välillisen julkisen hallinnon yksiköt kuten Kansaneläkelaitos, Suomen Pankki ja Suomen itsenäisyyden juhlarahasto. Välillisen julkisen hallinnon yksiköitä toimii myös kunnallishallinnon tai muiden itsehallintoon perustuvien alueiden ja toimintojen ohessa. Tällaisia yksiköitä kuten esimerkiksi Ahvenanmaan raha-automaattiyhdistystä (PAF) ei hankkeessa ole käsitelty.

Välilliseen julkiseen hallintoon samoin kuin joissakin tapauksissa myös välilliseen valtionhallintoon kuuluu myös sellaisia yksiköitä, joiden toimintaa ei voida pitää vakiintuneena. Näiden usein tiettyä tehtävää varten perustettujen ad hoc -tyyppisten yksiköiden ja organisaatioiden käsitteleminen hankkeen yhteydessä ei ole ollut mahdollista eikä tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi vesilain (264/1961) perusteella perustettavat ja vesilain säätelemät vesistöjen järjestely- ja säännöstely-yhtiöt samoin kuin ojitusyhtiöt ovat sellaisia yksiköitä, joille kuuluu julkista valtaa. Näiden yksiköiden toimintaa säännellään toimialakohtaisissa laeissa ja niiden toiminta yleensä lopetetaan, kun toiminnan tavoitteet on saavutettu.

Tiettyä tehtävää varten perustettujen yksiköiden tarkkaa määrää on vaikea arvioida. Tällaisten organisaatioiden ja yksiköiden kautta voidaan kuitenkin arvioida tapahtuneen merkittävää julkisen vallan ja julkisten tehtävien delegointia. Näiden yksikköjen ja organisaatioiden käyttämä julkinen valta tai niiden hoitamat julkiset tehtävät eivät välttämättä sisällöllisesti eroa välillisen julkisen hallinnon yksiköiden hoitamista tehtävistä. Erottavana ja hankkeen kannalta rajoittavana tekijänä on kuitenkin toiminnan vakiintumattomuus. Yksiköitä kuten esimerkiksi Rautakirja Oy:tä, jolla on ollut veromerkkien myyntiin liittyvä julkinen tehtävä ei hankkeessa ole käsitelty.

Välillinen valtionhallinto on vielä erotettava valtion liikelaitoksista. Valtion liikelaitokset ovat valtion talousarvion ulkopuolisia valtion laitoksia, jotka toiminnassaan noudattavat liiketaloudellisia periaatteita. Liikelaitokset ovat juridisesti osa valtiota, joten ne eivät ole välillisen valtionhallinnon yksiköitä. Valtion liikelaitokset vastaavat hallinnassaan olevalla omaisuudella sitoumuksistaan ja muista velvoitteistaan. Mikäli liikelaitos ei pysty vastaamaan velvoitteistaan, kantaa niistä vastuun viime kädessä valtio. Liikelaitosmalli korostaa liikelaitoksen omaa toimivaltaa sekä taloudellista ja organisatorista vastuuta. Liikelaitoksen ohjaus perustuu tulos- ja palvelutaso-ohjaukseen.

Myös valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot on rajattu selvityksen ulkopuolelle. Rahastot samoin kuin valtion liikelaitokset ovat osa valtionhallintoa. Rahastojen perustamisen merkittävin syy on ollut talousarviomenettelyn jäykkyys. Rahastojen hallinnoinnista vastaavat toimialan ministeriöt ja laitokset. Ainoastaan ydinjäterahastolla on omia toimihenkilöitä.

2.4 Hankkeen organisointi ja työskentelytapa

Välillinen valtionhallinto -hanke on ensimmäinen valtionhallinnon toimesta toteutettu laajempi selvitys välillisen valtionhallinnon organisaatioista ja tehtävistä. Vastaavia välillistä valtionhallintoa koskevia kartoituksia (liite 1.) ei valtionhallinnon toimesta ole aiemmin tehty. Alueellista toimintaa harjoittavia välillisen julkisen hallinnon yksiköitä sen sijaan on aikaisemminkin tarkasteltu (KM 1997:2).

Hankkeen alkuvaiheessa on pyritty selvittämään välilliseen julkiseen hallintoon kuuluvat yksiköt ja organisaatiot. Hankkeen kohdealueina olevista, valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa toimivista välillisen valtionhallinnon yksiköistä on laadittu niiden toimintaa koskevat kuvaukset. Kuvauksiin on pyritty sisällyttämään hankkeen tavoitteiden kannalta keskeiset tiedot yksiköiden ja organisaatioiden toiminnasta. Hank-

keen näkemykset ja johtopäätökset perustuvat yksiköiden ja organisaatioiden kuvauksissa oleviin tietoihin. Välillisen valtionhallinnon yksiköitä koskevat kuvaukset lähetettiin ao. yksiköiden ja ministeriöiden tarkistettaviksi.

Välillisen valtionhallinnon yksiköiden kuvaukset on pyritty laatimaan mahdollisimman yhtenäisiksi. Koska välillisen valtionhallinnon yksiköt toimivat eri toimialueilla ja ovat oikeudelliselta muodoltaan ja toiminnan laajuudeltaan toisistaan poikkeavia, on myös tämä pyritty ottamaan kuvauksissa huomioon.

Organisaatioita koskevien kuvausten jälkeen on taulukko, johon on kootusti kerätty tiedot kunkin organisaation mahdollisesti käyttämästä julkisesta vallasta ja / tai hoitamista julkisista tehtävistä. Näiden kuvausten avulla on mahdollista muodostaa yleiskuva tilanteesta ja samalla tarkastella varsinaisen hallintokoneiston ulkopuolella käytettävää julkista valtaa ja julkisia tehtäviä hieman laajemmassa perspektiivissä.

Välillisen valtionhallinnon rajaamisessa on käytetty apuna Eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin ratkaisuja. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat toimivaltaisia ratkaisemaan kantelut, jotka koskevat viranomaisia tai muita yksiköitä, jotka käyttävät julkista valtaa tai hoitavat julkisia tehtäviä. Ylimpien laillisuusvalvojen toimivalta on siis yhtenevä hankkeessa omaksutun välillisen julkisen hallinnon määrittelyn kanssa.

Hankkeen vastuuhenkilöinä ovat toimineet hallitusneuvos Miliza Vasiljeff ja ylitarkastaja Juhani Korhonen valtiovarainministeriöstä. Muistion kirjoittamisesta on pääosin vastannut suunnittelija Hannu Koivurinta valtiovarainministeriöstä. Hankkeen tukiryhmään ovat osallistuneet lainsäädäntöneuvos Martti Simola oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Tarja Hyvönen sisäasiainministeriöstä, talousyli-tarkastaja Miika Virkkunen maa- ja metsätalousministeriöstä, neuvotteleva virkamies Pentti Tarnanen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Raimo Ikonen sosiaali- ja terveysministeriöstä ja vanhempi hallitussihteeri Kirsti Vallinheimo valtiovarainministeriöstä.

Asiantuntijalausunnon hankkeen muistiosta ovat pyynnöstä antaneet professori Olli Mäenpää ja professori Kaarlo Tuori Helsingin yliopistosta, professori Heikki Kulla Turun yliopistosta, professori Seppo Laakso Tampereen yliopistosta ja professori Markku Suksi Åbo Akademiasta. Lisäksi hanke on saanut kilpailuvirastolta välillisen valtionhallinnon kilpailulliseen asemaan liittyvän lausunnon. Asiantuntijalausunnoissa esitetyt kommentit on huomioitu muistiossa.

3. VÄLILLISEN VALTIONHALLINNON LAAJUUS

3.1 Välillisen valtionhallinnon organisaatioiden määrästä ja toiminnan taloudellisesta laajuudesta

Välillisen julkisen hallinnon kenttä on muotoutunut tavattoman heterogeeniseksi. Toisessa ääripäässä voidaan nähdä miljardien vuosibudjetilla toimivat eläkelaitokset, Raha-automaattiyhdistys ym. ja toisessa päässä huomattavasti pienemmillä budjeteilla toimivat kalastuskunnat, paliskunnat, kriminaalihuoltoyhdistys ym. Silti kaikki nämä yksiköt kuuluvat välilliseen valtionhallinnon piiriin sen kriteerin perusteella, että ne hoitavat julkisia tehtäviä ja/tai käyttävät julkista valtaa.

Tehdyn selvityksen perusteella voidaan todeta, että välillisen valtionhallinnon toiminta on erittäin laajaa. Laajuutta on kuitenkin vaikea aivan täsmällisesti kuvata, koska ei ole täysin yksiselitteistä missä kulkee välillisen valtion (tai julkisen) hallinnon ja yksityisen sektorin välinen raja. Laajuutta voidaan kuitenkin lähestyä eräiden lukumäärätietojen ja toisaalta tehtävien laajuuden avulla. Tässä esitetyt lukumäärätiedot kuvaavat lähinnä toiminnan suuruusluokkaa.

Tehdyn selvityksen perusteella valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjauksessa toimivia välillisen julkisen hallinnon organisaatioita on noin viisikymmentä. Tässä lukumäärässä organisaatioiden alueellisia yksiköitä ei ole laskettu erikseen, vaan koko valtakunnallinen organisaatio on laskettu yhdeksi välillisen valtionhallinnon organisaatioksi. Myös tietyt toimialat on esitetty yhtenäisen otsakkeen alla. Näin on esimerkiksi metsästäjäorganisaation kohdalla, joka asiallisesti koostuu Metsästäjäin keskusjärjestöstä, riistanhoitopiireistä ja riistanhoitoyhdistyksistä.

Välillisen valtionhallinnon taloudellista volyymiä ei voitu selvittää, koska hanke ei saanut käytettäväkseen kaikilta selvityksessä mukana olevilta yksiköiltä taloudellisen toiminnan laajuudesta vertailukelpoisia tunnuslukuja. Ongelmia taloudellisen toiminnan laajuuden selvittämisessä aiheuttaa lisäksi se, että useilla välillisen valtionhallinnon yksiköillä on erittäin laajaa taloudellista toimintaa, josta kuitenkin vain pieni osa voitaisiin katsoa välillisen valtionhallinnon tehtäviksi. Välillisen valtionhallinnon osuuden erottaminen ei kaikissa tapauksissa ole mahdollista.

Yksittäisten välilliseen valtionhallintoon kuuluvien yksiköiden taloudellisesta toiminnasta voidaan kuitenkin esittää joitakin tunnuslukuja. Esimerkiksi rahapelitoimintaa harjoittavien organisaatioiden yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 1998 oli n. 9,3 miljardia markkaa. Välillisen valtionhallinnon organisaatioille on myönnetty valtionapua vuonna 1997 yhteensä noin 5 miljardia markkaa. Taloudelliselta volyymiltaan erittäin merkittäviä ovat myös lakisääteisestä eläke- ja työttömyysturvasta huolehtivat yksiköt samoin kuin lakisääteisestä vakuuttamisesta huolehtivat yksiköt.

Tehdyn selvityksen perusteella noin puolet välillisen valtionhallinnon organisaatioista ja yksiköistä saavat valtionapua. Useat välillisen valtionhallinnon organisaatiot rahoittavat toimintaansa myös muulla julkisella tuella (esim. EU-rahoitus, kuntien rahoitus), mak-

sutuloilla, sijoitustoiminnan tuloilla tai muilla tuloilla. Toiminnan rahoitus ja tulonhankinta ja niiden väliset osuudet vaihtelevat huomattavasti eri organisaatioiden kesken.

3.2 Välillisen valtionhallinnon tehtävistä

Välillisen valtionhallinnon toiminnan laajuutta voidaan lähestyä myös tarkastelemalla välilliseen valtionhallintoon kuuluvien yksiköiden ja organisaatioiden hoitamia tehtäviä. Välillisen valtionhallinnon organisaatioita toimii useilla eri hallinnonaloilla ja toimialoilla ja niille on annettu mitä erilaisempia tehtäviä hoidettavaksi. Välillisen valtionhallinnon organisaatioille lainsäädännössä annetut tehtävät muodostavat laajan ja heterogeenisen kirjon. Tehtävät ulottuvat eläketurvan järjestämisestä ja vapaaehtoisen sosiaaliryhmittämisen rahoittamisesta aina kalastuksen järjestämiseen ja valvontaan, tarkastustehtäviin ja myös rahapelitoimintaan.

Välillisen valtionhallinnon yksiköille annetut tehtävät ovat ns. julkisia tehtäviä. Usein, mutta ei välttämättä, tehtävän hoitamiseen liittyy myös julkisen vallan käyttöä. Lisäksi julkisten, laissa säädettyjen tehtävien ohella välillisen valtionhallinnon organisaatiot saattavat hoitaa myös muita tehtäviä. Usein muut kuin julkiset tehtävät muodostavat pääosan välillisen valtionhallinnon yksikön tehtävistä.

Julkisen vallan käyttö muodostaa välillisen julkisen (ja valtion) hallinnon ytimen. Oikeustieteellisessä kirjallisuudessa julkinen valta on jaettu mm. seuraaviin kategorioihin: lupapäätös, päätös taloudellisesta edusta tai maksusta, oikeudellisen aseman vahvistaminen tai hyväksyminen, muut vahvistamistoimenpiteet, rekisteröinti, määräykset, kiellot, sitova lausunto ja normipäätös⁵.

Esimerkkinä lupapäätöksestä voidaan mainita riistanhoitopiirien myöntämät pyyntiluvat. Perusopetuksen järjestäjä (myös yksityinen oppilaitos) voi tarvittavien selvitysten perusteella antaa lapselle luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin.

Taloudellisia etuja koskevat päätökset muodostavat huomattavan osan välillisen valtionhallinnon julkisen vallan käytöstä. Tyypillisimpiä esimerkkejä ovat eläkelaitosten ja eläkekassojen eläkkeiden myöntämistä koskevat päätökset. Metsäkeskukset tekevät metsätaloutta koskevia rahoituspäätöksiä. Hyväksymispäätöksistä voidaan mainita Keskskauppakamarin oikeus hyväksyä ja valvoa tilintarkastajia ja tavarantarkastajia.

Julkinen tehtävä on julkista valtaa laajempi käsite ja kokonaisuus. Julkinen tehtävä on annettu jollekin organisaatiolle lainsäädännöllä, tasavallan presidentin, valtioneuvoston tai ministeriön päätöksellä. Tyypillisiä julkisia tehtäviä ovat muun muassa kalastusalueiden kalavesin käyttöön ja hoitoon liittyvät tehtävät. Julkiset tehtävät perustuvat pääsääntöisesti laintasoiseen säädökseen, mutta julkisia tehtäviä on annettu myös asetuksella tai ministeriön päätöksellä. Esimerkiksi postilaitoksen yleisistä velvollisuuksista säädetään laissa, mutta postin peruspalvelut määritellään liikenneministeriön päätöksellä.

⁵ Suksi: Välillisen julkisen hallinnon rakenteesta. Lakimies 4/1988 alaviite 34, s. 405.

Välillisen valtionhallinnon tehtäviä voidaan tarkastella ja jaotella myös valtioyhteisön näkökulmasta. Hallintopolitiikan suuntalinjoja koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä 16.4.1998 valtioyhteisön tehtäviä on jaoteltu kolmeen osaan siten, että ne koostuvat hallintotehtävistä, markkinaehtoisista tehtävistä ja julkisista palvelutehtävistä. Hallintotehtävät (ydinvaltiotehtävät) koostuvat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä kansalaisten perusoikeuksien ja yhteiskunnan demokraattisen järjestyksen tehtävistä.

Toinen osa muodostuu julkisista palvelutoiminnoista, joissa ei ole kyse julkisen vallan käyttämisestä, vaan yrityksille ja kansalaisille suunnattavista palveluista. Kolmanteen osaan kuuluvat julkiset liiketoimet ja tuotannolliset sekä kaupalliset palvelut. Valtioneuvoston periaatepäätöksen tausta-ajatuksena on, että erilaisia julkisia tehtäviä ei pyritä yhdenmukaistamaan. Tehtävien erilaisuus otetaan huomioon niiden organisoinnissa, ohjaamisessa ja rahoittamisessa. Valtio etsii erilaisille tehtävilleen niille ominaisia toimintatapoja. Kullakin tehtäväalueella seurataan niiden omia hallinto- ja johtamismalleja.

Välillisen valtionhallinnon organisaatioiden tehtävät vastaavat muun valtioyhteisön tehtäviä. Hallintotehtävät koostuvat pääosin erilaisista valvontatehtävistä ja siihen liittyen ylipäätään kyseisen tehtäväalueen hoidosta. Julkiset palvelutehtävät liittyvät erilaisen hyvinvointipalvelujen tuottamiseen. Huomattava osa välillisen valtionhallinnon organisaatioita on myös järjestetty erilaisiin liiketoimintayksiköihin.

On huomattava, että yksittäinen välillisen valtionhallinnon organisaatio voi hoitaa useaa eri tehtävää - myös muita kuin julkisia tehtäviä - ja siksi se voitaisiin sijoittaa useaan tehtävälohkoon. Esimerkiksi asianajajaliitto toisaalta toimii jäsenistönsä edunvalvontaorganisaationa ja toisaalta valvoo asianajajien ammatillista toimintaa.

Välillisen valtionhallinnon hoitamat *hallintotehtävät* koostuvat pääosin valvontatehtävistä ja tähän liittyen myös rekistereiden ylläpitämisestä sekä tarkastustoiminnasta. Välillisen valtionhallinnon organisaation harjoittama valvonta voi kohdistua säädösten noudattamisen valvontaan, organisaation jäsenistön valvontaan tai varainhoidon ja varojen käytön valvontaan. Myös tässä yhteydessä hieman harvinainen norminannon luonteinen toiminta on lähinnä perinteistä hallintotehtävää. Esimerkkejä hallintotehtäviä hoitavista välillisen valtionhallinnon organisaatioista ovat muun muassa (aakkosjärjestyksessä):

- Keskuskauppakamari ja kauppakamarit (KHT ja HTM-tilintarkastajien ja tilintarkastusyhteisöjen hyväksyntä ja valvonta)
- Kriminaalihuoltoyhdistys ry (mm. ehdonalaiseen rangaistukseen tuomittujen nuorten rikoksenteekijöiden valvonta)
- Metsäkeskukset (mm. metsälain, kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain ja metsänhoitoyhdistyslain toimeenpanoon liittyvät tehtävät)
- Metsästäjien järjestöt ja riistanhoitopiirit (metsästyksen valvonta: metsästäjärekisteri, pyyntiluvat, metsästäjätkinnot)
- Paliskuntain yhdistys (poromerkin myöntäminen)
- Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (lakisääteisen tapaturmavakuutusurvan koordinoinnista huolehtiminen)

Tarkastustehtäviä on muun muassa seuraavilla organisaatioilla:

- Tekninen tarkastus, mittaus, kalibrointi ja sertifiointi (esim. Inspecta Oy)
- Kasvintarkastus, vahinkoarviot, neuvonta (Maaseutukeskukset)

Hallintotehtäviin voidaan lukea myös standardien luomisen ja ylläpidon kaltainen toiminta. Standardointia hoitaa mm. Suomen Standardisoimisliitto SFS, joka vahvistaa kansalliset standardit ja ylläpitää standardikokoelmaa.

Julkiset palvelutehtävät liittyvät palvelujen tuotantoon ja tarjontaan. Palvelut voivat olla hyvinvointivaltion ylläpitämiseen liittyviä palveluja, mutta myös erilaisia asiantuntijapalveluja. Seuraavassa esimerkkejä palveluorganisaatioista:

- Liikenneturva (liikenneturvallisuusprojektit, tiedotus- valistus ym.)
- Maaseutukeskukset (maaseutua koskeviin hankkeisiin liittyvä neuvonta; maaseutuelinkeinolain täytäntöönpanon asiantuntija-apu)
- Metsänhoitoyhdistykset (ammattiapu yksityismetsänomistajille)
- Metsäkeskukset (asiantuntijapalvelut, kehittämistehtävät)
- Suomen Punainen Risti (veripalvelu)
- Työterveyslaitos (työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoiminta)
- Yksityiset oppilaitokset (koulutustehtävät, todistusten antaminen)

Valtiovuoksesta kolmas tehtäväryhmä, *markkinaehtoiset tehtävät*, muodostavat niiden taloudellisen merkityksen perusteella huomattavan tehtäväkokonaisuuden välillisessä valtionhallinnossa. Useilla välillisen valtionhallinnon organisaatioilla on muiden tehtävien lisäksi markkinaehtoisia tehtäviä. Markkinaehtoisesti toimivia välillisen valtionhallinnon organisaatioita ovat esimerkiksi seuraavat:

- Finnvera Oyj (yritystoiminnan rahoittaminen)
- Raha-automaattiyhdistys (rahapelit; vapaaehtoisen sosiaalityön rahoitus)
- Veikkaus Oy (veikkaustoiminta; urheilun ja kulttuurin tukeminen)
- Suomen Hippos (toto- ja ravinurheilun järjestämien, hevostalouden tukeminen)

Välillisen valtionhallinnon organisaatioilla voi olla myös muita toimintoja kuin julkisia tehtäviä. Joidenkin organisaatioiden toiminnassa julkiset tehtävät voivat muodostaa vain pienen osan koko organisaation tehtävistä. Muita tehtäviä ovat lähinnä puhtaasti liiketaloudelliset toiminnot. Välillisen valtionhallinnon tehtäviä hoitavilla osakeyhtiöillä on luonnollisesti eniten tai pääosin liiketaloudellisia tavoitteita.

Välillisen valtionhallinnon organisaatioiden toiminnan laajuudesta voidaankin yleisesti todeta, että julkiset tehtävät tai mahdollisuus julkisen vallan käyttöön muodostavat usein vain pienen osan tietyn organisaation tehtävistä. Tässä suhteessa välillinen valtionhallinto tulisikin käsittää lähinnä tietyiksi tehtäväkokonaisuuksiksi eikä niinkään joukoksi erilaisia organisaatioita.

3.3 Välillisen valtionhallinnon yksiköiden organisaatiomuodoista

Edellä on pyritty esittämään kuvaus välillisen valtionhallinnon toiminnan laajuudesta ja tehtävien moninaisuudesta. Välillinen julkinen hallinto samoin kuin välillinen valtionhallinto on kuitenkin heterogeeninen myös sen suhteen minkälaisia organisaatioita siihen kuuluu. Lyhyesti voidaan todeta, että välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden oikeudellinen muoto vaihtelee huomattavasti.

Välillisen valtionhallinnon sisäisessä luokittelussa on monia mahdollisuuksia, ja valinta niiden välillä riippuu tarkastelun kulloisistakin tarkoituseristä. Hankkeen toimeksiantannon kannalta tarkoituksenmukaisinta on käyttää organisaatiomuodosta ja tehtävien luonteesta johdettuja luokittelukriteerejä.

Oikeudellis-organisatorisesti yksiköt voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Yhden ryhmän muodostavat itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset, joilla on oma, valtion budjetin alaisuuteen kuulumaton varallisuuspiirinsä ja myös valtio-oikeushenkilöstä erillinen oikeussubjektius. Tähän ryhmään voidaan välillisen julkisen hallinnon yksiköistä lukea mm. Eläketurvakeskus.

Toisen ryhmän muodostavat yhdistyslain (503/1989) 2.2 §:ssä tarkoitetut julkisoikeudelliset yhdistykset, jotka on "lailla tai asetuksella järjestetty erityistä tarkoitusta varten". Tällaisia yksiköitä välillisen valtionhallinnon yksiköistä ovat mm. metsänhoitoyhdistykset, kalastuskunnat jne.

Kolmannen ryhmän muodostavat yksityisoikeudellisissa organisaatiomuodoissa toimivat oikeushenkilöt tai luonnolliset henkilöt, jotka käyttävät julkista valtaa tai hoitavat julkisia tehtäviä. Yksiköitä voidaan edelleen ryhmitellä asianomaisen organisaatiomuodon mukaan yhdistyksiksi, yhtiöiksi, säätiöiksi jne. Tällaisia yksiköitä välillisessä valtionhallinnossa ovat mm. Suomen autokatsastus ja muut ajoneuvojen katsastuksesta ja kuljettajantutkinnon järjestämisestä huolehtivat (osake)yhtiöt, Veikkaus, Suomen Hippos jne.

3.4 Välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden toimintaan liittyviä muita näkökohtia

Useat välillisen valtionhallinnon yksiköt hoitavat julkisen tehtävän lisäksi markkinaehtoisesti avoimessa kilpailutilanteessa muita tehtäviä. Myös julkisten tehtävien hoitaminen voi olla markkinaehtoista. Viime mainitussa tilanteessa yleensä säännöksiin määritellään julkinen tehtävä ja sen palvelutaso. Sen sijaan asiakkaan maksama korvaus julkisen tehtävän hoitamisesta määräytyy pääosin markkinaperusteisesti.

Välillisen valtionhallinnon yksikön julkisesta tehtävästä ja mahdollisista palvelutavoitteista on yleensä säädetty hyvin väljästi. Kansalainen on toisin sanoen oikeutettu palveluihin, joiden tarkkaa sisältöä ei ole laissa määrätty. Tällöin välillisen valtionhallinnon harjoittamassa liiketoiminnassa on kysymys yksityisoikeudellisesta toiminnasta, joka perustuu palvelujen tarjontaan elinkeinonharjoittajille ja kuluttajille. Välilliseen valtionhallinnon sovelletaan tällöin samoja elinkeino- ja sopimustoimintaa koskevia

normeja kuin muuhunkin elinkeinotoimintaan. Myös kuluttajansuojalainsäädäntöä sovelletaan välillisen valtionhallinnon yksikön harjoittamaan palvelutoimintaan.

Kuten muussakin elinkeinotoiminnassa toiminnan laatua saattaa säännellä toimialakohmainen laki. Toimialakohtaisessa lainsäädännössä voidaan säätää toiminnan luvanvaraisuudesta, mahdollisesta monopolista, tai muusta erityissäätelystä tai itsesääntelystä. Tällä sääntelyllä saattaa olla palvelujen laadun kannalta merkitystä. Palvelu- ja muita toimintatavoitteita koskeva ohjaus korvaa monopoliasemassa olevan välillisen julkisen hallinnon yksikön osalta muuta ohjausta.

Välillisen valtionhallinnon yksikön sopimustoimintaan voi liittyä erityispiirteitä, jotka johtuvat yksikön asemasta valtioyhteisössä. Niillä on muun muassa sopimuspakko, joka perustuu niiden lakisääteiseen julkiseen tehtävään. Esimerkiksi postilaitos ei voi kieltäytyä kuljettamasta lähetystä, jos se täyttää lähetys ehdot. Tämän velvollisuuden olennaisena osana on yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen. Yhteiskunnan kannalta tärkeitä palveluja on tarjottava kaikille kansalaisille tasapuolis in ehdoin.

4. VÄLILLISEN VALTIONHALLINNON OHJAUS

4.1 Yleisvastuu välillisen valtionhallinnon ohjauksesta

Ministeriöiden ohjaus- ja valvontavastuu määräytyy uuden perustuslain 68 §:n mukaan;

68 §

Ministeriöt

Valtioneuvostossa on tarvittava määrä ministeriöitä. Kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta.

Ministeriön päällikkönä on ministeri.

Ministeriöiden enimmäismäärästä ja niiden muodostamisen yleisistä perusteista säädetään lailla. Ministeriöiden toimialasta ja asioiden jaosta niiden kesken sekä valtioneuvoston muusta järjestysmuodosta säädetään lailla tai valtioneuvoston antamalla asetuksella.

Perustuslain 68 § on kirjoitettu ajatellen lähinnä valtion yleistä linjahallintoa, säännös on pohjana myös välilliseen valtionhallintoon ulottuvalle ministeriön ohjaus- ja valvontakompetenssille. Tämä ministeriölle kuuluva kompetenssi on nykyjärjestelmässä yleensä lausuttu asianomaista välillisen valtionhallinnon yksikköä koskevassa organisaatiosäädöksessä tai aineellisessa lainsäädännössä. Ministeriön valvonta- ja ohjausvastuu ulottuu välillisen valtionhallinnon yksikköihin osana ao. toimialaa. Yksityiskohmainen toimivalta edellyttää lain tasoista säännöstä.

Ministeriöiden ohjaus- ja valvontakompetenssi välillisen valtionhallinnon kentässä vaihtelee suuresti asianomaisen yksikön ja sen toiminnan luonteen mukaan. On selvää, että tätä kysymystä ei myöskään ole mahdollista yhtenäisillä säädöksillä järjestää. On kuitenkin huomattava, että ohjausta ja valvontaa koskevien säännösten sanamuodot ovat useimmiten samankaltaisia ja ne muistuttavat sitä sääntelytapaa, jota valtion linjahallinnossa yleensä noudatetaan.

Välillisen valtionhallinnon ohjausta on tarkasteltava eritellysti siten, että huomioon otetaan toiminnan sisältö ja erityispiirteet sekä organisaatiomuoto. Ministeriöiden tulee huolehtia siitä, että välillisen valtionhallinnon ohjaus ja valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja toiminta muutoinkin on asianmukaista.

4.2 Välillisen valtionhallinnon ohjaus oikeudellisen organisaatiomuodon mukaan

Valtioneuvoston tai ministeriöiden välillisen valtionhallinnon yksiköihin kohdistama ohjaus vaihtelee yksiköittäin. Ohjauskeinoihin, sovellettaviin oikeussääntöihin ja ohjauksen tehokkuuteen yleensäkin vaikuttavat välillisen valtionhallinnon organisaatioiden oikeudellinen muoto, organisaatiota koskeva erityislainsäädäntö, tehtävät joita yksikkö hoitaa ja mahdollinen julkinen rahoitus.

Ensimmäinen välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden ohjauksen vaikuttava tekijä on niiden oikeudellinen organisaatiomuoto. Välillisen valtionhallinnon organisaatiot ja yksiköt on ohjauksen kannalta jaettavissa yhdistyksiin, yhtiöihin, säätiöihin ja muihin erityisiin organisaatiomuotoihin.

Julkisoikeudellisten yhdistysten merkittävin ohjauskeino on yhdistyksen sääntöjen vahvistaminen sektoriviranomaisen päätöksellä tai niiden antaminen säädöksillä. Julkisoikeudellisten yhdistysten toimielimissä on lisäksi yleensä lakisääteinen julkinen edustus.

Muiden kuin julkisoikeudellisten **yhdistyksen** ohjausmuodot vaihtelevat huomattavasti eri yhdistysten kesken. Yhdistyksissä saattaa olla valtion edustus ylimmissä toimielimissä, mutta edustus ei yleensä ole lakisääteinen. Toisaalta yhdistysmuodossa toimivat välillisen valtionhallinnon yksiköt saattavat myös toimia korostetun itsenäisesti. Esimerkiksi Suomen Syöpäyhdistyksen toiminta (syöpärekisterin tekninen ylläpito) ei ole valtion tai ministeriöiden ohjauksessa, vaan toiminta perustuu Suomen Syöpäyhdistyksen ja STAKES väliseen sopimukseen.

Välilliseen valtionhallintoon kuuluvien yksityisoikeudellisten yhdistysten taustalla on usein tarve luoda jonkinlainen ”katto-organisaatio” useille samalla toimialalla tai samankaltaista toimintaa harjoittaville organisaatioille ja yksiköille. Yhdistysten taustalla saattaa joissakin tapauksissa olla myös tarve perustaa koordinoiva organisaatio tietyn tyyppistä toimintaa harjoittavista yksiköistä. Näin on esimerkiksi Potilasvakuutuskeskuksen osalta, joka toimii potilasvakuutustoimintaa Suomessa harjoittavien vakuutusyhtiöiden yhteistyöelimenä.

Tällaiset tiettyä toimintaa tai toimialaa varten muodostetut rekisteröidyt yhdistykset ovat useimmiten korostetun itsenäisiä. Toimintaa ohjaa lähinnä yhdistyslaki, eikä niinkään valtioneuvoston tai ministeriöiden ohjeet tai määräykset. Julkisia tehtäviä on annettu yhdistyksen hoidettavaksi usein ministeriöiden päätöksellä tai sitten toimialakohteisessa lainsäädännössä edellytetään tiettyä yhteistoimintaelintä tai vastaavaa, jonka ministeriö hyväksyy tai valtuuttaa. Tehtävien hoitamiseen saattaa joissakin tapauksissa sisältyä myös mahdollisuus julkisen vallan käyttämiseen.

Välilliseen valtionhallintoon kuuluvien **yhtiöiden** ohjauksessa on huomioitava ne erot, joita julkisilla tehtävillä tai julkisella vallalla on muihin tehtäviin nähden. Yhtiöt toimivat usein kilpailutilanteessa muiden samalla toimintasektorilla toimivien yhtiöiden kanssa. Julkisten tehtävien tai julkisen vallan osalta taas kilpailutilannetta ei yleensä ole. Ajoneuvojen katsastukseen samoin kuin tekniseen tarkastukseen tosin liittyy julkisen vallan käyttämisestä, mutta toimialalla saattaa samalla olla myös kilpailua.

Välilliseen valtionhallintoon kuuluvien yhtiöiden kohdalla on usein niin, että sitä toimintaa joka sisältää julkista valtaa tai on julkisten tehtävien hoitamista ministeriö ohjaa ja valvoo. Toisaalta käytännössä on usein myös niin, että yhtiöiden hoitamista julkisista tehtävistä määrätään joko säädöksillä tai sitten ministeriöt sopivat tiettyjen tehtävien hoitamisesta jonkin yhtiön kanssa.

Välilliseen valtionhallintoon kuuluvien yhtiöiden osalta toiminnan ohjaus saattaa edellä esitettyjen syiden vuoksi vaihdella huomattavasti. Lähtökohta kuitenkin on, että valtion omistaja- asemasta seuraa luonnollisesti mahdollisuus toiminnan ohjaukseen. Välillisen valtionhallinnon yhtiöistä suurin osa on valtion omistuksessa. Niiden yhtiöiden ohjaus, jotka eivät ole valtion omistuksessa on käytännössä kohtuullisen vähäistä. Kyse on lähinnä valvonnasta tai sitten tehtävistä on tehty sopimus valtion ja jonkun yhtiön välillä ja toiminnan sisältö määräytyy sopimuksen perusteella.

Säätiöiden osalta niiden ohjaus vaihtelee sen mukaan onko kyse lakisääteisestä eläke- tai työttömyysturvasta huolehtivasta organisaatiosta vai julkista rahoitusta myöntävästä organisaatiosta. Lakisääteisten eläkelaitosten toiminnan ohjaus on järjestetty edustuksen ja sääntöjen vahvistamisen kautta. Lakisääteisten eläkelaitosten ylimmissä toimielimissä on joko STM:n edustus tai sitten ylimpien toimielinten jäsenet nimitetään kokonaisuudessaan valtioneuvoston tai ministeriöiden toimesta.

Vakuutustoimintaa harjoittavien säätiöiden kohdalla on huomioitava niiden myös harjoittavan luvanvaraista toimintaa, joka on varsin tarkoin säädeltyä. Säätiöitä koskeva lainsäädäntö ohjaa toimintaa varsin yksityiskohtaisesti. Etenkin varojen käytön kohdalla on huomattava erityislainsäädännössä olevat säädökset, jotka aiheuttavat merkittäviä rajoituksia säätiöiden toiminnalle ja siten myös tosiasiaa ohjaavat toimintaa.

Työsuojelurahaston toiminta on hieman erityyppistä kuin eläkelaitosten toiminta. Työsuojelurahaston toiminnan tarkoituksena on rahoittaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa, joka parantaa työoloja ja edistää työyhteisöjen toiminnan turvallisuutta ja tuottavuutta. Työsuojelurahaston ohjauksesta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö, joka vahvistaa rahaston säännöt ja nimittää ylintä päättäntävaltaa käyttävän toimielimen jäsenet.

Elokuvasäätiön tarkoituksena puolestaan on tukea kotimaista elokuvatuotantoa. Tätä tarkoitusta varten säätiö myöntää kotimaisille elokuville taloudellista tukea. Merkittävin ohjauskeino elokuvasäätiön kohdalla on päätös siitä, kuinka paljon tukea se voi myöntää.

Erityisten organisaatioiden ohjausmuodot vaihtelevat huomattavasti. Tyypillisimmillään ohjaus on tulos- ja/tai tavoiteohjausta, josta hallinnonalan johdossa oleva ministeriö vastaa. Yksikköjen erityisestä asemasta johtuen yksiköt saattavat kuitenkin olla myös merkittävän itsenäisiä ja riippumattomia. Julkinen katsastus- ja arviomies on merioikeuden määräämä ja sen hoitamat tehtävät on määritelty merilaissa (674/1994). Julkisen katsastus- ja arviomiehen toiminta ei ole ministeriöiden tai valtioneuvoston ohjauksessa.

4.3 Välillisen valtionhallinnon ohjaus erityislainsäädännöllä

Välillisen valtionhallinnon yksiköistä merkittävä osa toimii erityislainsäädännön alaisuudessa. Erityislainsäädännön piiriin kuuluvien organisaatioiden ohjaus poikkeaa muiden välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden ohjauksesta siinä suhteessa, että oikeudellisen organisaatiomuodon mukainen yleislainsäädäntö ei sellaisenaan toimintaan välttämättä sovellu. Tällaisissa tilanteissa ohjauksen sisältö määritellään pääosin yksikköä koskevassa erityislainsäädännössä.

Sen erottaminen milloin kyse on nimenomaan tiettyä yksikköä tai organisaatiota koskevasta lainsäädännöstä ja toisaalta milloin kyse on tiettyä toimintaa ohjaavasta lainsäädännöstä ei aina ole selvää. Kriteerinä voidaan tässä suhteessa kuitenkin käyttää lähinnä sitä, onko säädös annettu nimenomaisesti koskemaan jotakin yksikköä tai organisaatiota. Sääntöjen vahvistamista ei sellaisenaan voida pitää yksikkökohtaisena lainsäädäntönä.

Sellaisia välillisen valtionhallinnon yksiköitä, joita varten on olemassa organisaatiota koskeva erityislainsäädäntö ovat;

Kriminaalihuoltoyhdistys, Asetus kriminaalihuoltoyhdistyksestä (1241/1996)

Oy Edita Ab, Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä (1234/1992)

Leonia Oyj, Laki Postipankista (972/1987, muut 382/1998)

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) ja A (93/1996)

Metsäkeskukset, Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) ja A (93/1996)

Metsänhoitoyhdistykset, Laki Metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998)

Liikenneturva, Asetus Liikenneturvasta (843/1987; muut 1484/1991 ja 173/1998)

Kauppakamarit, Kauppakamariasetus (337/1988)

Finnvera Oyj, Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä (443/1998)

Raha-automaattiyhdistys, Raha-automaattiasetus (676/1967)

Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Asetus joka sisältää maatalousyrittäjien eläkelaitosta koskevan ohjesäännön (501/1969)

Merimieseläkekassa, Merimieseläkelaki (72/1956) ja A (654/1991)

LEL -työeläkekassa, Asetus joka sisältää LEL:n ohjesäännön (846/1975)

ETEK -eläkekassa, Asetus joka sisältää ETEK:n ohjesäännön (762/1985)

Suomen Punainen Risti, Asetus Suomen Punaisesta Rististä (1065/1997)

Työsuojelurahasto, Laki työsuojelurahastosta (407/1979)

Työterveyslaitos, Laki Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta (159/1978) ja A (501/1978)

Eläketurvakeskus, Asetus joka sisältää Eläketurvakeskuksen ohjesäännön (431/1961)

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto, Asetus Tapaturmavakuutuslaitosten liiton säännöistä (1312/1996)

Liikennevakuutuskeskus, Asetus joka sisältää liikennevakuutuskeskuksen säännöt (1627/1993).

4.4 Ohjaus julkinen tehtävä / julkinen valta kriteerin valossa

Välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden ohjausta voidaan jäsentää myös siten, että erotetaan yksiköt sen mukaan käyttävätkö ne julkista valtaa vai hoitavatko ne julkisia tehtäviä. Useille välillisen valtionhallinnon yksikölle toki kuuluu sekä julkista valtaa että julkisia tehtäviä, mutta tällöin julkinen valta on se, jonka mukaan yksikön tai organisaation asema ratkeaa.

Välillisen valtiohallinnon yksiköistä ja organisaatioista **julkista valtaa käyttävät** mm; *Kriminaalihuoltoyhdistys, Elokuvasäätiö, Metsäkeskukset, Metsänhoitoyhdistykset, Maa-seutukeskukset, Metsästäjäorganisaatio, Paliskuntain yhdistys, ajoneuvojen kuljettajantutkintoja vastaanottavat yritykset, ajoneuvojen katsastuksesta ja rekisteröinnistä huolehtivat yritykset, Keskuskauppakamari, tarkastus- ja testauslaitokset, Ilmoitetut laitokset, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Merimieseläkekassa, LEL- ja ETEK eläkekassat, Työsuojelurahasto, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto, Koulutus- ja erorahasto, Liikennevakuutuskeskus, lakisääteisestä eläke- ja työttömyysvakuutuksesta huolehtivat organisaatiot ja Ympäristövakuutuskeskus.*

Sellaisia välillisen valtionhallinnon yksiköitä, joille ei kuulu julkista valtaa, mutta jotka hoitavat **julkisia tehtäviä** ovat esimerkiksi; *vapaan sivistystyön oppilaitokset, Oy Veikkaus Ab, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, Suomen Hippos, Liikenneturva, Suomen Posti Oy, Finnvera Oyj, Hansel, Raha-automaattiyhdistys, Työterveyslaitos, Suomen syöpäyhdistys ja Näkövammaisten keskusliitto.*

Ohjauksen kannalta merkittävimmät erot julkista valtaa käyttävien organisaatioiden ja toisaalta julkisia tehtäviä hoitavien organisaatioiden kesken ovat toiminnan säädöspohjassa. Julkista valtaa käyttävien organisaatioiden toiminta perustuu pääosin lakiin, kun taas julkisia tehtäviä hoidetaan usein erityissäädöksen, toimiluvan tai sopimuksen perusteella.

Julkista valtaa käyttävien yksiköiden osalta laissa on usein niiden ohjausta koskevat säädökset. Näiden säädösten perusteella ratkeaa yksikön ohjaus. Julkisia tehtäviä hoitavien organisaatioiden ohjaus puolestaan vaihtelee yksiköittäin. Julkisia tehtäviä hoitavia yksiköitä valtio voi ohjata esimerkiksi omistuksen, edustuksen tai määrärahojen avulla ja toki myös normiohjaus on mahdollista. Välillisen valtionhallinnon yksiköiden ja organisaatioiden ohjaukseen vaikuttaa yllä mainittujen tekijöiden lisäksi mahdollinen julkinen rahoitus.

5. YLEISHALLINTO-OIKEUDELLISET VELVOITTEET VÄLILLISESSÄ VALTIONHALLINNOSSA

5.1 Yleistä

Kysymys yleishallinto-oikeuden soveltamisesta välillisessä valtionhallinnossa on erittäin tärkeä. Yleishallinto-oikeudellisilla säädöksillä ja periaatteilla on tärkeä merkitys kansalaisten oikeussuojan takaamisessa.

Kansalaisten oikeusturvasta ja hyvän hallinnon takeista on säädetty uuden perustuslain 21 §:ssä. Sen mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Keskeiset yleishallinto-oikeudelliset periaatteet sisältyvät seuraaviin säännöksiin:

- hallintomenettelylaki (598/1982)
- laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621 /1999)
- hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- arkistolaki (831/1994)
- kielilaki (148/1922)
- laki tiedoksiannosta hallintoasioissa (232/1966)

Välillinen julkinen hallinto on asiakkaan näkökulmasta rinnastettavissa viranomaistoimintaan siltä osin kuin välillisen julkisen hallinnon yksiköt käyttävät julkista valtaa tai suorittavat julkisia tehtäviä. Lähtökohtaisesti edellä mainittuja säädöksiä tulisi soveltaa välillisen valtionhallinnon yksikköjen hallintotoimintaan ja julkiseen palvelutoimintaan. Niiden muun toiminnan, esimerkiksi liiketoiminnan osalta säädösten soveltaminen tuskin tulee kysymykseen.

Seuraavat hallintotoimintaan liittyvät säädökset tulevat pääsääntöisesti sovellettavaksi myös välillisessä julkisessa hallinnossa. Velvollisuus säädösten noudattamiseen ratkeaa kuitenkin yksikkö- ja tehtäväkohtaisesti.

- laki julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä (802/1993)
- valtion maksuperustelaki (150/1992)
- tilastolaki (62/1994)
- tuloverolaki (1535/1992), laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968) sekä laki eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista (680/1976)
- henkilötietolaki (523/1999)

5.2 Säädösten soveltaminen

Hallintomenettelylaki (598/1982)

Hallintomenettelylakia sovelletaan hallintomenettelyyn. Hallintomenettelyllä ko. laissa tarkoitetaan hallintoasian käsittelyä viranomaisessa, ei kuitenkaan hallintolainkäyttöä, ulosottoa tai esitutkintaa rikosasiassa. Lain tarkoittamia viranomaisia ovat valtion hallintoviranomaiset, kuntien ja kuntainliittojen viranomaiset sekä Kansaneläkelaitoksen ja Helsingin yliopiston toimielimet. Tuomioistuimissa lakia sovelletaan oikeushallintoasioiden käsittelyyn.

Hallintomenettelylaki sisältää hallitusmuodon ja uuden perustuslain tarkoittamia hyvän hallinnon takeita⁶. Hallintomenettelylaki ei kuitenkaan ole kattava. Hallintomenettelylain 3 §:n 3 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää, että hallintomenettelylakia noudatetaan hallintoasiain käsittelyssä myös silloin, kun asian käsittely on itsenäisen julkisoikeudellisen laitoksen, julkisoikeudellisen yhdistyksen, valtioneemmistöisen osakeyhtiön tai yksityisen tehtävänä. Tätä säännöstä voidaan pitää vanhentuneena. Hallintomenettelylain soveltamisesta tulisi edellä esitetyn mukaisesti säätää lailla ja sen soveltamisen tulisi ratketa julkinen valta/julkinen tehtävä kriteerin eikä yksikön oikeudellisen organisaatiomuodon mukaan.

Kuten muistion liitteenä oleva selvitys osoittaa, hallintomenettelylaki ja eräät muutkin hallintomenettelyä koskevat säädökset ja säännökset tulevat sovellettavaksi epäjohdonmukaisesti välillisen valtionhallinnon kentässä. Sama koskee myös hallintolainkäyttölakia (586/1996). Kaiken kaikkiaan sääntely on hyvin epäsystemaattista ja monesti ehkä sattumanvaraisestikin muotoutunutta.

Erityissäännöksiin hallintomenettely tai joitakin osia siitä, esimerkiksi esteellisyys-säännökset on ulotettu koskemaan toimintaa myös välillisen valtionhallinnon organisaatioissa. Kuitenkin voidaan todeta, että hallintomenettelylakia tai osia siitä sovelletaan alle puolessa välillisen valtionhallinnon organisaatioista. Hallintomenettelylakia sovelletaan kuitenkin esimerkiksi seuraavissa välillisen valtionhallinnon yksiköissä; *Kriminaalihuolto-yhdistys, erilaiset yksityiset koulutusorganisaatiot, Metsäkeskukset, Metsänhoitoyhdistykset. Kalastusalueet, kuljettajantutkinnon vastaanottaminen, Keskuskauppakamari ja kaupakamarit, Raha-automaattiyhdistys, Merimieseläkekassa ja Eläketurvakeskus.*

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Joulukuu 1 päivänä 1999 voimaan tullut laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta koskee viranomaisten hallussa olevien asiakirjojen julkisuutta. Viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Lain ja siinä säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viran-

⁶ HM 16 § mukaiset hyvän hallinnon takeet, tai ainakin 1 momentin mukaiset oikeudet oikeudenkäyntiin ja muutoksenhakuun voisivat suoraan perustuslain nojalla ulottua kaikkiin tilanteisiin, joissa on kyse hallintoasian päättämisestä. Kuitenkin hallintolainkäyttölain 10:ssä on muutoksenhaun osalta edellytetty erikseen säätämistä lailla.

omaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n määrittelee viranomaiset. Pykälän 2 momentin mukaan viranomaiseen rinnastetaan lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen perusteella julkista tehtävää hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätioitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa. Tämän säännöksen nojalla julkista valtaa käyttävän välillisen valtionhallinnon organisaation hallussa olevia, julkisen vallan käyttöön liittyviä asiakirjoja koskevat samat säännökset kuin viranomaisten hallussa oleviin asiakirjoihin. Säännöksen nojalla periaatteiden noudattaminen liittyy vain julkisen vallan käyttöön liittyviin tehtäviin eikä julkisiin tehtäviin. Organisaatiokohtaisessa lainsäädännössä julkisuusperiaate voidaan ulottaa myös laajemmin välillisen valtionhallinnon toimintaan.

Hallintolainkäyttölaki (586/1996)

Hallintolainkäyttölakia sovelletaan haettaessa muutosta valittamalla asioissa, joita hallintoviranomaiset käsittelevät ja joissa muutosta ei ole haettava yleisessä tuomioistuimessa. Lain 4 §:n nojalla vain hallintoasiassa tehdystä päätöksestä voi valittaa. Lain 5 §:n nojalla valitusta ei voi kuitenkaan tehdä hallinnon sisäisestä määräyksestä, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista.

Hallintovalituksen tekeminen välilliseen julkishallintoon kuuluvan yksikön hallintoasian johdosta tekemistä päätöksistä on mahdollista vain, mikäli muutoksenhaun mahdollisuudesta on erikseen säädetty (HLL 10 §). Käytännössä valitusoikeudesta säädetään välillistä julkista hallintoa koskevan yksikön hallintolaissa tai sen toimintaa sääntelevässä laissa. Mikäli hallintoasiasta saadaan valittaa hallintolainkäyttölakia koskevien periaatteiden mukaisesti, päätökseen on liitettävä valitusosoitus. Myös valituksen tekemiseen ja käsitteilyyn noudatetaan hallintolainkäyttölain periaatteita.

Osassa välillisen valtionhallinnon yksiköistä oikeusturva-ajattelu nojaa yksityisoikeudelliseen malliin: kanteen nostamiseen yleisessä tai erikoistuomioistuimessa. Hallintolainkäyttölain 10 §:ää ei käytännössä kuitenkaan aina ole tulkittu niin rajoittavasti kuin sen sanamuodon perusteella olisi mahdollista. Koska jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuinten käsiteläviksi (PeL 21.1 §), lääninoikeuksissa on tutkittu valituksia myös välillisen valtionhallinnon toimielimien päätöksistä, vaikka erityistä laintasoista valitusnormia ei ole säädetty.

Arkistolaki (831/1994)

Arkistolain 1 §:n nojalla laki koskee muun muassa yhteisöjä, toimielimiä ja henkilöitä niiden suorittaessa julkista tehtävää lain tai asetuksen taikka lain tai asetuksen nojalla annetun määräyksen perustalla siltä osin kuin niille tämän tehtävän johdosta kertyy vi-

ranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tarkoitettuja asiakirjoja.

Arkistolaissa määritellään asiakirjojen säilytysajat ja -tavat sekä arkistonmuodostussuunnitelma. Asiakirjan sisältö on ratkaiseva määriteltäessä säilytysaikoja. Arkistolain tarkoittama arkistointivelvollisuus koskee välillisen valtionhallinnon organisaation hallussa olevaa asiakirjaa silloin, kun se liittyy julkisen vallan käyttöä koskevaan tehtävään.

Kielilaki (148/1922)

Kielilain tavoitteena on turvata kansalaisille oikeus asioida viranomaisissa äidinkielellään joko suomella tai ruotsilla. Oikeudesta käyttää viranomaisissa saamen kieltä säädetään erikseen. Kielilain 17 b:n nojalla "valtion liikelaitoksen ja palveluja tuottavan yhtiön, jossa valtiolla taikka yhdellä tai useammalla kaksikielisellä kunnalla on määräysvalta, on palveltava yleisöä ja tiedotettava yleisölle suomeksi ja ruotsiksi, jollei se ole tarpeetonta tai yhtiön kannalta kokonaisuudessaan arvioituna kohtuutonta". Kielilain periaatteet eivät koske välillisen valtionhallinnon yksikköä. Laitoskohtaiseen lakiin otetulla erityissäännöksellä kielilain periaatteiden noudattamista on voitu laajentaa myös välillisen valtionhallinnon yksikköön.

Laki julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä (847/1993)

Valtion hallintoviranomainen ja liikelaitos, kunta, kunnan liikelaitos, kuntayhtymä, kuntien muu yhteistoimintaelin, kansaneläkelaitos, evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan viranomainen sekä julkista tehtävää lain nojalla hoitava yhtiö, yhdistys tai muu yhteisö voivat talousarvionsa ja toimivaltansa rajoissa sopia yhteistyöstä. Edellä mainittu osapuoli voi sopimuksella valtuuttaa toisen osapuolen suostumuksensa mukaisesti hoitamaan täysin valtuuksin tehtäviä, jotka eivät edellytä tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja joihin ei liity pakkokeinojen käyttöä. Valtioneuvoston päätöksessä julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä (847/1993) määritellään sellaiset tehtävät, jotka osapuolet voivat valtuuttaa toisen hoitamaan. Tehtävistä joiden hoitamiseen liittyy julkisen vallan käyttöä, ei voida tehdä lain tarkoittamaa sopimusta. Vain sellaisissa etuuksien myöntämisestä ym. koskevilla tapauksissa, joissa ratkaisemiskäytäntö on vakiintunut, sopimus voidaan tehdä.

Tämän lain mukaisia toimivallan siirtoa koskevia sopimuksia on tehty vain muutamia. Välillisen julkisen hallinnon yksiköistä Kansaneläkelaitos on usein osapuolena näissä sopimuksissa. Sen sijaan välillisen julkisen hallinnon yksiköillä sekä valtion ja kunnallisilla viranomaisilla on ollut useita yhteisiä palveluyksiköitä. Yhteisissä palveluyksiköissä eri osapuolten oma henkilöstö vastaa oman toimialansa osalta julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamisesta. Tiedottaminen, julkaisujen, lomakkeiden ja muiden painotuotteiden jakelu ja myynti sekä muutkin tavanomaiset asiakaspalvelutehtävät hoidetaan yleensä yhdessä.

Valtion maksuperustelaki (150/1992)

Valtion maksuperustelain lähtökohtana on, että julkisoikeudellisista suoritteista perittävät maksut määräytyvät lähinnä omakustannushinnan mukaisesti. Valtion maksuperustelaki määrittelee ne periaatteet ja menettelytavat, joita tulee noudattaa määrättäessä valtion virastojen ja laitosten suoritteiden maksullisuutta ja suoritteista perittävien maksujen suuruutta. Laki ei koske välillistä valtionhallintoa. Laitoskohtaisessa laissa voidaan säätää maksuperustelain periaatteiden noudattamisesta myös välillisen valtionhallinnon organisaatiossa. Näin on tehty muun muassa metsäkeskuslainsäädännössä.

Tilastolaki (62/1992)

Tilastolaki määrittelee tilastotoimen keskeiset periaatteet. Laissa määrätään myös Tilastokeskuksen oikeudesta kerätä tietoa tilastotarkoituksiin tiedonantovelvollisuuden nojalla. Tiedonantovelvollisuus koskee sellaista välillisen valtionhallinnon organisaatiota, joka lain tai asetuksen taikka niiden nojalla annetun määräyksen tai tehdyn päätöksen perusteella hoitavat julkisia palvelutehtäviä. Tällaiset organisaatiot ovat velvollisia antamaan Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot taloudestaan, tuotteistaan ja palveluistaan sekä toiminnan edellyttämistä voimavaroista ja niiden käytöstä.

Henkilötietolaki (523/1999)

Henkilötietolaki on yleislaki. Se koskee henkilötietojen käsittelyä. Sen soveltaminen ei ole riippuvainen organisatorisista ratkaisuista. Siten se koskee myös välillistä valtionhallintoa.

6. VALVONTA VÄLILLISESSÄ VALTIONHALLINNOSSA

6.1 Yleistä valvonnasta

Välillisen valtionhallinnon valvontaa tarkastellaan tässä lähinnä siitä näkökulmasta millainen oikeus valvontaviranomaisilla ja ministeriöillä on valvoa välillisen valtionhallinnon toimintaa. Yleispiirteisesti käsitellään myös välillisen valtionhallinnon organisaatioiden oikeutta valvoa muita organisaatioita tai henkilöitä lähinnä silloin, kun ne jakavat edelleen valtionapua. Jälkimmäinen kysymyksen tarkastelu jää, sen tärkeydestä huolimatta, tässä selvityksessä sen laajuudesta johtuen väistämättä suppeaksi. Tässä tarkastelussa ei myöskään käsitellä välillisen valtionhallinnon yksiköiden sisäistä valvontaa.

Valtionhallinnon ja -talouden valvontaa on jaoteltu monin eri tavoin. Valvonta kuitenkin kuuluu aina osana hallintoon ja talouteen tai yleisemmin koko organisaation toimintaan. Valvonnan kohteena voivat olla siis sekä viranomaisen (tai välillisen valtionhallinnon organisaation) tehtävien hoito että varojen käyttö ja hoito silloin, kun kyse on valtioavusta. Valvonnan tehtävänä on yleensä varmistaa, että toiminta ja varojen käyttö on laillista, tarkoituksenmukaista ja tehokasta sekä että asianomaista organisaatiota koskevia lakeja ja muita säännöksiä noudatetaan. Valvontaan kuuluu myös arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Välillinen valtionhallinto sijoittuu perinteisen hallinnon ulkopuolelle. Tämän vuoksi välillisen valtionhallinnon ulkoinen valvonta edellyttää nimenomaista lainsäädännön sääntöä. Valvonnasta saattaa lisäksi olla valtionapupäätöksessä ehto, joka mahdollistaa valvonnan. Lisäksi välillisen valtionhallinnon valvonta voi perustua lainsäädännön nojalla annettuun oikeuteen kerätä varoja tiettyyn tarkoitukseen tai edelleen valtionviranomaisten jaettavaksi. Tällaisia oikeuksia on annettu Raha-automaattiyhdistykselle, Oy Veikkaus AB:lle ja Hippos ry:lle.

Oikeustieteellisessä kirjallisuudessa on esitetty näkemys että välillisen valtionhallinnon valvonta on pääasiassa laillisuuteen kohdistuvaa, mikä ei kuitenkaan tee tarkoituksenmukaisuusvalvontaa poikkeukselliseksi⁷. Käsitteistön epäyhtenäisyyden vuoksi välillisen valtionhallinnon valvonnan tarkastelu eri käsitteiden näkökulmasta ei tämän hankkeen toimeksiannon kannalta ole tarkoituksenmukaista. Sen sijaan mielenkiintoisempi on yleinen kysymys siitä, onko yleisillä valvontaviranomaisilla tai muilla viranomaisilla ylipäätään oikeus valvoa (olipa sitten kyseessä laillisuus-, tarkoituksenmukaisuusvalvonta tai etu- tai jälkikäteistä valvonta) välillisen valtionhallinnon organisaatioita.

Välillistä valtionhallintoa koskeva valvonnan tarve on sinänsä mitä ilmeisin. Välillisen valtionhallinnon organisaatioille on lailla annettu tehtäviä, ja ne saattavat saada valtionapua tehtävän hoitamiseen tai jakavat valtionapua edelleen muille organisaatioille. Tämän johdosta tehtävän antajan (lainsäätäjän ja ministeriön) ja avun myöntäjän näkökulmasta on aihetta valvoa miten tehtäviä ja varainkäyttöä on hoidettu.

⁷ Heikki Kulla: Välillisen valtionhallinnon valvonnasta. Oikeussystemaattisia näkökohtia erityisesti alistuksesta. Åbo Akademi 1983, s. 20.

Päävastuun toiminnan valvonnasta kantaa aina ministeriö. Valvonnan osalta tilanne on siten vastaavanlainen kuin ohjauksen osalta. Ministeriöiden velvollisuutena on vastata hallinnonalansa asianmukaisesta järjestämisestä. Asianmukaiseen järjestämiseen kuuluu olennaisena osana myös valvonnan järjestäminen.

6.2 Valvontaviranomaisten toimivalta välillisen valtionhallinnon valvonnassa

Oikeuskansleri ja oikeusasiamies

Valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat ylimmät laillisuusvalvontaviranomaiset. Molempien toimivallasta on säädetty uudessa 1.3.2000 voimaan tulevassa perustuslaissa. Säädösten (108 § ja 109 §) mukaan molemmat laillisuusvalvontaviranomaiset ovat toimivaltaisia käsittelemään välillisen julkisen hallinnon yksiköistä tai organisaatioista tehtyjä kanteluja. Oikeuskansleri ja oikeusasiamies voivat valvoa välillisen valtionhallinnon yksiköitä paitsi kantelujen nojalla myös omaaloitteisesti. Sekä oikeuskanslerin että oikeusasiamiehen toimivalta on sidottu julkisen tehtävän käsitteeseen.

Oikeusasiamiehelle ja oikeuskanslerille on tehty kanteluja, jotka ovat koskeneet välillisen julkisen hallinnon ja välillisen valtionhallinnon organisaatioita. Kanteluja on tehty muun muassa lakisääteisestä eläketurvasta vastaavista eläkelaitoksista, elokuväsäätiöstä ym. Oikeusasiamiehen tai oikeuskanslerin päätös ottaa tutkittavakseen organisaatiota koskeva kantelu tarkoittaa sitä, että asianomaisella organisaatiolla katsotaan olevan joko julkista valtaa ja/tai julkisia tehtäviä. Tämä merkitsee myös sitä, että kyseistä organisaatiota voidaan pitää välillisen julkisen hallinnon organisaationa.

Valtiontalouden tarkastusvirasto ja valtiontilintarkastajat

Valtiontalouden tarkastusvirastolla ja valtiontilintarkastajilla on tarkastusoikeus silloin, kun tarkastettavalla on yhteys valtion budjettiin tai valtiontalouteen. Tarkastusoikeus molemmilla on myös toimintaan, jota valtio tukee taloudellisesti. Tukiin kuuluvat valtionavun lisäksi mm. verohelpotukset, lainat ym.

Valtiontalouden tarkastusvirastoa (jäljempänä tarkastusvirasto) koskeva perussäännös on nykyisessä Hallitusmuodossa. Hallitusmuodon 71 §:n 3 momentin mukaan valtion taloudenhoidon tarkastusta ja talousarvion noudattamista varten on valtiontalouden tarkastusvirasto. Tarkastusviraston toimintaa säännellään tarkemmin laissa valtiontalouden tarkastuksesta (967/1947), jonka 1 §:n mukaan tarkastusvirasto tarkastaa valtion taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä talousarvion noudattamista. Uuden perustuslain mukaan tarkastusvirasto siirtyy eduskunnan yhteyteen viimeistään 1.1.2001.

Laissa valtiontalouden tarkastuksesta ei sinänsä säädetä tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa välillisen julkisen/valtionhallinnon organisaatiota, vaan valvonta- ja tarkastusoikeus määräytyy kiertoteitse valtionapujen valvonnan, valtiontalouden ja toisaalta val-

tionyhtiöiden valvonnan kautta. Tältä osin on kuitenkin huomattava, että käytännössä niin tarkastusviraston kuin valtiontilintarkastajien suorittamassa valvonnassa voi olla vaikea erottaa valtionavun käytön valvontaa muun varainkäytön ja toiminnan valvonnasta niissä tapauksissa, joissa valtionapu muodostaa huomattavan osan avun saajan taloudesta.

Tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa valtionapujen käyttöä on säädetty laissa valtiontalouden tarkastuksesta (967/1947) 2 §:n 2 momentissa. Tarkastusvirasto voi tarkastaa valtion avustusta saavain yhdyskuntien, yhteisöjen ja yhtymien varojen käyttöä ja tilinpitoa sen selvittämiseksi, onko varat asianmukaisesti käytetty siihen tarkoitukseen, johon avustusta on annettu. Niin ikään on tarkastusvirastolla oikeus tarkastaa viranomaisten hallussa olevia yksityisille kuuluvia varoja, joista valtio voimassa olevan lain säädännön mukaan on vastuussa.

Tarkastusvirastolla on oikeus valvoa ja tarkastaa myös valtion talousarvion ulkopuolista valtiontaloutta. Valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden toiminnan tarkastuksesta annetun lain (968/1947) 1 §:ssä (muut. 462/1984) säädetään, että ”valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus valvoa ja tarkastaa valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden toimintaa.” Valtiontilintarkastajien ja valtiontalouden tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa eräitä Suomen ja Euroopan yhteisöjen välisiä varainsiirtoja annetun lain (353/1995) mukaan tarkastusviranomaisilla on oikeus tarkastaa ja valvoa varainsiirtoja ja niiden käyttöä.

Tarkastusviraston valvontavalta toisin sanoen koskee niitä välillisen valtionhallinnon organisaatioita, joiden toimintaa valtio tukee, jotka saavat valtionapua tai jotka ovat valtionenemmistöisiä osakeyhtiöitä, valvontaa voidaan toki suorittaa myös tilanteissa, joissa siitä on erikseen säädetty. Tarkastusviraston on mm. vuonna 1995 laatinut tarkastuskertomuksen (13/95) ”Yleishyödyllisten yhteisöjen toiminta-avustukset”, johon sisältyy muutamia tässä selvityksessä käsiteltyjä välillisen valtionhallinnon organisaatioita.

Valtiontilintarkastajista säädetään Hallitusmuodon 71§:n 1 momentissa ja Valtiontilintarkastajain johtosäännössä (391/1951). Hallitusmuodon säännöksen (uudessa perustuslaissa on vastaavan sisältöinen säännös) mukaan eduskunta valvoo valtion talouden hoitoa ja valtion talousarvion noudattamista ja tätä varten eduskunta valitsee valtiontilintarkastajat. Johtosäännön mukaan valtiontilintarkastajat valvovat valtion talouden hoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Ministeriö valvojana

Uuden perustuslain 68 §:n mukaan ministeriöiden velvollisuutena on vastata hallinnon asianmukaisesta järjestämisestä. Ministeriöllä on näin ollen yleisvastuu hallinnonalansa yksiköiden valvonnasta. Ministeriön valvontaoikeutta koskevia erityisiä säännöksiä ei ole kovin runsaasti. Seuraavassa eräitä voimassa olevia säännöksiä esimerkinomaisesti:

- Eläkelaitoksia valvoo sosiaali- ja terveysministeriö (Eläkesäätöilaki 1774/1995; Vakuutuslaki 1164/1992)

- Liikenneturva on siitä annetun asetuksen (843/1987) 1 §:n mukaan liikenneministeriön valvonnassa
- Raha-automaattiyhdistys on kahden eri ministeriön valvonnan alainen siten, että sosiaali- ja terveysministeriö valvoo varojen käyttöä ja sisäasiainministeriö yhdistyksen pelitoimintaa (Asetus Raha-automaattiyhdistyksestä 676/1967, 32, 34, 34a §)

Ministeriön alainen viranomainen voi myös valvoa välillistä valtionhallintoa. Esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa olevat TE -keskusten kalatalousyksiköt valvovat kalastusalueiden toimintaa.

Muut valvontaelimet

Muita valvontaviranomaisia ovat tietosuojavaltuutettu ja tasa-arvovaltuutettu, joiden toimivallat ulottuvat eräin poikkeuksin niin viranomaisiin kuin yksityisoikeudellisiin yhteisöihin. Siten myös välillinen valtionhallinto on näiden viranomaisten toimivallan piirissä. Esimerkiksi tietosuojavaltuutettu valvoo henkilötietojen keräämistä, käyttöä, tallettamista ja luovuttamista (Henkilörekisterilaki 471/1987, 33 –36 §). Muutamilla välillisen valtionhallinnon organisaatioilla on myös henkilötietoja sisältäviä rekistereitä. Esimerkiksi Suomen Syöpäyhdistys ylläpitää syöpärekisteriä ja Näkövammaisten keskusliitto näkövammarekisteriä.

6.3 Välillisen valtionhallinnon organisaatiot valvojana

Välillisen valtionhallinnon organisaatioiden toiminta valvojana tulee kysymykseen lähinnä silloin kun organisaatio välittää valtionavustuksia tai myöntää muita avustuksia muille organisaatioille.

Lisäksi selvityksessä on ilmennyt eräitä erityispiirteitä, joissa välillisen valtionhallinnon organisaatio valvoo toista välillisen valtionhallinnon organisaatiota. Esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain (534/1998) 22 § antaa Metsäkeskukselle oikeuden valvoa metsänhoitoyhdistyksiä.

7. VÄLILLINEN VALTIONHALLINTO JA EU

Ministeriöille kuuluvaan yleiseen johto-, ohjaus- ja valvontavaltaan liittyy myös kysymys EU-oikeuden tai yhteisöoikeuden toimeenpanosta. Yhteisöoikeuden toimeenpano perustuu desentralisaation periaatteelle siten, että pääsääntöisesti jäsenvaltiot huolehtivat toimeenpanotehtävistä. Tältä osin yhteisöoikeudessa vallitsee jäsenvaltioiden organisatorisen autonomian periaate. Sen mukaan jäsenvaltiot voivat organisoida yhteisöoikeuden toimeenpanosta vastaavan hallinnon omien kansallisten lähtökohtiensa mukaisesti. Tätä autonomiaa kuitenkin rajoittaa yhteisön perustamissopimuksen 10 [ent 5] artiklaan sisältyvä yhteistyö- ja lojaliteettivelvoite sekä vaatimus yhteisöoikeuden tehokkaasta toimeenpanosta samoin kuin vaatimus riittävän oikeusturvan takeista. Kuten mm. *Factortame*-ratkaisussa (1990) todetaan, unionin jäsenvaltion on varmistettava yhteisön oikeuden tehokas toimeenpano ja myös turvattava yksityisen oikeudet tuossa toimeenpanossa⁸.

Koska yhteisöoikeudelliset velvoitteet kohdistuvat unionin jäsenvaltioon, jäsenvaltion tulee huolehtia yhteisöoikeuden asianmukaisesta ja tehokkaasta toimeenpanosta. Mikäli laiminlyöntejä tapahtuu, jäsenvaltio ei voi pätevästi vedota esimerkiksi sellaiseen perusteseen, että toimeenpanotehtävä on jäsenvaltion piirissä uskottu itsehallinnolliselle yksikölle tai yksityiselle eivätkä valtion viranomaiset voi puuttua näiden toimintaan. Valtion keskuhallintoviranomaisten - valtioneuvoston ja ministeriöiden - asemaa huolehtia yhteisöoikeuden tehokkaasta ja täysimääräisestä toimeenpanosta korostavat myös ne vahingonkorvausta koskevat oikeusperiaatteet, jotka yhteisöjen tuomioistuin on viime aikaisessa oikeuskäytännössään kehittänyt. Esillä olevassa yhteydessä merkittävä on erityisesti *Brasserie du pêcheur* -ratkaisu (1996), jossa todetaan mm. seuraavaa: "periaatetta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on korvattava yhteisön oikeutta rikkomalla yksityiselle aiheuttamansa vahingot, sovelletaan myös silloin, kun jäsenvaltioiden lainsäätäjä on laiminlyönyt velvollisuutensa."⁹

Mikäli yhteisöoikeuden toimeenpano kuuluu välillisen julkisen hallinnon yksikölle, ministeriöille kuuluvaa johto-, ohjaus- ja valvontavaltaa koskevat säännökset tulisi laatia sellaisella tavalla, että yhteisöoikeuden tehokas toimeenpano voidaan turvata. Olisi myös varmistauduttava siitä, että toimeenpanossa noudatettava hallinnollinen menettely täyttää yhteisöoikeudelliset vaatimukset. Yhteisöoikeuden alalla edellytetään myös riittävien ja tehokkaiden oikeussuojan takeiden olemassaoloa. Näin ollen myös muutoksenhakua koskevat säännökset olisi arvioitava tältä kannalta. Arviointi olisi tehtävä koko välillisen julkisen hallinnon kentässä rajoittumatta vain välilliseen valtioonhallintoon.

Välillisen julkisen hallinnon kentässä - tämä koskee erityisesti tarkastustoimintaa - saattaa tulla esille myös kysymys hallintopäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta yhteisöoikeuden alalla. Unionin jäsenvaltioiden viranomaisten tekemä supranationaalinen hallintopäätös on pätevä ja täytäntöönpanokelpoinen kaikissa jäsenvaltioissa. Hallintolain valmistelun yhteydessä jouduttaneen pohtimaan, missä menettelyssä tällainen tunnustaminen tapahtuu yleensä ja erityisesti välillisen julkisen hallinnon yksiköiden kohdalla ?

⁸ Asia C-213/89 *The Queen v. Secretary of State for Transport*, ex parte: *Factortame*, ECR 1990, s. I-2433.

⁹ Yhdistetyt asiat C-46/93 ja 48/93 *Brasserie du pêcheur SA v. Saksan liittotasavalta ja The Queen v. Secretary of State for Transport*, ex parte: *Factortame Ltd ym.*, Koko 1996, s. I-1029

8. JOHTOPÄÄTÖKSET JA EHDOTUKSET

8.1 Yleisiä johtopäätöksiä ja havaintoja välillisen julkisen hallinnon asemasta

Hankkeen selvityksen mukaan välillinen valtionhallinto on varsin laajaa. Välillisen valtionhallinnon organisaatioita toimii lähes kaikilla hallinnonaloilla ja niiden tehtävät ovat monenkirjavia. Kuten julkinen hallinto yleisemminkin, myös välillisen julkisen tai valtionhallinnon piirissä on tapahtunut muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sen piiriin on tullut uusia organisaatioita ja siitä on poistunut organisaatioita. Välillisen valtionhallinnon yksiköiden toimintatapoja ja organisaatiomuotoa on voitu järjestää tehokkaasti ja joustavasti näiden yksiköiden tehtävien näkökulmasta. Tässä hankkeessa ei kuitenkaan ole voitu selvittää välilliseen valtionhallinnon toiminnan vaikuttavuutta.

Välillinen valtionhallinto toimii pääasiassa koko valtakunnan alueella – tai jos se halutaan rinnastaa valtion hallintoon, niin lähinnä keskushallinnon tasolla. Tätä osoittaa sekin, että muutamia aiemmin keskushallinnon piiriin kuuluneita viranomaisia on uudelleen organisoitu ja niiltä on siirretty välillisen valtionhallinnon piiriin luettavia julkisia tehtäviä valtionyhtiöille. Tällaisia ovat esimerkiksi Suomen Autokatsastus Oy, Suomen Posti Oy ja Inspecta Oy. Useimmilla välillisen valtionhallinnon organisaatioilla on myös alueellinen organisaatio. Pelkästään alue- tai paikallistasolla toimivina välillisen valtionhallinnon organisaatioina voidaan pitää kalastusalueita.

Selvityksen kuluessa ilmeni, että välillisestä valtionhallinnosta ei ole selvää ja yhtenäistä kuvaa. Hallinnonalojen viranomaisilla ei ole yksiselitteistä käsitystä, mitä organisaatioita niiden hallinnonaloilla kuuluu välilliseen valtionhallintoon tai mitä oikeus- ja yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa on perinteisesti katsottu tähän piiriin kuuluvaksi. Välillinen julkinen hallinto on jäänyt harmaaksi alueeksi.

Välillistä julkisen hallinnon hahmottamista vaikeuttaa ennen kaikkea asiaan liittyvien käsitteiden vakiintumattomuus. Määriteltäessä välillistä julkista hallintoa tai tarkasteltaessa sen eroa varsinaiseen hallintokoneistoon oikeus- ja yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa on käytetty käsitteitä 'julkinen valta' ja 'julkinen tehtävä'. Uudessa perustuslaissa puolestaan käytetään ilmaisua 'julkinen hallintotehtävä'. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallintopolitiikan suuntalinjoista valtioyhteisön tehtäväalueiksi luetaan 'hallintotehtävät', 'julkiset palvelutehtävät' ja 'markkinaehtoiset tehtävät'. Lisäksi liikelaitosuudistuksen yhteydessä samoin kuin kuntalain (365/1995) 44 §:ssä on käytetty termiä 'viranomaistehtävät'. Nämä termit ovat osin päällekkäisiä, mutta eivät silti ole synonyymejä. Niille on annettu toisistaan poikkeavia merkityssisältöjä. Monet näistä käsitteistä ovat helposti sekoitettavissa keskenään.

Perustuslakiuudistuksen vaikutus välilliseen valtionhallintoon

Uusi perustuslaki (PeL) tulee voimaan 1.3.2000 ja uusi julkisuuslaki 1.12.1999. Nämä keskeiset lainsäädäntömuutokset edellyttävät, että myös välilliseen julkiseen ja valtionhallintoon on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota. Uuden perustuslain ja julkisuuslain kannalta on välttämätöntä, että ministeriöt ovat selvillä sellaisista hallin-

nonalallaan toimivista organisaatioista, jotka käyttävät julkista valtaa tai hoitavat julkisia tehtäviä, mutta eivät kuulu varsinaiseen valtionhallintoon.

Uuteen perustuslakiin sisältyy säännös (124 §), jossa säädetään hallintotehtävien antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Hallituksen esityksen (HE 1/1998) perustelujen mukaan ehdotuksen tavoitteena on määritellä edellytykset, joiden vallitessa julkisia hallintotehtäviä ainoastaan voitaisiin antaa viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Sekä hallituksen esityksen perusteluissa että perustuslakivaliokunnan mietinnössä (PeVM 10/1998 vp) todetaan, että ehdotuksen tarkoituksena on rajoittaa julkisten hallintotehtävien osoittamista varsinaisen viranomaiskoneiston ulkopuolelle.

Julkisen hallintotehtävän antamisessa viranomaiskoneiston ulkopuolelle voidaan säätää uuden perustuslain säännöksen mukaan vain lailla tai lain nojalla. Säännös edellyttää, että tehtävän antamista arvioidaan tarkoituksenmukaisuuden näkökulmasta. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tämä tarkoituksenmukaisuusvaatimus on oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen jää tapauskohtaisesti arvioitavaksi. Tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa tulisi hallinnon tehokkuuden ja muiden hallinnon sisäisiksi luonnehdittavien tarpeiden lisäksi kiinnittää huomiota yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen tarpeisiin. Myös hallintotehtävän luonne olisi otettava huomioon. Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Hallituksen esityksen perusteluissa on viitattu tilanteisiin, joissa julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Viime kädessä asian ratkaisee eduskunta.

Perustuslain toteutumisen kannalta olisikin kiinnitettävä huomiota perusoikeusnäkökohtiin ottaen huomioon sen seikan, että "julkisen vallan" on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PeL 22 §). Hyvän hallinnon turvaaminen lailla (PeL 21.2 §) on välillisen valtionhallinnon kannalta erityisen tärkeä vaatimus, koska sitä ei ole sidottu sen paremmin julkisen vallan käyttöön kuin julkisen tehtävän hoitamiseenkaan. Lähtökohtana on näin ollen pidettävä sitä, että hyvän hallinnon takeet on turvattava koko välillisessä julkisessa hallinnossa. Muita välillisessä valtionhallinnossa eri tavoin relevantteja perusoikeuksia ovat muun muassa yhdenvertaisuus (PeL 6§), sananvapaus ja julkisuus (PeL 12 §) sekä yhdistymisvapaus (PeL 13.2 §).

8.2 Välillistä valtionhallintoa koskevia ehdotuksia

Julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien arviointi

Välillinen valtionhallinto –hankkeessa on kartoitettu välillisen valtionhallinnon organisaatioita. Uuden perustuslain mukaan hallintotehtäviä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla. Merkittävää julkista valtaa sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Joidenkin välillisen julkisen hallinnon organisaatioiden julkisen vallan käyttöä voidaan pitää laajana¹⁰.

¹⁰ Esimerkiksi oikeusministeriö on arvioinut uudelleen Kriminaalihooltoyhdistyksen asemaa.

Perustuslakiuudistus edellyttää tätä selvitystä tarkempaa organisaatiokohtaista tehtävien ja toimivallan tarkastelua hallinnonaloittain. Tämän johdosta ministeriöiden tulee arvioida niiden hallinnonalalla toimivien välillisen valtionhallinnon yksiköiden tehtäviä, ohjausta ja valvontaa perustuslain tavoitteiden näkökulmasta. Vastaava selvitys olisi tehtävä ns. ad hoc -tyyppisten organisaatioiden ja yksiköiden osalta.

1) Hanke katsoo uuden perustuslain säännösten edellyttävän, että välillisen julkisen hallinnon yksiköiden julkisen vallan käyttöön liittyviä tehtäviä ja niiden edellytyksiä arvioidaan. Vastaisessa hallinnon kehittämisessä ja uusien organisointitapojen etsimisessä on aiempaa enemmän kiinnitettävä huomiota siihen, minkälaisia tehtäviä viranomaishallinnon ulkopuolella hoidetaan. Päävastuu arviointityöstä kuuluu ministeriöille.

2) Selvitettäessä julkisen vallan käyttöä tai julkisten tehtävien hoitamista muiden kuin viranomaisten toimesta, on hankkeen käsityksen mukaan kiinnitettävä huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin;

- selvitetään tavoitteet, joihin on pyritty, kun tehtävä on uskottu viranomaisorganisaation sijasta välillisen valtionhallinnon organisaatiolle,*
- on arvioitava missä määrin nämä tavoitteet ovat nykyisin relevantteja ja vastaavat perustuslain tavoitteita,*
- selvitetään missä määrin julkista valtaa käyttävät välillisen valtionhallinnon yksiköt soveltavat yleishallinto-oikeudellisia velvoitteita ja millä tavoin asiakkaan oikeusturvasta on huolehdittu.*

Välillisen julkisen hallinnon säätämistaso

Uuden perustuslain mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla.

3) Siltä osin kuin välillisen valtionhallinnon organisaatioiden julkisista hallintotehtävistä ei ole säädetty lailla tai lain nojalla, ministeriöiden on välittömästi käynnistettävä hankkeet näiden tehtävien säätämisestä perustuslain edellyttämällä tavalla.

Yleishallinto-oikeudellisten velvoitteiden ja hyvän hallinnon takeiden sekä oikeusturvan selkeyttäminen välillisessä valtionhallinnossa

Välillisen valtionhallinnon samoin kuin koko välillisen julkisen hallinnon osalta olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että hyvän hallinnon tason määrittävät keskeiset yleislaite kattavat riittävästi välillisen julkisen hallinnon toiminnan. Julkisuuslain osalta näin jo on, hallintomenettelylain uudistaminen on käynnissä ja lain sovellettavuus välillisessä valtionhallinnossa tulisi valmistelussa turvata. Sama koskee kielilakia. Rikosoikeudellisen virkavastuun alan uudelleenmäärittely on vireillä oikeusministeriössä. Virkavastuu tulee koskemaan olennaisinta osaa välillisistä valtionhallintoa.

Oikeusturva välillisessä valtionhallinnossa nojautuu hallintolainkäyttöön, mutta osaksi myös yksityisoikeudelliseen malliin: kanteen nostamiseen yleisessä tai erikoistuomioistuimessa. Jälkimmäinen oikeussuojatie on olennaisesti mutkikkaampi ja kalliimpi kuin

hallinnollinen valitusmenettely. Osaa välillisen valtionhallinnon organisaatioista koskee myös kilpailulainsäädäntö ja kuluttajansuojalainsäädäntö. Sääntely on siis sekamuotoista ja oikeussuojan toteutumista ei voida arvioida pelkästään julkisoikeudellisista lähtökohdista.

4) Välillisessä valtionhallinnossa hyvän hallinnon takeet tulee turvata saman tasoisesti kuin muussakin julkisessa hallinnossa. Yleisten säännösten soveltamisalaa tulisi laajentaa siten, että hyvän hallinnon periaatteita noudatetaan myös välillisessä valtionhallinnossa.

5) Hanke katsoo, että muutoksenhaun osalta olisi aiheellista painottaa selvemmin perustuslaissa turvattua valitusoikeuden yleisyyttä myös silloin, kun hallintopäätöksiä tehdään välillisessä julkishallinnossa. Tämä tulisi ottaa asianmukaisesti myös lainsäädännössä huomioon.

Muiden kuin julkista valtaa sisältävien julkisten tehtävien selvittäminen

Muille kuin julkista valtaa sisältäville julkisille tehtäville on hallituksen hallintopolitiikan linjoja koskevan periaatepäätöksen mukaisesti haettava jatkuvasti uusia tehokkaita, joustavia ja kansalaisia aktivoivia toimintatapoja. Julkisten palvelutehtävien järjestämisessä tulee jatkossakin huomioida hyvän palveluhallinnon periaatteet.

6) Muiden kuin julkista valtaa sisältävien julkisten tehtävien osalta on selvitettävä, onko mahdollista luoda yhtenäiset periaatteet julkisen tehtävän antamisesta muun kuin viranomaisen hoidettavaksi. Julkisia tehtäviä hoitavissa välillisen valtionhallinnon organisaatioissa on varmistettava hyvän hallinnon takeet ja kansalaisten oikeusturva. Erityyppisistä organisoimismalleista ja niiden tehokkuudesta olisi kerättävä tietoa.

Välillisen valtionhallinnon ohjaus ja valvonta

Erilaisista oikeudellisista organisaatiomuodoista ja tehtävien erilaisuudesta johtuen välillisen valtionhallinnon yksiköitä ei ole mahdollista ohjata yhtenäisten periaatteiden mukaan. Ohjauksen ja valvonnan järjestämisessä on varsinaisen tehtävien ja niiden hoitamisen näkökulman lisäksi otettava huomioon organisaation tehtäviin mahdollisesti sisältyvä julkisen vallan käyttö, valtion rahoitus tai muu julkinen rahoitus. Asianomaisen ministeriön toimialaan kuuluu vastata ohjauksen järjestämisestä. Välillisen valtionhallinnon yksiköt toteuttavat osaltaan asianomainen ministeriön ja sen hallinnonalan toimintatavoitteita.

Välillisen valtionhallinnon yksiköt ovat merkittäviä valtionavun, EU-varojen ja muunkin julkisen rahoituksen saajia. Toisaalta välillisen valtionhallinnon yksiköistä esimerkiksi rahapeliyhtiöt ovat merkittäviä rahoittajia yleishyödyllisten toimintojen ja vapaaehtoisen sosiaali- ja terveystyön osalta.

7) Kullakin ministeriöllä on päävastuu sen hallinnonalalla toimivien välillisen valtionhallinnon organisaatioiden ohjauksen ja valvonnan järjestämi-

sestä. Ministeriöiden olisi selvitettävä – ellei näitä ole riittävästi jo muussa yhteydessä selvitetty – mm. seuraavia seikkoja:

- välillisen valtionhallinnon organisaatioiden toiminnan ohjausta, valvontaa sekä tarvittaessa laatia säädösehdotukset ohjauksen ja valvonnan oikeudellisen perustan täsmentämiseksi ottaen huomioon välillisen valtionhallinnon erilaatuiset ja eri tavoin organisoidut toiminnot*
- välilliselle valtionhallinnon organisaatioille valtion talousarviossa osoitettujen varojen ja EU-varojen valvontaa,*
- välillisen valtionhallinnon organisaatioiden omassa toiminnassaan keräämien varojen käyttöä sekä käytön valvontaa varoja jakavassa organisaatiossa ja varoja käyttävässä organisaatiossa,*
- varojen jakajien ja valvojen keskinäistä riippumattomuutta.*

8) Hanke ehdottaa, että välillisen valtionhallinnon organisaatioiden varojen käytön valvonnan yleisiä periaatteita selvitetään. Samassa yhteydessä olisi selvitettävä valvontaviranomaisten toimivaltuudet ja tosiasialliset mahdollisuudet valvoa varojen käyttöä sekä valtionavustuksia koskevan valtioneuvoston päätöksen (490/1965) uudistamistarve.

Vastuun jakautuminen välillisen valtionhallinnon erityisissä yksiköissä

Välillisen valtionhallintoon sisältyy organisaatioita, joiden oikeudellinen asema ei määrydy yhtiölainsäädännön eikä yhdistyksiä tai säätiöitä koskevan lainsäädännön, vaan niitä koskevan erityislainsäädännön perustella. Erityislainsäädännössä asianomaisten yksiköiden vastuu niiden tekemistä sitoumuksista ja mahdollisesti aiheuttamista vahingoista saattaa olla puutteellisesti säädetty.

9) Hanke ehdottaa, että ministeriöt selvittävät millä tavoin välillisen valtionhallinnon erityislainsäädännöllä perustettujen yksiköiden vastuun laajuudesta ja erityisesti valtion vastuusta yksikön sitoumuksista sekä toiminnan lopettamisesta ja varojen jakamisesta sekä vahingonkorvausvastuusta on säädetty. Ministeriöiden on käynnistettävä tarvittavien lainsäädäntötoimien valmistelu, mikäli vastuukysymykset on puutteellisesti järjestetty.

Välillisen valtionhallinnon kilpailullinen asema

Monet välillisen valtionhallinnon yksiköt hoitavat julkisen tehtävän lisäksi muita tehtäviä markkinaehtoisesti avoimessa kilpailutilanteessa. Myös julkisten tehtäviä hoitaminen voi olla kilpailtua ja markkinaehtoista.

10) Hanke pitää tarpeellisena ja perusteltuna, että kilpailuviranomaiset selvittävät välillisen julkisen hallinnon asemaa kilpailuoikeudelliselta näkökannalta. Myös erityisesti verotuskohtelua olisi syytä selvittää ja etenkin sitä aiheutuuko verokohtelusta mahdollisesti kielteisiä seurauksia.

EU ja muu kansainvälinen käytäntö

Hankkeessa ei ole voitu selvittää Euroopan Unionin suhtautumista välilliseen valtionhallintoon asian laajakantoisuuden ja erityisesti puuttuvien selvitysten ja vähäisten kokemusten vuoksi. Välillinen julkinen hallinto on kuitenkin merkittävässä asemassa useimmissa Euroopan Unionin jäsenvaltioissa. Euroopan komissio onkin käynnistänyt asiaa koskevan selvityksen.

11) EU:n lainsäädännön vaikutuksesta välilliseen julkiseen hallintoon sekä yhteisön jäsenmaiden välillistä julkista hallintoa koskevasta käytännöstä olisi laadittava selvitys ja seurattava mahdollisia eurooppalaisia selvityksiä.

8.3 Ehdotusten toteuttaminen

Päävastuu edellä mainittujen ehdotusten sekä niihin sisältyvien selvitysten toteuttamisesta kuuluu asianomaisille ministeriöille. Oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön tulisi selvittää välillistä valtionhallintoa koskevia yleisiä oikeudellisia ja toiminnallisia periaatteita. Oikeusministeriö vastaa yleishallinto-oikeudellisten säännösten kehittämisestä. Hanke myös katsoo, että määräajoin tulisi selvittää ja arvioida välillisen valtionhallinnon laajuutta ja toimintaa sekä raportoida hallinnon kehittämisestä vastaavalle ministerityöryhmälle (HALKE).

Välillinen valtionhallinto hankkeessa on hankkeen asettamispäätöksen mukaisesti rajoitettu käsittelemään vain välillistä valtionhallintoa. Hankkeessa esille nousseet ongelmat ja kehittämistarpeet ovat kuitenkin sellaisia, että ne suurelta osin koskevat koko välillistä julkista hallintoa.

**VALTIONEUVOSTON TAI MINISTERIÖIDEN OHJAUKSESSA TOIMIVAT
VÄLILLISEN JULKISEN HALLINNON YKSIKÖT**

OM

Asianajajaliitto, asianajajien valvonta
- Laki asianajajista (496/1958) , Oikeusministeriön päätös yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta (191/1959).

Kriminaalihuoltoyhdistys
- Asetus Kriminaalihuoltoyhdistyksestä (1241/1996).

VM

Oy Edita Ab
- Osakeyhtiölaki (734/1978), Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä (1234/1992).

Leonia Oyj
- Laki Postipankista (972/1987), nimike muutettu (382/1998).

OPM

Ylioppilaskunnat
- Yliopistolaki 645/1997, Ylioppilaskunta-asetus (116/1998)

Yksityiset ammattikorkeakoulut
- Laki ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995) ja A (256/1995), Laki eräistä ammattikorkeakouluista annetun lain toimeenpanon edellyttämistä järjestelyistä (258/1995) ja A (259/1995).

Yksityiset ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjät
- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998), Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) ja A (812/1998).

Yksityiset ammatillisen koulutuksen järjestäjät
- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998).

Yksityiset lukio-opetuksen järjestäjät

- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998), Lukiolaki (629/1998) ja A (810/1998).

Vapaan sivistystyön oppilaitokset

- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998), Laki vapaasta sivistystoimesta (632/1998) ja A (805/1998).

Suomen Elokuvasäätiö

- Vnp. elokuvan tuotantotuesta (206/1973), muutos (251/1973)

Teosto ry

- Tekijänoikeuslaki (404/1961), Opetusministeriön päätökset järjestöjen hyväksymisestä useita tekijöitä edustaviksi yhdistyksiksi.

Oy Veikkaus Ab

- Veikkausasetus (241/1993), Vnp 17.12.1998 Veikkaukselle myönnetystä toimiluvasta veikkaus- ja vedonlyöntitoiminnan harjoittamiseen ja raha-arpajaisten toimeenpanemiseen.

MMM

Suomen Hippos ry.

- Totopeliasetus (236/1995), toimilupa 8/644/1998.

Kalastusalueet

- Kalastuslaki (286/1982) ja A (1116/1982).

Maaseutukeskukset

- Vnp. maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavusta (1472/1992).

Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO

- Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) ja A (93/1996).

Metsäkeskukset

- Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) ja A (93/1996).

Metsänhoitoyhdistykset

- Laki metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998).

Metsästäjäorganisaatio

- Metsästyslaki (615/1993) 9.luku ja A (666/1993).

Paliskunnat ja paliskuntain yhdistys
- Poronhoitolaki (848/1990) ja A (883/1990).

LM

Ajoneuvojen katsastus ja rekisteröinti
- Laki ajoneuvojen katsastusluvista (1099/1998), A ajoneuvojen rekisteröinnistä (1598/1995).

Suomen Autokatsastus Oy / kuljettajatutkinnon vastaanottaminen
- Laki kuljettajatutkintotoiminnan järjestämisestä (535/1998).

Julkinen katsastus- ja arviomies
- Merilaki 674/1994 18 luku.

Liikenneturva
- A Liikenneturvasta (843/1987; muut 1484/1991 ja 173/1998).

Suomen Posti Oy
- Postitoimintalaki (907/1993) ja A (1385/93)

KTM

Finnvera Oyj
- Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä (443/1998).

Kauppatalo Hansel Oy
- Laki valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1508/1994).

Kauppakamarit
- Kauppakamariasetus (337/1988).

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry
- Standardisoimislaki (197/1942), Laki Euroopan yhteisön ympäristömerkin hyväksymisestä (958/1997, muut. 890/1998).

Tarkastuslaitokset ja EU:n ilmoitetut laitokset / Esimerkkinä Inspecta Oy
- Laki teknillisestä tarkastuskeskuksesta (1070/1995), Laki teknillisen tarkastuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1108/1997).

STM

Eläketurvakeskus
- Työntekijäin eläkelaki (395/1961) ja A (183/1962), Vnp. 1290/1995 (eläkesäätiöiden valvontaa koskevien tehtävien

siirto ETK:lle), Asetus, joka sisältää Eläketurvakeskuksen ohjesäännön (431/1961).

Työttömyysvakuutusrahasto

- Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta (555/1998), Asetus Työttömyysvakuutusrahaston ohjesäännöstä (862/1998)

Lakisääteisestä eläkevakuutuksesta huolehtivat organisaatiot

- Työntekijäin eläkelaki (395/1961), Vakuutuskassalaki (1164/1992), Vakuutusyhtiölaki (1062/1979), Laki työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997), Eläkesäätiölaki (1774/1995) ja A (1718/1995).

Lakisääteisestä työttömyysvakuutuksesta huolehtivat organisaatiot

- Työttömyyskassalaki (602/1984), Asetus työttömyyskassalain toimeenpanosta (743/1984).

Lakisääteisestä liikennevakuutuksesta huolehtivat organisaatiot

- Liikennevakuutuslaki (279/1959), Liikennevakuutusasetus (1959/324), Vakuutussopimuslaki (543/1994)

LEL -työeläkekassa, ETEK esiintyvien taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmien eläkekassa.

- Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden eläkelaki (134/1962) ja A (184/1962), taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki (662/1985).

Maatalousyrittäjien eläkelaitos

- Maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969) ja A (667/1969).

Merimieseläkekassa

- Merimieseläkelaki (72/1952) ja A (654/1991).

Koulutus- ja erorahasto

- Laki koulutus- ja erorahastosta (537/1990)

Liikennevakuutuskeskus

- Asetus (1627/1993), joka sisältää liikennevakuutuskeskuksen säännöt, Liikennevakuutuslaki (279/1959) ja A (324/1959).

Näkövammaisten keskusliitto [näkövammarekisteri]

- Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989) ja A (774/1989).

Potilasvakuutuskeskus

- Potilasvahinkolaki (585/1986)

Raha-automaattiyhdistys

- Raha-automaattiasetus (676/1967).

Suomen Punainen Risti

- Asetus Suomen Punaisesta Rististä (1065/1997, sis. säännöt).

Suomen Syöpäyhdistys [syöpärekisteri]

- Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989) ja A (774/1989).

Tapaturmavakuutuslaitosten liitto

- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948), Asetus TVL:n säännöistä (1312/1996).

Työsuojelurahasto

- Laki Työsuojelurahastosta (407/1979).

Työterveyslaitos

- Laki työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta (159/1978) ja A (501/1978).

Ympäristövakuutuskeskus

- Laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998) ja A (717/1998)

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Asianajajaliiton tarkoituksena on asianajajien vastuuntunnon ja ammattitaidon ylläpitäminen ja kohottaminen, asianajotoiminnan kehittäminen, ammatillisen yhteenkuuluvuuden ja ammattietujen edistäminen, heidän toimintansa valvominen sekä lausuntojen antaminen ja aloitteiden tekeminen oikeudellisista kysymyksistä.

Organisaatio ja hallinto

Suomen asianajajaliitto (eli yleinen asianajajayhdistys) on julkisoikeudellinen yhteisö. Sen korkein päättävä elin on valtuuskunta, jonka jäsenet valitsee kukin liiton osasto jäsenmääriensä suhteessa. Valtuuskunta valitsee hallituksen ja kurinpitolautakunnan. Kurinpitolautakuntaan kuuluu myös muita kuin asianajajia.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- valta ja velvollisuus valvoa asianajajien ja yleisten oikeusavustajien toimintaa
- kurinpitovalta valvonnan yhteydessä

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

- koulutus-, tiedotus-, julkaisu- ja asiantuntijatehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki asianajajista (496/1958)
- Oikeusministeriön päätös yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta (191/1959)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Suomen asianajajaliiton hallituksen jäsenet toimivat tuomarin vastuulla silloin, kun ratkaistavana on asianajajaliiton jäsenyyttä koskeva asia, tai kun päätetään asianajajiin kohdistuvista kurinpitotoimista.

Ohjaus ja valvonta

Oikeusministeriö vahvistaa tai jättää vahvistamatta Suomen Asianajajaliiton sääntöihinsä päättämät muutokset. Oikeuskansleri voi vaatia Suomen Asianajajaliiton hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asianajajaa vastaan, jos hän katsoo, että asianomainen laiminlyö velvollisuutensa tai ettei tällä ole oikeutta olla asianajajana. Oikeuskansleri voi hakea Helsingin hovioikeudessa muutosta hallituksen ja kurinpitolautakunnan jäsenasioissa sekä valvonnan ja kurinpitovallan yhteydessä tekemiin päätöksiin.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Jäsenmäärä	1 369
Henkilöstö	12
Suoritetut kurinpitotoimet	197
Suoritetut palkkiosovittelut	32
Liikevaihto Mmk	6,1
Tilikauden tulos (ylijäämä) Mk	208 000
Taseen loppusumma Mmk	8,2

KRIMINAALIHUOLTOYHDISTYS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Kriminaalihuoltoyhdistys huolehtii yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta. Yhdistyksen tavoitteena on uusintarikollisuuden sekä rikollisuutta aiheuttavan syrjäytymisen ehkäiseminen ja vähentäminen. Toiminnassa Kriminaalihuoltoyhdistys toteuttaa oikeudenmukaisuutta ja inhimillisyyttä sekä edistää turvallisuutta yhteiskunnassa. Muut toimialat ovat asiantuntijapalveluiden tuottaminen sekä tiedon kerääminen rikollisuuden ja sosiaalisten ongelmien välisistä yhteyksistä. Kriminaalihuoltoyhdistyksen tavoitteena on rikoksesta tuomittujen ja tutkittavana olevien tukeminen pyrkimyksessä oman elämän hallintaan.

Organisaatio ja hallinto

Kriminaalihuoltoyhdistys on oikeusministeriön ja sen vankeinhoitosaston hallinnonalaan kuuluva julkisoikeudellinen yhdistys. Yhdistys muodostuu 36 jäsenestä, joista kuntajäseniä on 28. Yhteisöjäseniä (8 kpl) ovat erilaiset toimintaan läheisesti liittyvät rekisteröidyt yhdistykset kuten Lastensuojelun Keskusliitto ry. Jäsenyys on vapaaehtoinen. Yhdistyksellä on toimintaansa varten keskustoimisto ja aluetoimistoja sekä muita toimintayksiköitä. Yhdistyksen toimielimiä ovat yhdistyksen kokous ja johtokunta. Yhdistyksellä on toiminnanjohtaja.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- toimeenpanee rangaistusseuraamuksia
- tekee henkilötutkinnat ja alustavan toimeenpanosuunnitelman nuorisorangaistusta varten
- ehdollisten rangaistusten valvonta
- em. seuraamuksiin liittyvät valmistelevat toimenpiteet ja lausunnot

Julkiset tehtävät

- vastaa ehdollisesti rangaistujen nuorten ja ehdonalaisesti vapautuneiden valvonnanjärjestelystä koko maassa
- tekee vankilakäyntejä

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Asetus kriminaalihuoltoyhdistyksestä (1241/1996)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta (1035/1996)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Hallintomenettelylaki (598/1982)
- KirjanpitoL (655/1973) ja A (1575/1992)
- Kriminaalihuoltoyhdistyksen työntekijöillä on salassapitovelvollisuus ilmaista asiakkaan henkilökohtaisia oloja tai rikoksia koskevaa tietoa, jonka hän asemansa tai tehtävänsä vuoksi on saanut (11 §).
- mainitun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on voimassa, mitä rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:ssä säädetään, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan taikka siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta (13§)
- Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanotehtävissä toimivalla työntekijällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada valtion ja kunnan viranomaiselta tehtävän hoitamista varten tarpeelliset tiedot asiakkaan rikoksista, rangaistuksen täytäntöönpanosta, toimeentulosta, terveyspalvelujen käytöstä, työkyvystä, päihteiden käytöstä, koulutuksesta, työkokemukselta, työllisyydestä ja asevelvollisuuden täyttämisestä (12 §).

Ohjaus ja valvonta

Kriminaalihuoltoyhdistyksen ohjauksesta ja valvonnasta vastaa oikeusministeriö. Valtioneuvosto määrää kriminaalihuoltoyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajan ja viisi jäsentä ja heille varajäsenet. Yhdistyksen kokous valitsee johtokuntaan kaksi jäsentä ja näille varajäsenet. Yhdistyksen henkilöstö valitsee johtokuntaan yhden jäsenen sekä tälle varajäsenen. Yhden jäsenistä valtioneuvosto määrää johtokunnan varapuheenjohtajaksi. Oikeusministeriöllä on lisäksi oikeus antaa tarkempia määräyksiä yhdyskuntaseuraamuksen toimeenpanosta ja muista lain (1035/1996) täytäntöönpanoon liittyvistä asioista.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilötyövuodet	269
Ehdonalaisesti vapautuneita valvottavia (kpl)	931
Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta (kpl)	835
Suoritetut yhdyskuntapalvelutunnit	251 862
Tukiasuntojen määrä	79
Toiminnan rahoitus Mmk	
- oma toiminta	13,2
- valtion korvaus ja avustus	60,1
- kunnat ja työvoimapiirit	0,7
- EU-rahoitus	0,7
Taseen loppusumma Mmk	17,5

Yhdistyksen kokous, oikeusministeriö ja valtiontalouden tarkastusvirasto valitsevat kukin yhdistykselle yhden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan.

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oy EDITA Ab

Toimiala ja toiminta-ajatus

Oy Edita Ab on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö. Oy Edita Ab:n yhtiöjärjestyksen mukaisena toimialana on kirjapaino-, kustannus- ja jakelutoiminnan sekä niihin liittyvien viestinnän tuotteiden ja palveluiden tuottaminen ja välittäminen.

Oy Edita Ab on perustettu vuonna 1992 jatkamaan valtion painatuskeskuksen liiketoimintaa. Editan yksinoikeus valtiopäiväjärjestyksen 91 § mukaiseen painatukseen ja painotöihin lakkaa viimeistään 1.3.2003.

Organisaatio ja hallinto

Oy Edita Ab on osakeyhtiölaissa tarkoitettu yksityinen osakeyhtiö. Oy Edita Ab on Edita -konsernin emoyhtiö ja sillä on vuoden 1999 alussa seuraavat tytäryhtiöt: Acta Print Oy, Oy Kvaritto Ab, Oy Lauttasaaren Paino, Postmediat Oy, AS Paraprint, Tothepoint Oy ja Oy Tilgmann Ab.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- huolehtii valtiopäiväjärjestyksen 91 §:ssä tarkoitettujen valtiopäiväasiakirjojen painatuksesta sekä painotöistä, joita lakien, asetusten ja muiden säädösten käsittely valtioneuvostossa edellyttää.
- julkaista Suomen säädöskokoelmaa ja sen sopimussarjaa sekä Virallista lehteä.

Muut tehtävät

- muilta osin Oy Edita Ab harjoittaa liiketoimintaa yhtiöjärjestyksensä mukaisella toimialalla.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Osakeyhtiölaki (734/1978)
- Muu osakeyhtiöitä koskeva yleis- ja erityislainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä (1234/1992)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Oy Edita Ab on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtionyhtiö.

Toiminnan laajuus

Vuosi¹¹	1997
Henkilöstö	739
Liikevaihto Mmk	339,8
Toiminnan tulos Mmk	14,3
Taseen loppusumma Mmk	352,9

Oy Edita Ab:n tilintarkastus suoritetaan osakeyhtiölain mukaisesti.

¹¹ Annetut tiedot koskevat ainoastaan emoyhtiötä.

LEONIA Oyj

Toimiala ja toiminta-ajatus

Leonia harjoittaa pankki- ja rahoitustoimintaa. Lisäksi Leonian tehtävänä on huolehtia valtion maksuliikenteestä.

Organisaatio ja hallinto

Leonia on pankki- ja rahoitusalan yhtiö, johon kuuluvat Leonia Pankki (ent. Postipankki) ja Leonia Yrityspankki (ent. Suomen Vientiluotto).

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Valtion maksuliikenteestä huolehtiminen

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki Postipankista (972/87), nimike muutettu (382/98)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	5 264
Liikevaihto Mmk	7 328
Toiminnan tulos Mmk (voitto)	618,8
Taseen loppusumma Mmk	125 258

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

YLIOPPILASKUNNAT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Kaikki yliopiston opiskelijat, jotka on otettu opiskelijoiksi alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin, kuuluvat ylioppilaskuntaan. Ylioppilaskunta voi hyväksyä jäsenikseen myös muita yliopiston opiskelijoita. Ylioppilaskunnan tarkoituksena on olla jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiä. Ylioppilaskunnalla on itsehallinto.

Organisaatio ja hallinto

Ylioppilaskunnan päätösvaltaa käyttävät ylioppilaskunnan edustajisto ja hallitus siten kuin ylioppilaskunnan säännöissä tarkemmin määrätään. Hallinto ja toimeenpanovaltaa käyttää hallitus.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- jäsenmaksun määrääminen

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatioita koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- ylioppilaskunta-asetus (116/1998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- yliopistolaki (645/1997)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Ylioppilaskunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeuden niin kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Sen lisäksi, mitä

hallintolainkäyttölaissa säädetään, ylioppilaskunnan jäsen saa hakea muutosta ylioppilaskunnan edustajiston ja hallituksen sekä 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimielimen päätökseen sillä perusteella, että päätös on syntynyt laista, asetuksesta tai ylioppilaskuntaa koskevista määräyksistä poikkeavassa järjestyksessä tai on muuten lain, asetuksen taikka ylioppilaskuntaa koskevien määräysten vastainen.

Ohjaus ja valvonta

Ylioppilaskunnalla on itsehallinto.

Toiminnan laajuus

YKSITYISET AMMATTIKORKEAKOULUT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Ammattikorkeakouluopintoja järjestetään opetusministeriön alaisissa ammattikorkeakouluissa, jotka muodostavat korkeakoulujärjestelmässä yliopistolaitoksen rinnalla toimivan ei-yliopistollisen osan.

Organisaatio ja hallinto

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle tai säätiölle ammattikorkeakoulun toimiluvan. Ammattikorkeakoulun yleistä hallintoa hoitavat hallitus ja rehtori.

Tehtävät

- Julkisen vallan käyttö
- todistusten myöntäminen
 - kurinpito
 - opiskelijavalinta
 - opintosuoritusten arviointi

Julkiset tehtävät

- koulutustehtävä

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995) ja A (256/1995)
- Laki eräistä ammattikorkeakouluista annetun lain toimeenpanon edellyttämistä järjestelyistä (258/1995) ja A (259/1995)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Asetus ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä (257/1995)
- Asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä (464/1998)
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) ja A (806/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- Hallintomenettelylaki (598/1982)

Ohjaus ja valvonta

Valtioneuvosto voi luvansaajaa kuultuaan peruuttaa luvan kokonaan tai osittain, jos koulutustarpeen olennaiset muutokset tai muut ammattikorkeakoulun ylläpitämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät tai jos ammattikorkeakoulun toiminta ei täytä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 1 ja 2 §:n vaatimuksia ja velvoitteita.

Opetusministeriö tekee vuosittain ammattikorkeakoulujen kanssa tavoite- ja tulossopimukset.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Oppilaitosten määrä	4
Opiskelijoiden määrä	8 887
Opiskelijaa kohti maksettava yksikköhinta Mk	27 275
Toiminnan rahoitus yhteensä Mmk	242
- valtion osuus	128

YKSITYISET AMMATILLISEN AIKUISKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Opetusministeriö voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan ammatti- tai erikoisammattitutkintoon tähtäävän ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Organisaatio ja hallinto

Koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä hallinnosta vastaa johtokunta, jossa on vähintään kolme jäsentä. Johtokuntana voi toimia myös yhteisön tai säätiön hallitus. Johtokunta voi olla usean oppilaitoksen yhteinen. Johtokuntaan voidaan valita jäseniksi opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilöstön edustajia.

Oppilaitoksella tulee olla toiminnasta vastaava rehtori, jonka valitsee koulutuksen järjestäjä.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- todistusten myöntäminen
- opiskelijan arviointi
- opintojen hyväksilukeminen
- kurinpito
- opiskeluoikeuden menettäminen
- opiskelijaksi ottaminen
- opiskelijamaksun periminen

Julkiset tehtävät

- koulutustehtävä

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998)
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) ja A (812/1998)
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (valmisteilla)
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) ja A (806/1998)

- Laki ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta (1138/1996)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Opetusministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus on muutoin vastoin säännöksiä tai määräyksiä.

Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa (myös yksityiset koulutuksen järjestäjät) kuuluvan koulutuksen kehittämisestä, edistää koulutuksen tuloksellisuutta sekä seurata koulutuksen järjestämistä.

Lääninhallitus voi kantelun perusteella tutkia, onko koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

Toiminnan laajuus

YKSITYISET AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Opetusministeriö voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan järjestää ammatillista koulutusta. Luvan myöntämisen edellytyksenä, että koulutus on tarpeellista ja hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Organisaatio ja hallinto

Koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä hallinnosta vastaa johtokunta, jossa on vähintään kolme jäsentä. Johtokuntana voi toimia myös yhteisön tai säätiön hallitus. Johtokunta voi olla usean oppilaitoksen yhteinen. Johtokuntaan voidaan valita jäseniksi opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilöstön edustajia.

Oppilaitoksella tulee olla toiminnasta vastaava rehtori, jonka valitsee koulutuksen järjestäjä.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- todistusten myöntäminen
- opiskelijan arviointi
- opiskeluajan pidentämistä koskeva päätös
- opintojen hyväksilukeminen
- kurinpito
- opiskeluoikeuden menettäminen
- opiskelijaksi ottaminen

Julkiset tehtävät

- koulutustehtävä

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva säädösohjaus

- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (63471998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) ja A (811/1998)
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (valmisteilla)
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) ja A (806/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- Hallintomenettelylaki (598/1982)

Ohjaus ja valvonta

Opetusministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus on muutoin vastoin säännöksiä tai määräyksiä.

Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa (myös yksityiset koulutuksen järjestäjät) kuuluvan koulutuksen kehittämisestä, edistää koulutuksen tuloksellisuutta sekä seurata koulutuksen järjestämistä.

Lääninhallitus voi kantelun perusteella tutkia, onko koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Oppilaitosten määrä	52
Opiskelijoiden määrä	26 200
Opiskelijaa kohti maksettava yksikköhinta Mk	34 320
Toiminnan rahoitus yhteensä Mmk	899
Valtionapu (53%) Mmk	476

YKSITYISET LUKIO-OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Opetusministeriö voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus tarpeellista ja että hakijalla ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää koulutusta varten.

Organisaatio ja hallinto

Koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä vastaa johtokunta, jossa on vähintään kolme jäsentä. Johtokuntana voi toimia myös yhteisön tai säätiön hallitus. Johtokunta voi olla usean oppilaitoksen yhteinen. Johtokuntaan voidaan valita jäseniksi opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilöstön edustajia. Koululla tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- opiskelijaksi ottaminen
- todistusten myöntäminen
- opintojen hyväksilukeminen
- opiskelijan arviointi
- kurinpito

Julkiset tehtävät

- koulutustehtävä.

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Lukiolaki (629/1998) ja A (810/1998)
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998)
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) ja A (806/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- Hallintomenettelylaki (598/1982)

Ohjaus ja valvonta

Valtioneuvosto voi peruuttaa opetuksen järjestämistä koskevan luvan, jos opetus ei täytä luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos opetus on muutoin vastoin säännöksiä ja määräyksiä.

Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa kuuluvan opetuksen kehittamisestä, edistää opetuksen tuloksellisuutta sekä seurata opetuksen järjestämistä.

Lääninhallitus voi kantelun perusteella tutkia, onko opetusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Oppilaitosten määrä	31
Opiskelijoiden määrä	10 546
Opiskelijaa kohti maksettava yksikköhinta	17 181
Toiminnan rahoitus yht. Mmk	181
Valtionapu	103

VAPAAN SIVISTYSTYÖN OPPILAITOKSET

Toimiala ja toiminta-ajatus

Opetusministeriö voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan kansanopiston, kansalaisopiston, opintokeskuksen, liikunnan koulutuskeskuksen ja kesäyliopiston ylläpitämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Organisaatio ja hallinto

Koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä hallinnosta vastaa johtokunta, jossa on vähintään kolme jäsentä. Johtokuntana voi toimia myös yhteisön tai säätiön hallitus. Johtokunta voi olla usean oppilaitoksen yhteinen. Johtokuntaan voidaan valita jäseniksi opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilöstön edustajia.

Oppilaitoksella tulee olla toiminnasta vastaava rehtori, jonka valitsee koulutuksen järjestäjä.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Oppilaitoksen ylläpitämislupa sisältää oppilaitoksen tarkoituksen ja kuvauksen oppilaitoksen koulutustehtävästä. Näihin perustuen järjestetään oppilaitoksen opetus.
- todistusten antaminen (ei säännöksiä)
- opiskelijaksi ottaminen (ei säännöksiä)

Muut tehtävät

Organisaatioita koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (valmisteilla)
- Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) ja A (805/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Opetusministeriö voi peruuttaa oppilaitoksen ylläpitämisluvan, jos koulutus ei täytä luvan myöntämiseksi säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus on muutoin vastoin säännöksiä tai määräyksiä. Opetushallituksen tehtävänä on vastata toimialaansa (myös yksityiset koulutuksen järjestäjät) kuuluvan koulutuksen kehittämisestä, edistää koulutuksen tuloksellisuutta sekä seurata koulutuksen järjestämistä. Lääninhallitus voi kantelun perusteella tutkia, onko koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

SUOMEN ELOKUVASÄÄTIÖ

Toimiala ja toiminta-ajatus

Säätiön tarkoituksena on elokuvataiteen edistämiseksi tukea ja kehittää kotimaista elokuva- ja ohjelmatuotantoa ja sen levittämistä ja esittämistä sekä muuta elokuvakulttuuria.

Organisaatio ja hallinto

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- ennakkotuen jakaminen

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Valtioneuvoston päätös elokuvan tuotantotuesta (206/1973, muut; 251/1977)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Toiminnan laajuus

Suomen elokuvasäätiön vuonna 1998 myöntämän tuen määrä oli 54,4 milj. mk. Säätiö saa varansa veikkausvoittovaroista.

TEOSTO ry

Toimiala ja toiminta-ajatus

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry hallinnoi säveltäjien, sanoittajien, sovittajien sekä musiikin kustantajien tekijänoikeuksia, kehittää musiikin luovien tekijöiden ja musiikin kustantajien toimintaedellytyksiä sekä edistää kotimaista luovaa säveltaidetta.

Organisaatio ja hallinto

Teoston organisaation muodostavat vuosikokous, johtokunta ja toimitusjohtaja. Lisäksi Teostossa on johtokunnan asettamia työryhmiä ja toimikuntia.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Kasettimaksun perintä

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Tekijänoikeuslaki (404/1961) ja A (574/1995)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Maksun perinnästä huolehtivan järjestön tulee antaa vuosittain tiliselvitys opetusministeriölle maksun perintä- ja hallintokustannuksista sekä maksun tuoton käyttämisestä. Opetusministeriö hyväksyy tekijänoikeuslain 26 b §:ssä tarkoitetun maksuvarojen käyttösuunnitelman vuosittain. Järjestöjen on varattava opetusministeriölle mahdollisuus tarkastaa järjestön kirjanpitoa, hallintoa ja varojen käyttöä siltä osin kuin on kysymys 32 §:ssä mainittujen tehtävien hoitamisesta.

Toiminnan laajuus

Oy VEIKKAUS Ab

Toimiala ja toiminta-ajatus

Veikkauksen toiminta-ajatuksena on varojen tuottaminen yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tarkoituksen toteuttamiseksi Veikkauksella on yksinoikeus raha-arpajaisten ja veikkaus- ja vedonlyöntipelien järjestämiseen.

Organisaatio ja hallinto

Oy Veikkaus Ab on valtion omistama valtionyhtiö, jonka ylin toimielin on yhtiökokous. Se nimittää hallintoneuvoston ja hallituksen. Hallintoneuvosto nimittää toimitusjohtajan ja yhtiön muut johtajat.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- veikkaus- ja vedonlyöntipelien sekä raha-arpajaisten toimeenpano (yksinoikeus)

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Arpajaislaki (491/1965)
- Veikkausasetus (241/1993)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Asetus raha-arpa- ja veikkauspelien ylijäämän käyttämisestä (725/1982)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Opetusministeriö vastaa yhtiön omistajaintressistä. Sisäasiainministeriö vastaa pelitoiminnan laillisuusvalvonnasta.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	342
Liikevaihto Mmk	5 489
Tilitys opetusministeriölle Mmk	1 920

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

SUOMEN HIPPOS ry

Toimiala ja toiminta- ajatus

Valtakunnallisena keskusjärjestönä Suomen Hippoksen tarkoituksena on Suomen raviurheilun organisointi ja kehittäminen, kotimaisen hevosjalostuksen, kasvatuksen ja hevosen käytön edistäminen. Tämän lisäksi Suomen Hippoksen tehtävänä on hevostalouden kansainvälisistä suhteista huolehtiminen sekä ravipelien järjestäminen mahdollisimman hyvin koko hevostalouden kehitystä hyödyntävällä tavalla.

Organisaatio ja hallinto

Suomen Hippos on organisaatiomuodoltaan rekisteröity yhdistys, jonka jäseniä ovat hevosurheiluun ja hevosjalostustyöhön liittyvät järjestöt ja yhteisöt. Tärkeimmät jäsenryhmät ovat raviradat (43 kpl) ja hevosjalostusliitot (16 kpl). Tärkeimmät päätöksentekuelimet ovat hallitus (9 jäsentä) ja valtuuskunta (44 jäsentä) sekä toimeenpanevana elimenä toimitusjohtajan johtama toimisto (30 työntekijää).

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- hevoslainsäädännön (796/1993) mukaan hevosjalouden keskusjärjestöjä voidaan käyttää apuna maahantuonnin ja keinollisen lisäämisen valvontatehtävissä.

Julkiset tehtävät

- hevosvedonlyönnin (totopelien) toimeenpano (yksinoikeus)
- virallinen hevosjalostusjärjestö
- kantakirjojen ylläpito
- hevosten rekisteröinti
- hevosten tuontiin ja vientiin liittyvät tehtävät
- kasvatuksen ja jalostuksen koordinointi

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Yhdistyslaki (503/1989)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Hevostalouslaki (796/1993)
- Asetus valtionavusta hevoskasvatuksen edistämiseen ja hevosurheilun tukemiseen (244/1992)
- Arpajaislaki (491/1965)
- Totopeliasetus (236/1995)
- Toimilupa 8/644/1998

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Pelitoiminnan laillisuusvalvonnasta vastaa sisäasiainministeriö ja tuottojen tilityksistä maa- ja metsätalousministeriö sekä valtiovarainministeriö (arpajaisvero). Hevostalouden yleisvalvonta kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle. Suomen Hippoksen valvonta jakaantuu seuraavasti;

- Totopelien osalta toimilupa ja totopelissäännöt (sisäasiainministeriö)
- Hevostalouden osalta mm. tulossopimus (maa- ja metsätalousministeriö)

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö (koko organisaatio)	30
Jäsenyhteisöjen määrä	129
Asiakkaiden määrä	6 000
Liikevaihto Mmk (koko organisaatio)	55
Toiminnan tulos mk	140 078
Taseen loppusumma Mmk	31
Totopelien kokonaisvaihto Mmk	536
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	2
- julkisoikeudelliset maksut*	2,2
- oma rahoitus	50

* Julkisoikeudelliset maksut: ratsu- ja poniosaston ja jalostusosaston rekisteröinti- ja isyys-tutkimusmaksut

KALASTUSALUEET [Kalastuskunnat, kalastuspiirit]

Toimiala ja toiminta-ajatus

Kalastusalue muodostuu yhden tai useamman kunnan alueella sellaisen kalataloudellisesti yhtenäisen alueen, jonka kalastusoloja järjestettäessä on asianmukaista soveltaa yhtenäisiä toimenpiteitä. Kalastusalueen tarkoituksena on huolehtia kalastuksen järjestämisestä alueellaan. Kalastuksen järjestämiseen liittyviä julkisia tehtäviä on lisäksi kalastuskunnilla ja kalastuspiireillä.

Organisaatio ja hallinto

Kalastusalueen toimielimiä ovat kalastusalueen kokous, kalastusalueen hallitus ja isännöitsijä. Kalastusalueen jäseninä ovat kalastuskunnat, vesialueen omistajat, kalastusalueella toimivat ammattikalastajien järjestöt ja kalastusalueella toimivat virkistyskalastajien eduista huolehtivat järjestöt.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- kalastuskieltojen määrääminen
- pyydyksistä päättäminen
- rauhoituspiirien perustaminen
- kalastusvalvojien määrääminen
- tiettyjen kalastustapojen kieltäminen
- oikaisuvaatimusten käsittely
- alamittojen määrääminen

Julkiset tehtävät

- kalastuksen järjestäminen
- kalaveden käyttö- ja hoitosuunnitelmia koskevat päätökset
- kalastuksenhoitomaksuvaroista ja viehekorttimaksuvaroista myönnettävien korvausten jako

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Kalastuslaki (286/1982) ja A (1116/1982)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Virkamieslaki
- Hallintomenettelylaki

Ohjaus ja valvonta

- TE-keskukset ohjaavat ja valvovat
- MMM voi asettaa valtionavun yhteydessä tulostavoitteita

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Kalastusalueiden määrä kpl	222
Käsitellyt oikaisuvaatimukset	Ei tietoa
Määrätyt kalastuskiellot	Ei tietoa
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	12,8
- muu julkinen rahoitus	Ei tietoa
- oma rahoitus	Ei tietoa

MAASEUTUKESKUKSET

Toimiala ja toiminta-ajatus

Maaseutukeskukset kehittävät maatalouden, kalatalouden, muiden maaseutuelinkeinojen ja kotitalouden yleisiä edellytyksiä sekä edistävät maaseudun ja sen ihmisten aineellista ja henkistä hyvinvointia. Maaseutukeskukset kohottavat maaseudun ihmisten ammattitaitoa ja -tietoa sekä edistävät maaseutuyrittäjien taloudellista tietämystä; edistävät maaseudun elinvoimaisuutta yhteistyössä jäsenyhdistystensä, yhteiskunnan sekä muiden maaseudun hyväksi työskentelevien yhteisöjen kanssa.

Organisaatio ja hallinto

Maaseutukeskukset toimivat maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla valtionapua saavina neuvontajärjestöinä (*ovat rekisteröityjä yhdistyksiä*), jotka hoitavat eräitä julkisia tehtäviä. Maaseutukeskukset ovat osa neliportaista järjestöä, jonka portaina ovat kylä, kunta, maakunta ja valtakunta. Järjestön perusyksiköitä ovat maamiesseurat, maa- ja kotitalousseurat sekä pienviljelijäyhdistykset, jotka toimivat kylätasolla henkilöjäsenyyteen perustuvina yhdistyksinä. Perusyksiköt ovat kuntaportaan yhteistyöelimen, maatalousseuran, jäseniä, jotka ovat taas maakuntatason yhteisön, maaseutukeskuksen jäseniä. Maaseutukeskuksissa voi lisäksi olla muitakin yhdistysjäseniä. Maassamme toimii 17 suomenkielistä ja kolme ruotsinkielistä maaseutukeskusta. Valtakunnantasolla on suomenkielinen Maaseutukeskusten Liitto ja ruotsinkielinen Svenska lantbrukssällskapetens förbund, joiden jäseniä maaseutukeskukset eräiden muiden koko valtakunnan kattavien erikoisyhdistysten ja yhteistoimintajärjestöjen kanssa ovat.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Viranomaisen voi valtuuttaa tai käyttää apuna mm. neuvontajärjestön henkilöitä tekemään tarkastuksia tai valvontatehtäviä (kasvinsuojelulaki 1203/1994, taimiaineistolaki 1205/1994, siemenkauppalaki 233/1993, rehulaki 396/1993, lannoitelaki 232/1993, luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annettu asetus 1557/1994). Valtuutus koskee siis henkilöitä ei neuvontajärjestöä ja kyseisiin tarkastustehtäviin voidaan valtuuttaa myös neuvontajärjestön ulkopuolinen henkilö. Poikkeuksena on kotieläinjalostuslaki 794/1993, jonka mukaan maa- ja metsätalousministeriö voi käyttää valvontatehtävissä apunaan alaisiaan viranomaisia, jalostustoimintaa harjoittavia yhteisöjä, maaseudun neuvontajärjestöjä ja tehtävään valtuuttamiin henkilöitä.

Julkiset tehtävät

- Maaseutuelinkeinolain ja asetuksen mukaan neuvontajärjestöiltä voidaan pyytää niiden toimialaan kuuluvaa maaseutuelinkeinolain mukaisiin hankkeisiin liittyvää neuvontaa, avustamista suunnittelu- ja valvontatehtävissä sekä lausuntoja ja muitakin maaseutuelinkeinolainsäädännön täytäntöönpanoa varten tarpeellista asiantuntija-apua. Järjestöt toimivat tällöin kyseisissä tehtävissä virkavastuulla.

- Lisäksi maaseutukeskuksia käytetään maataloustilastojen asiamiehinä ja Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen (MTTL) vastuulla olevan kannattavuuskirjanpito toiminnan (EU:n maatalouden kirjanpito tietoverkosto FADN) tiedonkeruuorganisaatioina.

Muut tehtävät

Maaseutukeskukset osallistuvat asiantuntijaorganisaatioina alueellisten maaseutuohjelmien laatimiseen.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva säädökset:

- Vnp maaseudun neuvontajärjestöjen valtioneuvoston päätös (1472/1992)
- Vnp valtioneuvoston päätös koskevaksi yleismääräyksiä (490/1965, muut. 85/1997)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Järjestöjen valtionaputoimintaa ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö ja opetusministeriö kotitalousneuvonnan osalta. Maa- ja metsätalousministeriö käyttää ohjauksessaan tulosohjausta. Vuosittain laaditaan maaseutukeskusten ja vastaavien ruotsinkielisten organisaatioiden keskusjärjestöjen (Maaseutukeskusten Liitto ja Svenska lantbrukssällskapetens förbund) kanssa tulossopimus, jossa sovitaan toiminnan avaintulosalueista ja tulostavoitteista. Valvontaan kuuluu toiminnallisen valvonnan lisäksi järjestöjen varainhoidon ja tilinpidon valvonta, jossa apuna käytetään MMM:n tietopalvelukeskusta (TIKE).

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	1 109
Asiakkaat	n. 45 000
Jäsenet	175 000
Liikevaihto Mmk	344
Toiminnan tulos	ry: ei voitontavoittelua
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	66,4
- julkisoikeudelliset maksut	8,1
- muu julkinen rahoitus (Mmk, sisältää EU-osarahoitteen toiminnan)	75,5 x)
- oma rahoitus	193,6

x) luvusta oli v. 1997 n. 30 miljoonaa markkaa maatalouden ympäristöhoitosuunnitelmien laatimisesta kertyneitä tuloja.

METSÄTALouden KEHITTÄMISKESKUS TAPIO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (kehittämiskeskus) on metsätalouden kehittämis- ja asiantuntijaorganisaatio, joka hoitaa tässä ominaisuudessa metsätalouden edistämiseen ja kehittämiseen liittyviä tehtäviä. Kehittämiskeskus ei saa harjoittaa elinkeinotoimintaa, joka ei liity sen tarkoituksen toteuttamiseen. Kehittämiskeskus ei myöskään saa harjoittaa elinkeinotoimintaa, joka voi vaarantaa sen lakisääteisten tehtävien hoitamista tai sen puolueettomuutta. Tapio tuottaa asiantuntijapalveluja metsien hoidon ja käytön sekä asiakasorganisaatioiden toiminnan kehittämiseen, asiakaspalveluun ja tietotarpeisiin.

Organisaatio ja hallinto

Kehittämiskeskuksella on johtokunta, johon kuuluu seitsemän jäsentä. Kehittämiskeskuksen johtaja on johtokunnan jäsen. Kehittämiskeskuksella on lakisääteinen ruotsinkielinen yksikkö. Kehittämiskeskuksella ei ole alueorganisaatiota.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- tekee metsätaloutta koskevia esityksiä ja aloitteita
- tuottaa metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluita
- hoitaa metsäkeskusten hallinnollisia palvelutehtäviä
- muut tehtävät, jotka MMM määrää
- MMM antaa kehittämiskeskukselle metsäkeskusten ohjaustehtäviä muissa kuin viranomaistehtävissä.

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksista (1474/1995) ja A (93/1996)
- MMMp metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapon maksullisista suoritteista (782/1996)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Toimialaa koskeva lainsäädäntö on hyvin laaja, tässä tärkeimmät lait
- Metsäl (1093/1996)

- L kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996)
- L metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998)
- Yhteismetsäl (37/1991)
- Maatilatalouden tuloveroL (543/1998)
- L metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (263/1991)
- PuutavaranmittausL (364/1991)
- L metsänviljelyaineiston kaupasta (684/1979)
- VNp hirvieläinvahinkojen korvaamisesta (319/1982)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- kehittämiskeskuksen johtokunnan jäsenet ja toimihenkilöt toimivat virkamiehen vastuulla varojen käytössä
- valtion maksuperustelaki (150/1992)
- soveltuvin osin kirjanpitolaki (655/1973)

Ohjaus ja valvonta

Kehittämiskeskus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen ja valvonnan alainen. Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa kehittämiskeskusta. Kehittämiskeskus ei saa antaa sitoumuksia liiketoimintaa harjoittavan yhteisön puolesta eikä rahoittaa tällaisen yhteisön toimintaa ilman eduskunnan valtion talousarvion yhteydessä myöntämää valtuutusta ja maa- ja metsätalousministeriön antamaa lupaa. Kehittämiskeskuksen johtokunnan asettaa maa- ja metsätalousministeriö. Kehittämiskeskuksen johtokunnan seitsemästä jäsenestä kaksi edustaa valtiota, joista toinen edustaa maa- ja metsätalousministeriötä. Kehittämiskeskuksen tilintarkastajan määrää maa- ja metsätalousministeriö. Päätös kehittämiskeskuksen johtajan valinnasta on alistettava maa- ja metsätalousministeriön vahvistettavaksi. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa kehittämiskeskuksen valtionavun määrän, valvoo varojen käyttöä, valvoo tulossopimuksen toteutumista ja vahvistaa ns. lisäeläke-etujen perusteet.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	75
Toiminnan rahoitus Mmk	
- oma rahoitus (liiketoiminta)	25
- muut omat tuotot	2
- valtionapu	18
- muut budj. varat	5
- kunnat	0,02
- EU tmk	0,1
Taseen loppusumma (Tapio) Mmk	66

METSÄKESKUKSET

Toimiala ja toiminta-ajatus

Metsäkeskuksen keskeisenä tavoitteena on puuntuotannon turvaaminen ja metsävarojen tehokas käyttö ottaen samalla huomioon metsien elinvoimaisuuden edistämisen ja niiden biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ja metsien virkistyskäytön. Metsäkeskus ei saa harjoittaa elinkeinotoimintaa, joka voi vaarantaa sen lakisääteisten tehtävien hoitamisen tai sen puolueettomuuden.

Organisaatio ja hallinto

Metsäkeskuksia on 13, joista yksi on ruotsinkielistä aluetta varten. Metsäkeskuksella on johtokunta, johon kuuluu seitsemän jäsentä. Metsäkeskuksessa on johtaja ja tarpeellinen määrä viranomaisasioita ratkaisevia toimihenkilöitä sekä muita toimihenkilöitä. Eriytettyjen viranomaistehtävien hoito ei kuulu johtokunnan eikä johtajan tehtäväalueeseen.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- metsätaloutta koskevien säädösten noudattamisen valvonta
- valtion metsätalouteen kohdistamien varojen käytön valvonta

Metsälain toimeenpano:

- poikkeuksen myöntäminen metsänkäyttöilmoituksen jättämisajasta
- päätös vakuuden asettamisesta ja vapauttamisesta taimikon perustamista varten
- metsän käsittelykieltoa ja siihen liittyvää uhkasakkoa koskevat päätökset
- päätökset korjaavista toimenpiteistä ja siihen liittyvästä uhkasakosta tai teettämishastasta
- hakkuu- ja uudistamissuunnitelman hyväksyminen suojametsäalueella

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain toimeenpano:

- rahoituspäätökset, päätökset rahoituksen peruuttamisesta, jo maksetun tuen perimisestä takaisin valtiolle ja lainan irtisanomisesta
- päätökset hoito- ja kunnossapitovelvollisuuden lakkaamisesta

Metsänhoitoyhdistyslain toimeenpano:

- metsänhoitoyhdistyksen toimialueen vahvistaminen
- metsänhoitomaksusta vapautumista koskevat päätökset
- kirjallisen huomautuksen ja velvoittavan päätöksen antaminen sille, joka menettelee vastoin metsänhoitoyhdistyslakia ja siihen liittyvän uhkasakon asettaminen

Muiden säädösten mukaiset tehtävät:

- maatilatalouden tuloverolain mukaisten todistusten ja lausuntojen antaminen
- hirvieläinvahinkojen korvauspäätökset
- suostumuksen antaminen kiinteistöä koskevan panttioikeuskirjauksen muuttamiseen tai poistamiseen metsälakiin tai kestävän metsätalouden rahoituksesta annettuun lakiin perustuvalla valtion saamiselle

Julkiset tehtävät

- laatii metsätalouden alueellisen tavoiteohjelman yhdessä sidosryhmien kanssa ja seuraa sen toteutumista
- hoitaa metsien kestävää hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä
- metsänomistajien neuvonta, tiedotus ja koulutus
- alueellinen metsäsuunnittelu

Muut tehtävät

- tilakohtainen metsäsuunnittelu
- metsänparannushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen
- metsätalouden kehittämisprojektit
- muut metsätaloudelliset palvelut

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämissesuksesta (1474/1995) ja A (93/1996)
- VNp metsäkeskuksista (746/1997)
- MMMp metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämisseskus Tapion maksullisista suoritteista (782/1996)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- toimialaa koskeva lainsäädäntö on hyvin laaja, tässä tärkeimmät lait
- MetsäL (1093/1996)
- L kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996)
- L metsänhoitoyhdistyksistä (534/1998)
- YhteismetsäL (37/1991)
- Maatilatalouden tuloveroL (543/1967)
- L metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (263/1991)
- PuutavaranmittausL (364/1991)
- L metsänviljelyaineiston kaupasta (684/1979)
- VNp hirvieläinvahinkojen korvaamisesta (319/1982)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- metsäkeskuksen johtokunnan jäsenet ja toimihenkilöt toimivat virkamiesten vastuulla varojen käytössä sekä hoitaessaan metsäkeskukselle kuuluvia viranomaistehtäviä
- metsäkeskukselle kuuluvien sellaisten viranomaistehtävien hoito, jossa on kysymys yksityistä kansalaista tai yhteisöä yksittäisessä asiassa välittömästi koskevasta päätöksenteosta, on eriytetty edistämistehtävien hoidosta. Metsäkeskukset ovat eriyttäneet myös näiden asioiden esittelyn.
- valtion maksuperustelaki (150/1992)
- soveltuvin osin kirjanpitolaki (655/1973)
- Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- HMenL (598/1982)
- AsiakjulkL (83/1951)
- laki tiedoksiannosta hallintoasioissa (232/1966)
- KieliL (148/1922)
- valtion virkamies A (971/1994)

Ohjaus ja valvonta

Metsäkeskus on maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen ja valvonnan alainen. Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa metsäkeskusta. Metsäkeskusten lukumäärän, toimialueet, toimipaikat ja nimet määrää valtioneuvosto. Metsäkeskus ei saa antaa sitoumuksia liiketoimintaa harjoittavan yhteisön puolesta eikä rahoittaa tällaisen yhteisön toimintaa ilman eduskunnan valtion talousarvion yhteydessä myöntämää valtuutusta ja maa- ja metsätalousministeriön antamaa lupaa. Metsäkeskuksen johtokunnan asettaa maa- ja metsätalousministeriö. Metsäkeskuksen johtokunnan seitsemästä jäsenestä kaksi edustaa valtiota. Metsäkeskuksen tilintarkastajan määrää maa- ja metsätalousministeriö.

Päätös metsäkeskuksen johtajan ja viranomaistoimihenkilön valinnasta on alistettava maa- ja metsätalousministeriön vahvistettavaksi. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa metsäkeskuksen valtionavun määrän, valvoo varojen käyttöä, valvoo tulossopimuksen toteutumista ja vahvistaa ns. lisäeläke-etujen perusteet.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	1 024
Metsänkäyttöilmoitusten tarkastukset (kpl)	117 487
Hakkuiden maastotarkastukset (kpl)	4 349
Metsän uudistamisen maastotarkastukset (kpl)	2 535
Neuvotteluja uudistamistöiden toteuttamisesta (kpl)	404
Kestävän metsätalouden rahoituslain rahoituspäätökset (toteutuneet hankkeet, kpl)	31 083
Toteutetuista otantatarkastettu (kpl)	2 101
Puutavaran varastojille annetut huomautukset (kpl)	190
Maatilatalouden tuloverolain mukaiset taimikontarkastukset (kpl)	1 801
Metsäsuunnittelu (ha)	691 000
Henkilökohtainen neuvonta (kpl)	20 845
Ryhmäneuvonta, osallistujia (kpl)	36 324
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	173
- julkisoikeudelliset maksut	1,7
- EU-rahoitus	16,6
- muu julkinen rahoitus	57,2
- oma rahoitus	43

METSÄNHOITOYHDISTYKSET

Toimiala ja toiminta-ajatus

Metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksena on edistää metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta ja heidän metsätaloudelleen asettamiensa muiden tavoitteiden toteutumista sekä edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä metsien hoitoa ja käyttöä.

Organisaatio ja hallinto

Yhdistyslain (503/1989) 2,2 §:ssä tarkoitettu, lailla erityistä tarkoitusta varten järjestetty yhdistys. Metsänhoitoyhdistyslain (534/1998, jäljempänä MHYL) 6,1 §:n mukaan metsänhoitoyhdistyksen jäseniä ovat, jolleivät kieltäydy jäsenyydestä, metsänomistajat, joilla on hallintaoikeus yhdistyksen toimialueella sijaitsevaan metsään ja jotka ovat velvollisia suorittamaan siitä metsänhoitomaksun metsänhoitoyhdistykselle. 15,1 §:n mukaan jäsenten päätösvaltaa käyttävät jäsenten ehdottamat ja vaaleilla valitsemat valtuutetut, jotka muodostavat valtuuston. Metsänhoitoyhdistykset ovat metsänomistajien itse rahoittamia ja hallinnoimia organisaatioita.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- metsänhoitomaksun hehtaarikohtaisen maksun suuruudesta päättäminen

Julkiset tehtävät

- edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä metsien hoitoa ja käyttöä

Muut tehtävät

- tarjota toimialueellaan metsänomistajille niitä palveluja, joita he tarvitsevat metsätalouden harjoittamisessa, ja järjestää metsänomistajien käytettäväksi sitä varten tarvittavaa ammattiapua

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Metsänhoitoyhdistyslaki (534/1998)
- Yhdistyslaki (503/1989)

Tehtävää tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Metsälaki (1093/1996)
- Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996)
- Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995)
- Verotusmenettelylaki (1558/1995)
- Veronkantolaki (611/1978)
- Kirjanpitolaki (1336/1997)
- Tilintarkastuslaki (936/1994)
- Hallintomenettelylain (598/1982) 10 §
- Hallintolainkäyttölaki (586/1996)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Metsäkeskus valvoo toimialueensa metsänhoitoyhdistyksiä.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Yhdistysten määrä	269
Jäseniä	176 604
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	0
- julkisoikeudelliset maksut (metsänhoitomaksut)	150
- oma rahoitus	661

METSÄSTÄJÄORGANISAATIO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Metsästäjäorganisaatiolla tarkoitetaan Metsästäjien Keskusjärjestön, riistanhoitopiirien ja riistanhoitoyhdistysten muodostamaa kokonaisuutta, joka toimii maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa. Metsästäjien Keskusjärjestön ohjauksessa on 15 riistanhoitopiiriä ja näiden ohjauksessa 298 riistanhoitoyhdistystä. Metsästäjäorganisaation tarkoituksena on hoitaa metsästyksen ja riistanhoitoon liittyvät tehtävät.

Organisaatio ja hallinto

Metsästäjäorganisaatiossa Metsästäjien Keskusjärjestön tehtävänä on edistää alan koulutusta ja neuvontaa. Sen ohjauksessa toimii 15 riistanhoitopiiriä ja niiden ohjauksessa 298 riistanhoitoyhdistystä. Koko metsästäjäorganisaatio toimii maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja valvonnassa.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- metsästäjärekisterin ylläpito ja metsästäjävakuutus (Metsästäjien keskusjärjestö)
- pyyntilupien myöntäminen, metsästyksen rajoittaminen ja eräiden muiden lupien myöntäminen (riistanhoitopiiri)
- ampumakokeiden ja metsästäjäutkintojen järjestäminen ja metsästyksen valvonta (riistanhoitoyhdistys)

Julkiset tehtävät

- metsästyksen ja riistanhoitoon liittyvät tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Metsästyslaki (615/1993)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Virkamieslaki
- Hallintomenettelylaki

Ohjaus ja valvonta

Maa- ja metsätalousministeriö tulosohjaa sekä valvoo valtionavun käyttöä

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Rekisteröidyt metsästäjät kpl	291 738
Suoritetut metsästäjätkinnot	12 564
Suoritetut ampumakokeet	92 506
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	35,3
- julkisoikeudelliset maksut	4,1
- oma rahoitus	3,9

PALISKUNNAT JA PALISKUNTAIN YHDISTYS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Poronomistajat kuuluvat paliskuntaan. Paliskunnan tehtävänä on huolehtia poronhoidon järjestämisestä alueellaan. Paliskunnassa on poroisäntä. Paliskunnat muodostavat Paliskuntain yhdistyksen, joka toimii paliskuntien yhdysseinä, kehittää poronhoitoa ja porotaloutta ja edistää tutkimusta, koe-toimintaa ja poronjalostusta.

Organisaatio ja hallinto

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- poromerkin hyväksyminen (Palisk. yhdistys)

Muut tehtävät

- poronhoidon järjestäminen (paliskunta)

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- poronhoitolaki (848/1990), poronhoitoasetus (883/1990)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuu-järjestelyt

Ohjaus ja valvonta

MMM tulosojaa ja valvoo valtionavun käyttöä.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Paliskuntien määrä	57
Henkilöstö	12
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä	9,5

LIIKENNEMINISTERIÖN HALLINNONALA

AJONEUVOJEN KATSASTUS JA REKISTERÖINTI

Toimiala ja toiminta-ajatus

Toimialalla toimivat yritykset huolehtivat ajoneuvojen katsastuksesta ja rekisteröinnistä. Suomen autokatsastus on yksi toimialalla toimiva yritys.

Organisaatio ja hallinto

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Ajoneuvojen katsastus ja rekisteröinti

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki ajoneuvojen katsastusluvista (1099/1998)
- Asetus ajoneuvojen rekisteröinnistä (1598/1995)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Toiminnan laajuus

SUOMEN AUTOKATSASTUS OY/kuljettajatutkinnon vastaanottaminen

Toimiala ja toiminta-ajatus

Suomen Autokatsastus Oy:n toiminta liittyy ajoneuvojen katsastus- ja rekisteröintitoimintaan sekä ajoneuvojen kuljettajan tutkintoihin. Vuoden 1997 toimintakertomuksessa määritellään toimiala ja toiminta-ajatus siten, että ”yhtiön toiminta-ajatuksena on tarjota asiakkailleen kannattavasti autoihin liittyvää asiantuntemusta liikenneturvallisuutta ja ympäristönsuojelua edistävästi.”

Suomen Autokatsastus Oy:n tehtävä kuljettajatutkintojen vastaanottajana lakkaa vuoden 1999 alusta. Lakkauttamisen syynä on Autorekisterikeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi ja yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain (536/1998) kumoaminen. Kuljettajatutkinnon järjestämisestä annetun lain (535/1998) mukaan vuoden 1999 alusta kuljettajatutkintotoiminnasta vastaa viranomainen, Ajoneuvohallintokeskus.

Organisaatio ja hallinto

Suomen Autokatsastus Oy on liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva valtion 100% omistama osakeyhtiö. Henkilöstö on kokonaisuudessaan työsopimussuhteista. Henkilöstön määrä oli vuoden 1997 lopussa noin 970 henkilöä. Laissa ajoneuvojen katsastus- ja rekisteröintitehtävien toimiluvista (1593/1995) on asetettu katsastuksia suorittavalle henkilöstölle pätevyysvaatimuksia.

Suomen Autokatsastus Oy:llä oli vuoden 1997 lopussa 108 kokoaikaista ja 41 osa-aikaista katsastusasemaa.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Ajoneuvojen katsastus- ja rekisteröintitoiminta
- Ajoneuvojen kuljettajatutkintojen vastaanottaminen

Julkiset tehtävät

- Postitoimipaikkoihin jätettyjen rekisteri-ilmoitusten päivitykset tieliikenteen tietojärjestelmään (perustuu sopimukseen Ajoneuvohallintokeskuksen kanssa)

Muut tehtävät

- Suomen autokatsastuksella on lukuisia liiketaloudellisia tuotteita mm. Autoinfo ja Prosecur.

Organisaatiota tai yksikköä koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki ajoneuvojen katsastusluvista (1099/1998)
- Asetus ajoneuvojen rekisteröinnistä (1598/1995)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Kuljettajan tutkintoa koskevat säännökset tieliikennelaissa (267/1981) ja ajokorttiasetuksessa (845/1990) sekä sen nojalla annetuissa säännöksissä
- Asetus ajoneuvojen rekisteröinnistä 1598/1995

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Ajoneuvojen katsastus- ja rekisteröintitehtävien toimiluvista annetun lain mukaan katsastuksia ja rekisteröintejä suorittavaan henkilöstöön sovelletaan hallintomenettelylain virkamiehen (598/1982) esteellisyyttä koskevia säännöksiä (10 ja 11 §).

Ohjaus ja valvonta

Ajoneuvohallintokeskus valvoo ajoneuvojen katsastus ja rekisteröintitoimintaa sekä kuljettajatutkintojen vastaanottamista. Tietojenantovelvollisuus Ajoneuvohallintokeskukselle ja liikenneministeriölle.

Katsastus- ja rekisteröintiasiassa tehtyyn päätöksen voi vaatia oikaisua ajoneuvohallintokeskukselta.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Liikevaihto Mmk	287,8
Käyttökate Mmk	45,4 (15,8%)
Tilikauden voitto Mmk	12
Taseen loppusumma Mmk	228,8
Henkilöstön määrä tilikauden lopussa	976
Markkinaosuus katsastuksista	77,5 %
Markkinaosuus rekisteröinneistä	59,4%

JULKINEN KATSASTUS- JA ARVIOMIES

Toimiala ja toiminta-ajatus

Merenkulun alukselle tai lastille aiheuttamien vahinkojen arvioiminen ja katsastuksen toimittaminen merioikeuksien avuksi merioikeusasioissa. Eräissä tapauksissa toimitaan asianosaisten, lähinnä aluksen päällikön pyynnöstä.

Organisaatio ja hallinto

Merioikeudet (8 käräjäoikeutta toimii merioikeutena) määräävät katsastus- ja arviomiehet tehtävään saamiensa ehdotusten pohjalta määrääjäksi (enintään 3 v). Heitä täytyy olla vähintään kaksi, koska kussakin toimituksessa tulee olla vähintään tuo määrä esteettömiä toimitusmiehiä (MeriL 18:16). Katsastus- ja arviomiehet ovat toimivaltaisia koko maassa Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Merilaissa säädetyn tai asianosaisten todistukseksi merioikeusjutussa haluan katsastuksen ja arvioimisen toimittaminen (MeriL 18:16)
- Aluksen kuntoonpanokelvottomaksi julistamista koskevan ehdotuksen tekeminen em. katsastuksen yhteydessä sekä asiasta päättäminen merioikeuden jäsenen kanssa.
- Aluksen eräiden matkalla sattuneiden vaurioiden arvioiminen katsastuksen perusteella päällikön pyynnöstä, lausunnon antaminen vaadittavista korjaustoimenpiteistä, niistä aiheutuvien kustannusten laskeminen sekä kunnostetun aluksen katsastus (MeriL 18:25.1)

Julkiset tehtävät

- Matkalla vahingoittuneen tai erityisiä toimenpiteitä säilyttämiseensä vaativan lastin taikka aluksen vahingoittumisesta johtuvan purkamisen johdosta suoritettava lastin katsastus, vahingon syyn ilmoittaminen ja toimenpideehdotuksen tekeminen (MeriL 18:25.2)
- Katsastus todistuksen antamiseksi päällikölle siitä, ettei lastin vahingoittuminen ollut aiheutunut ahtauksen tai aluksen virheellisyydestä tai muusta sellaisesta syystä (MeriL 18:26.1)
- Katsastus lastin vahingoittumisen tai sen epäilyn johdosta ennen tavaroiden siirtämistä paikaltaan aluksessa (MeriL 18:26.2)
- Luettelon pitäminen suorittamistaan toimituksista (MeriL 18:23.1)
- Toimituskirjan ja sen jäljennöksen antaminen (MeriL 18:23.2)

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Merilaki (674/1994 18. luku)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Merilaki (674/94 18.luku)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Katsastukseen tai arvioon tyytymätön saa pyytää merioikeudelta uutta katsastusta tai arviota. Se suoritetaan merioikeuden jäsenen, entisten ja yhtä monen uuden katsastus- ja arviomiehen toimesta (MeriL 18:22)

Ohjaus ja valvonta

Merioikeus voi peruuttaa katsastus- ja arviomiehelle antamansa määräyksen, jos aihetta ilmenee (MeriL 18:17)

LIKENNETURVA

Toimiala ja toiminta-ajatus

Liikenneturvan toimialana on liikenneturvallisuuustyö ja sen toiminta-ajatuksena liikenneturvallisuuuden edistäminen. Se tapahtuu vaikuttamalla kansalaisten arvoihin, sentseisiin ja käyttäytymiseen. Liikenneturva on liikenneturvallisuuustyön keskusjärjestö.

Organisaatio ja hallinto

Liikenneturvan hallintoelimiä ovat keskusjärjestön kokous ja hallintoneuvosto sekä. Lisäksi Liikenneturvalla on toimitusjohtaja ja johtoryhmä, joka toimii toimitusjohtajan neuvoa antavana elimenä. Liikenneturva toimii koko valtakunnan alueella. Toiminta on organisoitu neljään alueeseen (Etelä-, Länsi- ja Itä-Suomen alueet noudattavat vastaavaa lääninjakoa ja Pohjois-Suomen alueena on yhdistetty Oulun ja Lapin lääni). Niissä toimii yhteensä 11 aluetoimistoa.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Liikenneturvallisuuutta koskeva tiedotus-, valistus- ja koulutustoiminta sekä toiminta liikenneturvallisuuustyön keskusjärjestönä.

Muut tehtävät

- Aloitteet ja toimiminen oman alan (liikenneturvallisuus, valistus) asiantuntijana valtion ja paikallisviranomaisten sekä kansalaisjärjestöjen ja yritysten piirissä. Jäsenjärjestöjen liikenneturvallisuuustyön koordinointi. Omaa toimintaa palveleva tutkimus.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Asetus Liikenneturvasta (843/1987; muutettu 1484/1991 ja 173/1998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Asetus Liikenneturvasta

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Liikenneturva on liikenneministeriön valvonnassa toimiva julkisoikeudellinen yhdistys. Liikenneturvan on vuosittain toimitettava liikenneministeriölle keskipitkän aikavälin toiminta- ja taloussuunnitelma. Liikenneministeriö vahvistaa vuosittain Liikenneturvan varojen käyttösuunnitelman. Valtioneuvosto määrää hallintoneuvoston jäsenet, joista neljän jäsenen tulee edustaa liikenne-, opetus-, sisäasiain- ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriötä.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö (koko organisaatio)	58
Jäsenten (jäsenjärjestöjen määrä)	56
Toiminnan rahoitus Mmk	
-julkisoikeudelliset maksu (liikenneturvallisuusmaksu)	24
-oma rahoitus	1,2
Taseen loppusumma	22,3

Liikenneturvan hallinnon ja tilien tarkastusta varten keskusjärjestöllä tulee olla kolme tilintarkastajaa, joista yhden tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä. Tilintarkastajista yhden valitsee keskusjärjestöjen kokous, yhden määrää liikenneministeriö ja yhden valtiontalouden tarkastusvirasto. Kullekin tilintarkastajalle määrätään varamies.

SUOMEN POSTI OY

Toimiala ja toiminta-ajatus

Yhtiön toimiala on postitoiminta sekä muu siihen liittyvä ja sitä tukeva liiketoiminta. Yhtiö harjoittaa toimintaansa toimiala- tai tehtäväryhmittäin joko välittömästi itse tai tytäryhtiöidensä tai yhteisyritystensä välityksellä. Postin ydintoimintaa on kirjeiden, suoramainontalähetysten, lehtien ja pakettien jakelu. liiketoimintaa laajennetaan alueille, jotka tukevat ja pohjautuvat Postin ydinliiketoimintaan.

Organisaatio ja hallinto

Suomen Posti Oy on liikenneministeriön hallinnonalalla toimivan ja valtion kokonaan omistaman Suomen Posti Yhtymä Oy:n liiketoimintaa harjoittava tytäryhtiö. Suomen Posti Yhtymä Oy:n kokonaan omistamien Suomen Posti Oy:n ja PT-Autopalvelut Oy:n lisäksi konserniin kuuluu noin 20 liiketoimintaa harjoittavaa tytä- ja osakkuusyhtiötä. Suomen Posti Oy:n liiketoiminta on jaettu neljän yksikön vastuulle: Tuotteet, Toimipaikat, Yritysmyynti ja Tuotanto.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Yhtiöittämisen yhteydessä kaikki viranomaistehtävät ja julkisen vallan käyttämiseen liittyvät tehtävät siirrettiin Telehallintokeskuksen yhteyteen perustetulle postihallinnolle.

Julkiset tehtävät

- Postin toimilupaehtojen mukaan Suomen Posti Oy on velvollinen turvaamaan postin peruspalvelujen yleisen saatavuuden koko maassa. Postin peruspalvelut on määritelty liikenneministeriön päätöksellä postipalveluista (97/1994), muutettu (111/1999).

Muut tehtävät

- Muu postitoimintalaissa ja postin toimitusehdoissa tarkoitettu postitoiminta sekä postipalveluihin liittyvä ja niitä tukeva liiketoiminta.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Tehtävää tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Postitoimintalaki (907/1993) ja A (1385/93), muutettu (76/1999)
- *Laki haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta (708/1997)*
- Liikenneministeriön päätös postipalveluista (97/1994), muutettu (111/1999)
- Liikenneministeriön päätös postilaitoksen toimitusehtojen yleisistä perusteista (1388/1993), muutettu (112/1995)
- Maailman postiliiton sopimukset, saatettu voimaan lailla (1766/1995)
- Postidirektiivi (97/67/EY), saatettu voimaan liikenneministeriön päätöksellä postipalveluista (111/1999)
- Vnp 3.2.1994, jolla Suomen Posti Oy:lle myönnetty toimilupa rajoituksettoman postitoiminnan harjoittamiseen koko maassa. Päätöstä muutettu Vnp 28.1.1999.

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Yleinen viranomaistoimintaa koskeva lainsäädäntö ei koske Postia julkisen tehtävänkään osalta, koska näistä asioista on säännökset postitoimintalainsäädännössä. Kielilain 17 b §:n voidaan katsoa soveltuvan myös Postiin. Asiasta on kuitenkin erityissäännös postitoimintalain 5 §:n 2 momentissa.

Muutoksenhaku ja oikeusturva on järjestetty sekä postitoimintalainsäädännössä että kuluttaja-asiamiehen hyväksymissä Postin toimitusehdoissa.

Postin asiakkaalla on yksityisoikeudellisten oikeusturva- ja muutoksenhakumahdollisuuksien lisäksi mahdollisuus saattaa asiansa hallinto-oikeudelliseen käsittelyyn postitoimintalain 22 ja 23 §:ssä sanotulla tavalla.

Ohjaus ja valvonta

Peruspalvelujen saatavuuden osalta liikenneministeriö. Liikenneministeriölle kuuluu myös postitoiminnan yleinen ohjaus ja kehittäminen. Telehallintokeskuksen tehtävänä on valvoa lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Kuluttaja-asiamiehen tehtävänä on hyväksyä kuluttajia koskevat toimitusehdot.

Toimiluvan noudattamista valvovat liikenneministeriö ja Telehallintokeskus. Postin on annettava liikenneministeriölle vuosittain selvitys toimilupaehtojen noudattamisesta. Telehallintokeskukselle on toimitettava vuosittain selvitys mm. jakelu- ja keräilytiheyteen liittyvistä poikkeuksista. Liikenneministeriöllä on edustus Postin hallituksessa. Varainhoidon valvonta ja tilintarkastus on järjestetty osakeyhtiölain mukaisesti.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö (koko organisaatio)	25 696
Suoritteet milj. kpl.	2 553
Liikevaihto Mmk (koko organisaatio)	5 507
Liikevaihto Mmk (välil. valtionhallinto)	2 249
Toiminnan tulos (liikevoitto) Mmk	439
Taseen loppusumma Mmk	2 729

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

FINNVERA Oyj

Toimiala ja toiminta-ajatus

Yhtiön toimialana on rahoitustoiminnan harjoittaminen antamalla ja hallinnoimalla luottoja, takuita ja takauksia sekä muita vastuusitoumuksia. Yhtiön toimialana on myös tehdä yritysten rahoitukseen liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä sekä harjoittaa yrityksen rahoituksen kehittämis- ja palvelutoimintaa sekä neuvontaa.

Yhtiön toiminnan tarkoituksena on rahoituspalveluja tarjoamalla edistää ja kehittää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa sekä yritysten kansainvälistymistä ja vientitoimintaa. Yhtiö edistää toiminnassaan valtion aluepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Yhtiö suuntaa toimintansa korjaamaan rahoituspalvelujen tarjonnassa esiintyviä puutteita.

Organisaatio ja hallinto

Finnvera Oyj on valtion kokonaan omistama julkinen osakeyhtiö, joka kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaan. Finnvera Oyj:llä on hallintoneuvosto. Yhtiön hallinto perustuu osakeyhtiölain säännöksiin.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 2 §:ssä säädetään yhtiön tehtävistä. Pykälän mukaan yhtiö harjoittaa rahoitustoimintaa antamalla ja hallinnoimalla luottoja, takuita ja takauksia sekä muita vastuusitoumuksia. Yhtiö tekee myös yritysten rahoitukseen liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä sekä harjoittaa yritysten kehittämis- ja palvelutoimintaa sekä neuvontaa.

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Yhtiön toiminnan tarkoituksesta, tehtävistä ja taloudellisista toimintaperiaatteista säädetään valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998).

Tehtäviä tai toimialaa koskeva säädösohjaus

- Yhtiön toiminnassa otetaan huomioon se, mitä vientitakuulaissa (479/1962), laivanrakennus- tai laivanvarustamotoimintaa harjoittaville yrityksille myönnettävistä valtioneuvostolain (573/1972), ympäristönsuojelua edistäviin investointeihin myönnettävistä valtioneuvostolain (609/1973), valtion takuista perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetussa laissa (651/1985) ja valtion pääomatakuista annetussa laissa (594/1992) sekä valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetussa laissa (445/1998) säädetään.

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Yhtiön antamiin luottoihin, takuisiin, takauksiin tai muihin vastuusitoumuksiin perustuvat maksut viivästyskorkeineen saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoa koskeva laki (367/1961) säädetään edellyttäen, että yhtiö on tästä oikeudesta ilmoittanut antamansa sitoumuksen yhteydessä. Ennen täytäntöönpanotoimenpiteisiin ryhtymistä yhtiön on ilmoitettava sopimusosapuolelle, jonka hyväksi yhtiö on 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen antanut, 1 momentin nojalla perittävä maksu ja maksun peruste sekä se, että täytäntöönpanotoimenpiteisiin ryhdytään, jollei sopimusosapuoli 14 päivän kuluessa ilmoituksen lähettämisestä kirjallisesti kiistä maksuvelvollisuuttaan. Jos maksuvelvollisuus kiistetään, täytäntöönpanon edellytyksenä on tuomioistuimen ratkaisu.

Ohjaus ja valvonta

Finnvera Oyj on kauppa- ja teollisuusministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Yhtiön valvonnassa tulee soveltuvin osin ottaa huomioon ne periaatteet, joita rahoitustarkastus noudattaa luottolaitoksia valvoessaan.

Toiminnan laajuus

Finnvera Oyj:n käynnistäessä täysimittaisesti toimintansa 1.1.1999 sillä tulisi olemaan noin 400 työntekijää ja noin 20 000 asiakasta. Yhtiön alkava tase olisi tällöin noin kahdeksan miljardia markkaa ja sitoumusvastuu lähes 40 miljardia markkaa.

KAUPPATALO HANSEL Oy

Toimiala ja toiminta-ajatus

Kauppatalo Hansel Oy on julkishallinnon tarpeisiin erikoistunut hankinta- ja jakeluorganisaatio, jonka toimialaan kuuluu erityisesti hankintatoimen suunnittelu ja organisointi sisältäen julkishallinnon hankinta-, materiaali- ja rahoitustoiminnot. Hansel toimii myös yhteishankintayksikkönä valtion virastojen ja laitosten hankinnoissa. Lisäksi Hansel tarjoaa materiaalihallinnon ja hankintatoimen asiantuntijapalveluja.

Kauppatalo Hansel Oy:n toiminta-ajatuksena on mahdollistaa julkisen sektorin toiminnan tehostuminen tarjoamalla asiakkaille kannattava vaihtoehto materiaali- ja hankintatoimintojen ratkaisuksi.

Organisaatio ja hallinto

Kauppatalo Hansel Oy on valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, joka toimii kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuudessa. Kauppatalo Hansel Oy perustettiin lailla valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1508/1994). Hansel aloitti toimintansa 1.1.1995.

Kauppatalo Hansel Oy:n hallituksessa on yhtiöjärjestyksen mukaan neljästä kuuteen varsinaista jäsentä. Hanselin toimintaa johtaa toimitusjohtaja.

Kauppatalo Hansel Oy toimii prosessiorganisaationa. Operatiivisten yksiköiden toiminta-alueina ovat asiakasratkaisut, tuote- ja jakelutieratkaisut sekä kehitys-, talous-, henkilöstö- ja tietohallinto.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Kauppatalo Hansel Oy tarjoaa julkishallinnolle hankinta- ja jakelupalveluja sekä muita näihin liittyviä asiantuntijapalveluja. Hansel toimii julkisista hankinnoista annetun lain (1505/1992) mukaisena yhteishankintayksikkönä valtion virastojen ja laitosten hankinnoissa. Hanselilla ei kuitenkaan ole yksinoikeutta valtionhallinnon hankintatoimessa.

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Kauppatalo Hansel Oy on perustettu lailla Valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1508/1994).

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki julkisista hankinnoista (1505/1992), Asetus kynnysarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakoista (380/1998), Asetus valtion hankinnoista (1416/1993)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Kauppa- ja teollisuusministeriö valvoo Kauppatalo Hansel Oy:n toimintaa. Hallituksen puheenjohtajana toimii Kauppa- ja teollisuusministeriön kauppaosaston osastopäällikkö. Kauppa- ja teollisuusministeriö käyttää yhtiökouksissa valtion omistajanvaltaa.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997*
Henkilöstö	127
Liikevaihto Mmk	748,3
Toiminnan tulos Mmk	2,9
Taseen loppusumma Mmk	244

* 1.4.1997-31.3.1998

KAUPPAKAMARIT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Kauppakamarin tehtävänä on toiminta-alueensa elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistäminen ja yhteisten etujen valvominen. Kauppakamarien yhteiselin on Keskuskauppakamari, jonka tehtävänä on elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistäminen ja yhteisten etujen valvominen. Kauppakamareilla ja Keskuskauppakamarilla on julkisia tehtäviä, joista säädetään erikseen.

Organisaatio ja hallinto

Kauppakamarijärjestö koostuu 21 itsenäisestä kauppakamarista ja Keskuskauppakamarista. Kauppakamareilla on noin 14 000 yritysäsentä. Kauppakamarin toiminta-alueena on Keskuskauppakamarin sille vahvistama alue. Keskuskauppakamarin toiminta-alueena on koko maa.

Kauppakamarin jäsenet käyttävät kauppakamarin kokouksissa päätösvaltaansa kauppakamarin asioissa. Kauppakamarin toimintaa johtaa hallitus, jonka on huolehdittava kauppakamarin hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Kauppakamarissa on toimitusjohtaja. Kauppakamarissa on tilintarkastusvaliokunta. Kauppakamari voi asettaa muitakin valiokuntia, joiden valinnasta ja toiminnasta annetaan tarkemmat määräykset kauppakamarin säännöissä.

Päätösvaltaa Keskuskauppakamarin asioissa käyttää Keskuskauppakamarin valtuuskunta. Keskuskauppakamarin toimintaa johtaa hallitus, joka ratkaisee Keskuskauppakamarin nimissä ne asiat, joita ei ole päätettävä valtuuskunnan kokouksessa. Keskuskauppakamarissa on toimitusjohtaja. Keskuskauppakamarissa on erityiskysymysten käsittelyä varten kauppakamariasetuksessa mainitut lautakunnat (tilintarkastuslautakunta, välityslautakunta ja liiketapa-lautakunta), minkä lisäksi valtuuskunta voi asettaa muita lautakuntia.

Keskuskauppakamarilla on tytäryritys EAN-Finland Oy, joka yhdessä Keskuskauppakamarin tavarakoodilautakunnan kanssa edustaa suomalaista yritystoimintaa tavarakoodiyhteisössä EAN:ssä (EAN International) ja toimii tavarakoodiasioissa keskuselimenä Suomessa.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnat hyväksyvät ja valvovat HTM-tilintarkastajia ja HTM-yhteisöjä.
- Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta hyväksyy ja valvoo KHT-tilintarkastajia ja KHT-yhteisöjä sekä huolehtii hyväksymiseen ja valvontaan liittyvästä ohjauksesta.

- Keskuskauppakamarin välityslautakunta nimeää välimiehiä OYL 16:5 §:n mukaisesti.

Julkiset tehtävät

- Kauppakamarit vahvistavat ja myöntävät ulkomaankaupan asiakirjoja
- EAN Finland Oy toimii tavarakoodiasioiden keskuselimenä Suomessa.

Muut tehtävät

- Kauppakamarin muita tehtäviä ovat kauppakamariasetuksen 1 ja 4 §:ssä mainitut tehtävät sekä ne tehtävät, jotka sisältyvät kunkin kauppakamarin ohjesääntöön.
- koulutuksen tarjoaminen yrityksille
- elinkeinoelämän edunvalvonta
- elinkeinoelämän ja viranomaisten välisen yhteistoiminnan edistäminen

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Kauppakamariasetus (337/1988)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Tilintarkastuslaki (936/94) ja A (1379/94). Kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnat ja Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta. Osakeyhtiölaki (734/78) 16 luvun 5 §, Keskuskauppakamarin välityslautakunta.

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Hallintomenettelylaki (598/82)
- Kielilaki (148/1922)
- laki säädettyjen määräaikojen laskemisesta (150/30)
- laki asiakirjain lähettämisestä (74/54)
- laki tiedoksiannosta hallintoasioissa (232/66)
- laki yleisten asiakirjain julkisuudesta (83/519)
- Vahingonkorvauslaki (412/74) 3 ja 4 luku, Rikoslaki 40 luku ym. kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnat ja Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta (näiden toimielinten jäsenet, varajäsenet sekä toimintaan osallistuva kauppakamarien ja Keskuskauppakamarin henkilöstö)

Ohjaus ja valvonta

Luvan kauppakamarin perustamiseen antaa Keskuskauppakamaria kuultuaan valtioneuvosto. KTM vahvistaa Keskuskauppakamaria kuultuaan kauppakamarien säännöt ja niiden muutokset. Tilintarkastuslain mukaan tilintar-

kastuksen yleisestä ohjauksesta, kehittämisestä ja valvonnasta huolehtii KTM:n yhteydessä toimiva valtion tilintarkastuslautakunta, josta myös haetaan valittamalla muutosta Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan päätökseen. Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta antaa vuosittain kertomuksen toiminnastaan valtion tilintarkastuslautakunnalle.

Siltä osin, kun kauppakamareiden tilintarkastusvaliokuntien jäsenet ja kauppakamarien henkilökunta sekä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan jäsenet ja

Keskuskauppakamarin henkilökunta käyttävät julkista valtaa, he kuuluvat hallitusmuodon 46 §:n nojalla valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen valvontaan (ks. myös PeVL 7/1994 vp.).

Kauppakamariasetuksen mukaan jokaisella kauppakamarilla on oltava vähintään kaksi tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa, joiden on oltava KHT- tai HTM -tilintarkastajia. Keskuskauppakamarilla on oltava vähintään kaksi tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa, joiden on oltava KHT -tilintarkastajia.

Toiminnan laajuus

Kauppakamarit (21 kpl)

Vuosi	1997
Henkilöstö	114
Jäsenmäärä	13 700
Kokonaistuotot Mmk	64,1

Keskuskauppakamari (konserni)

Vuosi	1997
Henkilöstö (emoyhtiö + konserni)	61
Tuotot julkisista tehtävistä (konserni) Mmk	
- Alkuperäistodistusten tuotot	2,4
- ATA-carnet asiakirjojen tuotot	0,3
- KHT-/HTM-tilintarkastajien ja yhteisöjen hyväksyminen ja valvonta, tuotot	2,5
- Tavarakoodit, tuotot	1,7
- lautakuntien ja yhdistysten tuotot (ml. välityslautakunnan tuotot)	0,5
Kulut (konserni) Mmk	15
Tilikauden ylijäämä (konserni) Mmk	1,1
Taseen loppusumma (konserni) Mmk	24,8

Tilintarkastajien hyväksyminen ja valvonta

Kauppakamarien tilintarkastusvaliokunnat (21 kpl)	1997
Luottamushenkilöt (tilintarkastusvaliokuntien jäsenet, varajäsenet, puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat)	294
Sivutoimiset sihteerit (kauppakamarien henkilöstöä)	21
HTM-tilintarkastajat (31.12.1997)	1101
HTM-yhteisöt (31.12.1997)	25
HTM-tilintarkastajaksi hyväksymishakemuksia käsitelty	121
HTM-yhteisöjen hyväksymishakemuksia käsitelty	1
HTM-tilintarkastajia ja HTM-yhteisöjä koskevia erityisiä valvonta-asioita käsitelty	17 (joista kante-luita 9)
Toiminnan rahoitus TilintL 45 §:n nojalla perittävät maksut a) HTM -hakemusten käsittelymaksut b) HTM -maksut (80 % osuus)	a) 24 000 mk b) 835 000 mk

Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta	1997
Luottamushenkilöt	14
Päätoimisesti tilintarkastusasioita hoitava Keskuskauppaka- marin henkilöstö	4
KHT-tilintarkastajat (31.12.97)	594
KHT-yhteisöt (31.12.97)	20
KHT-tilintarkastajiksi hyväksymishakemuksia käsitelty	120
KHT-yhteisöksi hyväksymishakemuksia käsitel- ty	0
KHT-tilintarkastajia ja KHT-yhteisöjä koskevia erityisiä valvonta-asioita käsitelty	18 (joista kante- luita 15)
Toiminnan rahoitus (TilintL 45 §:n nojalla perityt maksut) a) KHT-hakemusten käsittelymaksut b) KHT ja HTM tutkintoon osallistumismaksut c) KHT-maksut ja 20 % osuus HTM-maksuista	a) 24 000 mk b) 110 000 mk c) 2 500 000mk

SUOMEN STANDARDISOIMISLIITTO SFS ry

Toimiala ja toiminta-ajatus

Suomen standardisoimisliiton (SFS) tarkoituksena on huolehtia Suomen standardikokoelman luomisesta. Toiminta-ajatuksena on tiedottaa standardisoinnista ja ylläpitää standardisointia koskevia ja standardisointiin liittyviä tietojärjestelmiä. SFS ry hallinnoi myös pohjoismaista ja eurooppalaista ympäristömerkintää. Standardisoimisliitto huolehtii myös alaan liittyvästä koulutuksesta.

Organisaatio ja hallinto

Vuoden 1997 alusta SFS:n ovat kuuluneet Suomen Standardisoimisliitto SFS ry, SFS-Sertifiointi Oy ja SFS-koulutus Oy. Erilliset organisaatiot hoitavat standardisoimiseen liittyviä erilaisia toimintoja. Suomen standardisoimisliiton jäsenenä on mm. eri teollisuusalojen keskusliittoa. Jäseniä oli vuoden 1997 lopussa 36 kappaletta. Liiton ylin elin on SFS:n liittokokous, jonka alapuolella toimii hallitus.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- vahvistaa kansalliset SFS-standardit
- kansallisen standardikokoelman ylläpito
- huolehtii ympäristömerkintäjärjestelmistä

Muut tehtävät

- edustaa Suomea alansa kansainvälisissä järjestöissä
- tiedotus- ja koulutustoiminta

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Standardisoimislaki (197/1942)
- Laki Euroopan yhteisön ympäristömerkin hyväksymisestä (958/1997, muut. 890/1998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	53
Liikevaihto Mmk	15,4
Käyttökate Mmk	1,3
Taseen loppusumma Mmk	23,6

Tarkastuslaitokset ja EU:n ilmoitetut laitokset/esimerkkinä INSPECTA Oy

Tarkastuslaitokset ja EU:n ilmoitetut laitokset huolehtivat lukuisista aineiden, materiaalien ja laitteiden testaukseen, hyväksyntään ja sertifiointiin liittyvistä tehtävistä. Tehtävien hoitamiseen sisältyy usein julkisen vallan käyttämistä ja kyse on myös julkisen tehtävän hoitamisesta. Tarkastuslaitokset samoin kuin EU:n käytännön mukaiset ns. ilmoitetut laitokset ovat välillisen julkisen hallinnon yksiköitä.

Toimiala ja toiminta-ajatus

Inspecta on suomalainen tarkastus- ja sertifiointilaitos, joka toimii myös direktiivien mukaisena ilmoitettuna laitoksena. Tarkoituksena on tukea yrityksiä niiden laatu- ja turvallisuusasioissa sekä suorittaa turvallisuustarkastuksia ja arviointeja.

Organisaatio ja hallinto

Inspecta on osakeyhtiö, jonka valtio omistaa. Inspectalla on paikallisia toimipisteitä 17 kpl. Tarkastuslaitosten toimivaltuudet perustuvat säädöksiin ja tarkastuslaitoksen hyväksymistä koskeviin viranomaisen tai ministeriön päätöksiin. Tarkastuslaitos voi käyttää ulkopuolisia testaus-, tarkastus- ja muita palveluja. Tällöin tarkastuslaitoksen on huolehdittava, että palvelun suorittaja täyttää tarkastuslaitosta vastaavasti tarkastuslaitokselle itselleen asetetut vaatimukset.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Tuotteiden, laitteiden ja laitosten valmistuksen/ markkinoille saattamisen/ käytön tms. ehtona lainsäädännössä olevien tarkastus- ja sertifiointipalvelujen tuottaminen.

Julkiset tehtävät

- tyyppitarkastukset ym. vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyvät tehtävät

- mittauslaitteiden vakaus
- jalometallileimaus
- laatujärjestelmien sertifiointi
- henkilösertifiointi
- määräaikaiset tuote/laite/laitostarkastukset

Muut tehtävät

- Vapaaehtoiseen kysyntään perustuvat tarkastus-, testaus-, mittaus-, kalibrointi- ja sertifiointipalvelut

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- L teknillisestä tarkastuskeskuksesta (1070/1995) ja L teknillisen tarkastuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1108/1997)
- A laitteiden energiatehokkuudesta annetussa laissa tarkoitettujen tarkastuslaitosten hyväksymisestä (1298/1997)
- A paineastia-asetuksen muuttamisesta (1091/1997)
- jne...

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- EY direktiiveissä tarkoitettuihin tehtäviin liittyvä lainsäädäntö
- muihin tehtäviin liittyvä lainsäädäntö (paineastiat, kemikaalit, mittausvälineet jne)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Tarkastuslaitoksia hyväksyttäessä mittatekniikan keskus arvioi laitoksen pätevyyden, jolloin selvitetään laitoksen käyttämä muutoksenhakumenettely. Käytäntönä on sisäinen oikaisumenettely, jonka jälkeen alioikeus.
- Laitoksen on pidettävä salassa kaikki toimintaa harjoittaessaan saamansa tiedot toiminnanharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta eikä niitä saa käyttää ilman asianmukaista lupaa.
- Laitoksella on oltava toimintaansa nähden riittävä vastuuvakuutus toiminnasta aiheutuvien vahinkojen korvaamiseksi.

Ohjaus ja valvonta

KTM:n hallinnonalan tehtävissä tarkastuslaitosta valvoo valvontaviranomaisena toimiva turvatekniikan keskus, joka myös hyväksyy tarkastuslaitokset. Direktiivien tehtävissä ilmoitetut laitokset hyväksyy ja niitä ohjaa ministeriö. Tarkastuslaitoksen on ilmoitettava turvatekniikan keskukselle kaikista muutoksista, joilla on vaikutusta asetettujen vaatimusten täyttymiseen. Laitoksen on lisäksi annettava vuosittain kertomus toiminnastaan. Tarkastusoikeudet voidaan tarvittaessa peruuttaa. Ministeriön edustaja on Inspectan hallituksessa ja ministeriö tulosohjaa Inspectaa.

Toiminnan laajuus

Inspectan varainhoidon ja valvonnan (tilintarkastuksen) osalta noudatetaan osakeyhtiölain määräyksiä.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

ELÄKETURVAKESKUS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Eläketurvakeskus (ETK) on hajautetun työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskus. ETK:n tehtävänä on yhteistyöhakuisesti varmistaa työeläkejärjestelmän joustava ja tehokas toiminta sekä turvata oikeudenmukainen työeläke jokaiselle vakuutetulle.

ETK:lla on eräitä työeläkejärjestelmän toimeenpanoon liittyviä laissa säädettyjä tehtäviä. Niistä osa on lueteltu Eläketurvakeskuksen ohjesäännön sisältävän asetuksen (431/1961) 1 §:ssä, mutta osasta on säädetty työeläkelaeissa, sosiaaliturvasopimuksissa tai alemmanasteisissa säännöksissä.

Organisaatio ja hallinto

Eläketurvakeskuksen päätäntävaltaa käyttävät edustajisto ja hallitus. Ohjesääntöasetuksen mukaan hallitus voi antaa määrättyjen hallintotehtävien suorittamisen toimitusjohtajan tai muiden toimihenkilöiden suoritettavaksi. Käytännön toimintaa johtaa toimitusjohtaja apunaan varatoimitusjohtaja ja kaksi muuta johtajaa. ETK:ssa on kymmenen osastoa, jonka lisäksi eläkelautakunnan valmistelutoimisto toimii ETK:ssa.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- ratkaista työnantaja, työntekijän tai muun henkilön taikka eläkelaitoksen aloitteesta, mitä yksityisen puolen työeläkelakia henkilöön on sovellettava, jos siitä syntyy epäselvyyttä (soveltamisratkaisut)
- ottaa vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneen työnantajan kustannuksella vakuutus ja periä työnantajalta laiminlyönnin ajalta vakuutusmaksu ja korotus (pakkovakuutus)
- hakemuksesta vapauttaa työnantajan kokonaan tai osaksi kustantamasta eläketurvaa, jos se on oikeuskäytännön muuttumisen tai siihen verrattavan erityisen syyn vuoksi järjestettävä työntekijälle takautuvasti ja työntekijää ei ole aikaisemmin katsottu TEL:n piiriin kuuluvaksi (maksuvapautus)
- ratkaista työnantajan, työntekijän taikka yrittäjän hakemuksesta, onko ulkomailta työskentelevään työntekijään, virkamieheen tai yrittäjään sovellettava Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä EY:n sosiaaliturvaa koskevien säädösten tai kansainvälisten sosiaaliturvasopimuksen mukaan (antamalla ns. lähetetyn työntekijän todistus) sekä hoitaa näistä säädöksistä ja sopimuksista johtuvia muita tehtäviä sosiaali- ja terveysministeriön määräämässä laajuudessa

- hakemuksesta vapauttaa työnantaja vakuuttamisvelvollisuudesta, jos tämä osoittaa, että työntekijän eläketurva ulkomaan komennuksen aikana on muulla tavoin järjestetty vähintään TEL:N vähimmäisturvan tasoisena (vapautushakemukset)
- päättää eläkkeen maksamisesta ulkomaille erityisestä syystä muulle kuin Suomen kansalaiselle, kun valtioiden välillä ei ole sosiaaliturvasopimusta tai vastaavaa järjestelyä (maksuluvat)
- rekisteröidä TEL:n 11 §:n mukaiset vapaaehtoiset lisäedut
- ratkaista, missä eläkelaitoksessa eläkehakemus on käsiteltävä, jos siitä syntyy erimielisyyttä
- selvittää työeläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja niistä aiheutuvien kulujen jakautuminen eri eläkelaitosten välillä

Julkiset tehtävät

- tiedottaa ja antaa neuvontaa työeläkejärjestelmästä
- hoitaa sellaisia tehtäviä, jotka edellyttävät eläkelaitosten yhteistoimintaa
- antaa viranomaisille lausuntoja ja tehdä esityksiä työeläkejärjestelmän kehittämistä koskevista asioista
- suorittaa toimialaansa kuuluvaa tilasto- ja tutkimustoimintaa
- huolehtia laeissa sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavien tietovarastojen ylläpidosta ja eläkelaitosten työeläkelakien mukaista toimintaa varten tarvitsemien tietojen saatavuudesta
- hoitaa eläkelaitosten valvontaan liittyviä tehtäviä ministeriön määräämässä laajuudessa.
- Valtaosa työeläkejärjestelmän toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä mukaan lukien työsuhde- ja eläkerekisterien ylläpito, eläkelaitosten valvonta, vakuuttamisvelvollisuuden valvonta.

Muut tehtävät

- Lausunnot ja selvitykset, tutkimus ja tilastointi, yhteistoiminta työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvaa hoitavien tahojen kanssa, ohjeet ja suositukset eläkelaitoksille, eläkeote, eläkeneuvonta ja eläketurvasta tiedottaminen vakuutetuille, sisäinen hallinto.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Työntekijäin eläkelaki (TEL, 395/1961) ja A (183/1962)
- Asetus, joka sisältää eläketurvakeskuksen ohjesäännön (431/1961)
- STM päätökset eräiden eläkesäätiöiden ja eläkekassojen valvontaa koskevien tehtävien siirtämisestä ETK:lle (213/1996 ja 1304/1996)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Työntekijäin eläkelaki (395/1961)

- Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden eläkelaki (LEL 134/1962)
- Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki (662/1985)
- Maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969)
- Yrittäjien eläkelaki (468/1969)
- Merimieseläkelaki (72/1956)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Työntekijäin eläkelakiin on otettu viittaukset eräisiin hallintomenettelylain säännöksiin ja periaatteisiin, joita sovelletaan myös ETK:n toiminnassa. Arkistolakia (831/1994) sovelletaan ETK:een sen suorittaessa julkista tehtävää siltä osin, kun sille kertyy yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetussa laissa (83/1951) tarkoitettuja asiakirjoja. Rikoslain säännökset rikosoikeudellisesta vastuusta ETK:n työntekijän käyttäessä julkista valtaa. Vahingonkorvauslaki.

Muutoksenhaku ETK:n päätöksiin, samoin kuin työeläkelaitosten päätöksiin, on eläkelautakuntaan ja vakuutusosastoeseen.

Ohjaus ja valvonta

ETK:n taloudellinen valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Koska lainsäädäntö on tältä osin puutteellista, ns. Vakava –työryhmä esittää, että tätä koskeva säännös lisätään TEL:iin ja samalla täsmennetään ohjesääntöasetuksen säännöksiä tietojen antamisesta ministeriölle valvontaa varten (Laila perustettujen eläkelaitosten vakavaraisuustyöryhmän muistio, STM:n työryhmämuistioita 1989:15). ETK ei harjoita vakuutusliikettä, eikä sille näin kerry varoja siten kuin vakuutusyhtiöille. ETK:n kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhteisesti. STM vahvistaa vuosittain perusteet, joiden mukaan ETK:n kustannukset otetaan huomioon vakuutusmaksuissa.

ETK:n hallintoelimissä on STM:n edustus.

Oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on valvontaoikeus siltä osin, kun on kysymys julkisen tehtävän hoitamisesta.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö, koko organisaatio	330
Päätösten määrä yhteensä	7 669
Liikevaihto Mmk	170
Vakuutustoiminnan tulos	-
Tilikauden tulos	0
Taseen loppusumma Mmk	360
Toiminnan rahoitus;	
Valtion osuus	0
Muu julkinen rahoitus	0
Oma rahoitus Mmk	170

TYÖTTÖMYYSVAKUUTUSRAHASTO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Työttömyysvakuutusrahasto on työnantajien ja palkansaajien rahoittama sosiaali- ja terveysministeriön valvonnassa oleva itsenäinen laitos, jonka tarkoituksena on työnantajien ja palkansaajien rahoitusosuuksien järjestäminen ja työttömyyskassojen tukeminen sekä muut työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) mukaiset tehtävät.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Asetus Työttömyysvakuutusrahaston ohjesäännöstä (862/1998)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta (555/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö ja vastuujärjestelyt

Organisaatio ja hallinto

Rahaston korkeinta päätäntävaltaa käyttää hallintoneuvosto, jossa on 18 jäsentä. Jäsenistä 12 edustaa työnantajia ja kuusi työntekijöitä. Valtioneuvosto nimittää rahaston hallintoneuvoston jäsenet.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Työttömyysvakuutusrahasto vastaa työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 1§:n mukaisten etuuksien rahoituksesta siltä osin kuin valtio ja yksittäiset työttömyyskassat eivät ole niistä vastuussa.

Muut tehtävät

Ohjaus ja valvonta

Työttömyysvakuutusrahastolle laissa asetettujen velvollisuuksien täyttämistä valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Toiminnan laajuus

LAKISÄÄTEISESTÄ ELÄKEVAKUUTUKSESTA HUOLEHTIVAT ORGANISAATIOT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Lakisääteisestä eläkevakuutuksesta huolehtivat työeläkevakuutusyhtiöt sekä eläkesäätiöt ja -kassat. Yksityisoikeudellisten eläkevakuutuksesta huolehtivien yksiköiden toiminta vastaa lailla perustettujen eläkelaitosten toimintaa.

Eläkesäätiöt ovat vakuutus- ja eläkelaitoksia, jotka myöntävät eläkkeitä ja muita etuuksia. A -eläkesäätiöt myöntävät yksinomaan vapaaehtoisia lisäeläkkeitä ja muita etuuksia, AB -eläkesäätiöt myöntävät sekä vapaaehtoisia lisäetuuksia että lakisääteisiä (TEL) eläkkeitä ja muita etuuksia. Toimivia eläkesäätiöitä on 123 kpl.

Vakuutuskassa on vakuutuslaitos, joka myöntää toimintapiirissään eläkkeitä, korvauksia sairauden, vian tai vamman johdosta, korvauksia kuntoutuksesta aiheutuviin kustannuksiin, hautausavustuksia tai muita etuuksia. Vakuutuskassa voi harjoittaa TEL:n, YEL:n, SVL:n tai kuntoutusrahalain (611/1991) mukaista tai vapaamuotoista toimintaa tai sekä lakisääteistä että vapaamuotoista toimintaa. Vakuutuskassoja on yhteensä 185.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Työntekijän eläkelaki (395/1961)
- Vakuutusyhtiölaki (1062/1979)
- Laki työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997)
- Vakuutuskassalaki (1164/92)
- Eläkesäätiölaki (1774/1995) ja A (1778/95)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Organisaatio ja hallinto

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- eläkepäätökset

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Ohjaus ja valvonta

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa eläkesäätiöiden ja vakuutuskassojen säännöt ja laskuperusteet sekä pitää eläkesäätiörekisteriä ja vakuutuskassarekisteriä. Ministeriö myös valvoo eläkesäätiöiden ja vakuutuskassojen vaka-
varaisuutta ja hallintoa. Sääntöjen ja laskuperusteiden (paitsi TEL- ja YEL –
laskuperusteiden) vahvistaminen ja rekistereiden pito sekä valvonta siirtyvät
1.4.199 lukien Vakuutusvalvontavirastolle.

Toiminnan laajuus

LAKISÄÄTEISESTÄ TYÖTTÖMYYSVAKUUTUKSESTA HUOLEHTIVAT ORGANISAATIOT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Lakisääteisestä työttömyysturvasta huolehtivien työttömyyskassojen tarkoituksena on turvata työntekijöiden ansioturva työttömyys tai työkyvyttömyys tapauksissa. Työttömyyskassoja on tällä hetkellä 49, joista 47 palkansaajakassoja ja 2 yrittäjäkassoja.

Organisaatio ja hallinto

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- Työttömyyskorvauksista päättäminen

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Työttömyyskassalaki (603/84)
- Asetus työttömyyskassalain täytäntöönpanosta (743/84)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Työttömyysturvalaki (602/1984)
- Laki koulutus- ja erorahastosta (537/1990)
- Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta (555/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Toiminnan laajuus

LAKISÄÄTEISESTÄ LIIKENNEVAKUUTUKSESTA HUOLEHTIVAT ORGANISAATIOT

Toimiala ja toiminta-ajatus

Liikennevakuutuksia voivat myöntää sellaiset vakuutusyhtiölaissa (1062/1979) tarkoitetut vakuutusyhtiöt, jotka ovat saaneet oikeuden harjoittaa tällaista vakuutusliikettä Suomessa. Vastaava koskee myös sellaisia ulkomaisia vakuutusyhtiöitä, jolla on Suomessa edustusto tai joka harjoittaa täällä vakuutuspalvelujen vapaata tarjontaa niin kuin siitä erikseen säädetään.

Organisaatio ja hallinto

Liikennevakuutustoimintaa harjoittavat Suomessa toimintaan luvan saaneet vakuutusyhtiöt.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- liikennevakuutuksen myöntäminen (Liikennevakuutusyhtiö ei voi kieltäytyä antamasta vakuutusta. kts. A (324/1959 3 §).

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- vakuutusopimuslaki (543/1994)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- liikennevakuutuslaki (279/1959)
- liikennevakuutusasetus (324/1959)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Liikennevakuutustoimintaa harjoittavat yhtiöt toimivat sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa ja valvonnassa.

Toiminnan laajuus

A. LEL-TYÖELÄKEKASSA (LEL)

B. ESIINTYVIEN TAITEILIJOIDEN JA ERÄIDEN ERITYISRYHMIEN ELÄKEKASSA (lyh. ETEK, TaELaki)

Toimiala ja toiminta-ajatus

LEL-työeläkekassa on yksityisoikeudellinen eläkekassa, jonka tavoitteena on huolehtia lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien henkilöiden eläketurvasta. LEL 134/1962 1§ ja 2§.

ETEK:n osalta toimiala on määritelty TaEL 662/1985 1§ ja 2§:ssä.

Organisaatio ja hallinto

Valtuuskunta ja hallitus. LEL 2§ ja TaEL:n 2§. Ks. Organisaatiota koskeva säädösohjaus. Ohjesääntöasetusten 2 §:t.

Tehtävät

Tehtävät määritelty em. 1§ ja 2§ pykälissä

Julkisen vallan käyttö

- eläkepää tökset

Julkiset tehtävät

- eläketurvasta huolehtiminen

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

LEL:n ja ETEK:n ohjesääntöasetukset A(LEL 846/1975) ja A(ETEK 762/1985)

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden eläkelaki (134/1962) ja A(184/62)
 - Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki (662/1985)
- Em. toimialakohdassa mainitut pykälät!

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

LEL:n ohjesääntöasetus 20§ ----STM ja ETK
ETEK:n ohjesääntöasetus 20§----STM ja ETK

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	n. 270
Vakuutetut lkm	143 000
Eläkkeensaajat lkm	151 525

Muuta

Lailla perustetut eläkelaitokset LEL ja ETEK eivät poikkea toiminnoiltaan muista lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavista vakuutuslaitoksista (työeläkevakuutusyhtiöt, eläkesäätiöt ja -kassat).

MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAITOS (Mela)

Toimiala ja toiminta-ajatus

Melan toiminnan tarkoituksena on maatalousyrittäjien sosiaaliturvasta huolehtiminen. Melan tehtävistä säädetään lailla. Toiminta kattaa maatalousyrittäjien,

- eläkevakuutusasiat,
- tapaturmavakuutusasiat, ml. työturvallisuustyö,
- sairausvakuutuslain mukaisen omavastuunajan päiväraha-asiat,
- luopumisetuusasiat,
- ryhmähenkivakuutusasiat ja
- lomituspalvelujen järjestämiseen liittyvät hallintotehtävät.

Organisaatio ja hallinto

Maatalousyrittäjien eläkelaitos on lailla perustettu laitos. Mela on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön valvonnan alainen. Sen ylimmät toimielimet ovat valtuuskunta ja hallitus. Melan ohjesäännön sisältävässä asetuksessa säädetään, että hallitus päättää eläketurvan ym. järjestämisestä koskevista asioista, mutta voi delegoida päätöksenteon jaostolle, jäsenelleen, toimitusjohtajalle tai muulle toimihenkilölle. Hallituksen hyväksymässä käsittelyjärjestyksessä on määrätty, missä järjestyksessä päätökset tehdään. Hallitus on valtuuttanut johtoryhmän myöntämään ratkaisuvalltuudet toimihenkilöille.

Melan alueorganisaation muodostavat 222 asiamiestä, joista 19 on ns. alueasiamiehiä. Asiamiehet ovat sivutoimisia ja työsuhteessa Melaan.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- maatalousyrittäjien sosiaaliturvan hoitaminen, mm. vakuutus-, eläke- ja muiden etuusasioiden ratkaiseminen, vakuutusmaksujen määrääminen, vakuuttamattomien valvontatehtävät, luopumisetuuskien pääoma-arvon määrääminen

Julkiset tehtävät

- maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnointi
- lakisääteiset vapaaehtoiset vakuutukset
- työturvallisuustyö

Muut tehtävät

- sijoitustoiminta

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL, 467/1969) ja asetus (667/1969)
- asetus joka sisältää maatalousyrittäjien eläkelaitosta koskevan ohjesäännön (501/1969)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969)
- maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki (1026/1981)
- laki sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille (118/1991)
- laki maatalousyrittäjien luopumistuesta (1293/1994)
- laki kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta (1586/1994)
- laki maataloustuotannon lopettamistuesta (1340/1996)
- laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä (SPVEL, 1317/1990)
- luopumiseläkelaki (16/1974)
- maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki (1231/1996)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- työntekijäin eläkelakiin (395/1961) ja tapaturmavakuutuslakiin (608/1948) on otettu viittaukset eräisiin hallintomenettelylain säännöksiin ja periaatteisiin, joita sovelletaan myös maatalousyrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain toimeenpanossa viittaussäännöksen kautta
- arkistolakia (831/1994) sovelletaan Melaan sen suorittaessa julkista tehtävää siltä osin kuin sille tämän tehtävän johdosta kertyy yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetussa laissa (83/1951) tarkoitettuja asiakirjoja
- laki julkisista hankinnoista (1505/1992)
- laki saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa (516/1991)
- julkisuuslainsäädännön uudistus on vireillä (hallituksen esitys laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta 30 /1998 vp.). Esityksen mukaan sanottua lakia sovellettaisiin Melan asiakirjoihin siten kuin muihinkin julkista tehtävää hoitaviin yhteisöihin niiden käyttäessä julkista valtaa.
- rikoslain säännökset rikosoikeudellisesta vastuusta työntekijän käyttäessä julkista valtaa (rikoslain 2 luvun 12 §:n 1 mom. 3 k.)
- vahingonkorvausvastuu perustuu yleisiin säännöksiin: vahingonkorvauslaki (412/1974), mm. 3 luvun 2 §, 4 luvun 1 § ja 2 §:n 4 mom.

Muutoksenhaku Melan sosiaaliturvaa koskevista päätöksistä noudattaa sosiaalivakuutuksen yleistä muutoksenhakujärjestystä. Eläkevakuutusasioissa (ml. luopumisetuudet) valitetaan eläkelautakuntaan ja edelleen vakuutusoikeuteen. Tapaturmavakuutusasioissa valitetaan tapaturmalautakuntaan ja edelleen vakuutusoikeuteen, lisäksi eräissä asioissa on vielä valitusoikeus korkeimpaan oikeuteen. Sairausvakuutuslain omavastuuajan päiväraha-asioissa muutoksenhakuinstanssina on eläkelautakunta, jatkovalitusoikeutta ei ole. Lomituspalvelujen hallintoasioissa valitusinstanssina on lääninoikeus. Lomitukseen liittyvissä eräissä perintäasioissa voi edelleen valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Ohjaus ja valvonta

Mela on sosiaali- ja terveysministeriön valvonnan alainen laitos, jonka ohjesääntö annetaan asetuksella. Valtion edustus on sekä valtuuskunnassa että hallituksessa. Kummassakin on kaksi valtiovarainministeriön, yksi sosiaali- ja terveysministeriön ja yksi maa- ja metsätalousministeriön edustaja.

Ohjesääntöasetuksen mukaisesti Mela toimittaa vuosittain tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman kaavan mukaisen kertomuksen toiminnastaan ja tilastaan MYEL:n ja SPVEL:n osalta Eläketurvakeskukselle ja muun toimintansa osalta STM:lle (tarkemmin määritelty asetuksen 501/1969 20 §:ssä). STM:llä samoin kuin valtiovarainministeriöllä ja Eläketurvakeskuksella on oikeus kohtuullisessa ajassa saada muutakin selvitystä eläkelaitoksen toiminnasta ja muutoinkin tarkastaa laitoksen toimintaa.

Koska Mela toimeenpanee myös EU:n osittain rahoittamaa maatalousyrittäjien varhaiseläkeohjelmaa (laki maatalousyrittäjien luopumistuesta), Melan toimintaa tältä osin valvoo myös maa- ja metsätalousministeriö ja EU:n valvontaorganisaatio.

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus suorittaa Melan toiminnan tarkastusta. Se suorittaa lain 967/1947 mukaan valtion viranomaisten ja laitosten taloudenhoidon tarkastusta ja valvontaa sekä valvoo ja tarkastaa valtion varojen käyttöä, valtion omaisuuden hoitoa ja niitä koskevaa tilinpitoa.

Myös oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on valvontaoikeus siltä osin kuin kysymys on julkisen tehtävän hoidosta (HM 46 § ja 49 §).

Toiminnan laajuus

Tunnusluku	Vuosi 1997
Henkilöstö (koko organisaatio)	482
Päätösten määrä	110 512
Vakuutettujen määrä	125 558
Liikevaihto Mmk	3 598
Vakuutustoiminnan tulos Mmk	3,4
Tilikauden tulos Mmk	0
Taseen loppusumma Mmk	476,5
Toiminnan rahoitus	
- valtionosuus Mmk	2 714
- muu julkinen rahoitus (lomitus, valtio), Mmk	91,7
- oma rahoitus (vakuutusmaksutulo) Mmk	844,9
- oma rahoitus (sijoitustoiminta) Mmk	25,7

Ohjesääntöasetuksen mukaan Melalla on vähintään kaksi tilintarkastuslaissa tarkoitettua hyväksyttyä tilintarkastajaa ja heille vastaavat kelpoisuusehdot täyttävää varamiestä. Ainakin yhden tilintarkastajan, joka toimii samalla valvontatilintarkastajana, ja hänen varamiehensä tulee olla Keskuskauppa-kamarin hyväksymä. Tilintarkastuksesta on voimassa soveltuvin osin, mitä vakuutusyhtiöiden tilintarkastuksesta säädetään. Hallinnon ja kirjanpidon tarkastamisesta STM on antanut tarkempia ohjeita vakuutusyhtiöille. Ohjeita sovelletaan myös Melaan.

MERIMIESELÄKEKASSA

Toimiala ja toiminta-ajatus

Merimieseläkekassan tarkoituksena on huolehtia suomalaisten merenkulkijoiden eläketurvasta. Velvollisuus koskee myös ns. lähetettyjä työntekijöitä.

Organisaatio ja hallinto

Merimieseläkekassa on sosiaali- ja terveysministeriön valvonnan alainen lailla perustettu eläkelaitos, jonka palveluksessa oli vuonna 1997 noin 34 henkilöä. Näistä toimihenkilöitä oli 19 ja kiinteistöjen hoitoon liittyvissä tehtävissä 15 henkilöä. Merimieseläkekassan toiminnasta vastaa merimieseläkelain perusteella valtuuskunta, hallitus ja toimitusjohtaja.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- merenkulkijoiden eläketurvasta huolehtiminen

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

- eläke toimintaan liittyvä sijoitustoiminta (mm. kiinteistöt, lainat, arvopaperit)

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Merimieseläkelaki (72/1956) ja A (654/1991)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Työntekijäin eläkelaki (395/1961)
- Vakuutusyhtiölaki (1062/1979)
- Laki työeläkevakuutusyhtiöistä (354/1997)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Muut eläkelait
- HMenL (598/1982)

Ohjaus ja valvonta

Merimieseläkekassan ylin päättävä elin on valtuuskunta. Valtuuskuntaan kuuluu 15 jäsentä, joista kaksi edustaa sosiaali- ja terveysministeriötä ja yksi liikenneministeriötä. Sosiaali- ja terveysministeriö nimittää lisäksi merimieseläkekassan hallituksen puheenjohtajan.

Sosiaali- ja terveysministeriö valvoo toimintaa. STM:n vakuutusvalvonta osallistuu tilintarkastukseen. STM:lle lähetetään kassan vuosittain laadittava sijoitussuunnitelma, valvontatilintarkastajien lausunnot sekä tilastoyms. raportit. vakuutusvalvonta tutustuu vuosittain vapaamuotoisten käyntien yhteydessä kassan toimintaan. Eläkekassa antaa STM:n pyynnöstä selvityksiä. STM päättää vakuutusmaksujen perusteista.

Tilintarkastus:

Tilikauden aikainen tilintarkastus käsittää kaikkien toimintojen tarkastuksen. valvontatarkastuskertomukset lähetetään STM:öön. Varsinainen tilintarkastus toimitetaan kerran vuodessa. Tilaisuudessa ovat läsnä myös STM:n edustajat.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö (koko organisaatio)	34
Henkilöstö (välillisen valtionhallinnon osuus)	19
Eläkkeen saajat lkm	8323
Eläkepäästösten määrä	897
Maksetut eläkkeet Mmk	397
Vakuutettujen määrä	10 500/v
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtionavun määrä (osuus MEL-eläkkeistä)	140
- julkisoik. Maksut (eläkevakuutusmaksut)	267
- oma rahoitus (sijoitustoiminnan tuotot)	142

KOULUTUS- JA ERORAHASTO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Koulutus- ja erorahaston tarkoituksena on maksaa erorahaa työ- tai virkasuhteen päättymisen johdosta sekä tukea työ- tai virkasuhteessa olevien ammatillista aikuiskoulutusta. Rahaston koulutusetuuksia ovat aikuiskoulutuslisä, ammattikoulutusraha, osittainen ammattikoulutusraha ja ammattitutkintostipendi.

Organisaatio ja hallinto

Rahaston päätäntävaltaa käyttävät hallintoneuvosto ja hallitus, jotka on muodostettu työmarkkinaosapuolten edustajista. Rahaston toimintaa valvoo sosiaali- ja terveysministeriö.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- huolehtii erorahan ja koulutukseen myönnettävän tuen maksamisesta, päätökset tuesta.

Julkiset tehtävät

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva säädösohjaus

- Laki koulutus- ja erorahastosta (537/1990, muut; 1650/1992)
- Koulutus- ja erorahaston säännöt (1666/1995) [STM vahvistaa]

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Sosiaali- ja terveysministeriö valvoo rahaston toimintaa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa rahaston säännöt.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Maksetut erorahat Mmk	124,8
Aikuiskoulutuslisää Mmk	34,9
Ammattikoulutusrahaa Mmk	29,6
Maksettuja etuuksia yhteensä Mmk	196,1
Rahaston hallintomenot Mmk	5,1
Toiminnan rahoitus	
Työnantajilta perittävät työttömyysvakuutusmaksut	100 %

LIIKENNEVAKUUTUSKESKUS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Liikennevakuutuskeskus toimii maamme liikennevakuutustoiminnan keskuselimenä, takuurahastona, korvaustoimen yhtenäisyyden edistäjänä sekä liikenneturvallisuustyön tekijänä.

Organisaatio ja hallinto

Liikennevakuutuskeskuksen muodostavat liikennevakuutuslain 17 §:n 1 ja 4 momentin mukaiset vakuutusyhtiöt, jotka ovat saaneet oikeuden harjoittaa liikennevakuutusta Suomessa. Liikennevakuutuskeskuksen toimielimet ovat yleiskokous, hallitus ja toimitusjohtaja. Liikennevakuutuskeskuksen yhteydessä toimii liikennevahinkolautakunta. Liikennevahinkolautakunta toimii lausunnon antajana liikennevahinkojen korvauskysymyksissä.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- määrää vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen moottoriajoneuvon omistajan liikennevakuutuskeskukselle suoritettavan hyvikkeen.
- tekee vihreä kortti-järjestelmän mukaiset sopimukset ja muut kansainvälisen liikenteen vakuutustoimintaan liittyvät yleissopimukset

Julkiset tehtävät

- kansainvälisen liikenteen vakuutussopimusten täytäntöönpano ja valvonta
- liikennevakuutusten myöntäminen, (ulkomaiset ajoneuvot, tilapäiskäyttö)
- korvausten suorittaminen tapauksissa, joissa keskus on liikennevakuutuslain mukaisesti vastuussa korvausten suorittamisesta
- ohjeiden antaminen liikennevakuutuksen korvaus- ja vakuutustoimen yhtenäistämiseksi
- hyvikkeiden periminen vakuuttamattomien ajoneuvojen omistajilta
- yhteisten vahinkotilastojen kerääminen ja riskilaskelmien laatiminen
- liikenneonnettomuuksien tutkinta
- liikenneturvallisuusmaksun ja muiden liikennevakuutusmaksuun liitettyjen erityyserien kerääminen jäsenyhtiöiltä ja tilittäminen valtiolle

Muut tehtävät

- jäsenyhtiöiden yhteistyöelin
- jäsenyhtiöiden avustus

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Asetus 1627/1993, joka sisältää liikennevakuutuskeskuksen säännöt
- Liikennevakuutuslaki 279/59
- Liikennevakuutusasetus 1959/324

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Liikennevahinkolautakunnan jäsenen ja puheenjohtajan esteellisyydestä on voimassa, mitä oikeudenkäymiskaassa säädetään tuomarin esteellisyydestä.

Ohjaus ja valvonta

Liikennevakuutuskeskuksen valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilötyövuosia	55
Suoritettut liikennevahinkotutkimukset	477
Korvattuja liikennevahinkoja	4130

NÄKÖVAMMAISTEN KESKUSLIITTO (NÄKÖVAMMAREKISTERI)

Toimiala ja toiminta-ajatus

Näkövammaisten Keskusliitto ry:ssä toimivan näkövammarekisterin tehtävänä on näkövammoja koskevan tiedon kerääminen ja käsittely sekä tutkimustoiminta. Lainsäädännön sisältämän valtuutuksen nojalla Stakes on voinut sopia näkövammarekisterin teknisestä ylläpitämisestä Näkövammaisten Keskusliiton kanssa.

Organisaatio ja hallinto

Näkövammaisten Keskusliitto ry, jonka yhteydessä on näkövammarekisterin toimintaa johtava johtoryhmä. Johtoryhmässä on on edustus Stakesista (3) ja Keskusliitosta (2).

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- näkövammarekisterin tekninen ylläpito

Muut tehtävät

- näkövammoihin liittyvä tutkimustoiminta
- sokeuden ehkäisyn edistäminen
- rekisteritietojen käytön edistäminen silmäterveyshuollon palveluiden suunnittelussa

Organisaatiota koskeva lainsäädäntö

Organisaatiota tai yksikköä koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- L terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/89) 2 § ja A (774/89) 11 §

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- salassapitoa koskevat säädökset
- henkilörekisterilaki (471/1987)

Ohjaus ja valvonta

Näkövammarekisteri toimii Stakesin valvonnassa

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	4
Tehtävien lukumäärä (uusia tapauksia rekisteröity)	2 000
Liikevaihto (koko rekisteri) Mmk	1,2
Toiminnan rahoitus - RAY-avustus	100%

POTILASVAKUUTUSKESKUS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Potilasvakuutuskeskus toimii potilasvakuutustoimintaa Suomessa harjoittavien vakuutusyhtiöiden yhteistyöelimenä sekä avustaa jäsenyhtiöitä.

Organisaatio ja hallinto

Potilasvakuutusyhdistyksen toimielimiä ovat yleiskokous, hallitus ja toimitusjohtaja.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- määrää vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen suoritettavaksi tulevan hyvikkeen.

Julkiset tehtävät

- korvausten suorittaminen tapauksissa, joissa yhdistys on lain mukaisesti vastuussa korvausten suorittamisesta
- ohjeiden antaminen vakuutustoiminnan yhtenäistämiseksi
- yhteisten riskitilastojen kerääminen ja riskilaskelmien laatiminen
- hyvikkeiden suorittaminen

Muut tehtävät

-Potilasvakuutuskeskus voi myöntää vakuutuksia jäsenyhtiöidensä lukuun.

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Organisaatiota tai yksikköä koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Potilasvahinkolaki (585/1986)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja muutoksenhaku

Ohjaus ja valvonta

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa potilasvakuutusyhdistyksen säännöt.

Toiminnan laajuus

RAHA-AUTOMAATTIYHDISTYS (RAY)

Toimiala ja toiminta-ajatus

Raha-automaattiyhdistys (RAY) on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on yksinoikeudella harjoittaa raha-automaatti-, kasinopeli- ja pelikasinotoimintaa Suomessa. Raha-automaattiyhdistyksellä ei kuitenkaan ole yksinoikeutta Ahvenanmaalla tai sinne rekisteröidyillä aluksilla. RAY:n tytäryhtiö Pelika RAY harjoittaa ajanvieteautomaatteihin liittyvää toimintaa, tämä toimiala ei kuitenkaan kuulu yksinoikeuden piiriin. RAY:n tuotto käytetään terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen.

Organisaatio ja hallinto

RAY on julkisoikeudellinen yhdistys, josta on säädetty raha-automaatti-asetuksessa. Organisaation ylimmät toimielimet ovat hallitus ja johtokunta. Toiminta on jaettu kahteen lohkoon siten, että liiketoiminta ja avustustoiminta ovat erillisiä toimintayksiköitä.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- avustusten jakoehdotuksen valmistelu, avustusten käytön valvonta
- raha-automaatti-, kasinopeli- ja kasinopelitoiminta (yksinoikeus)

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- raha-automaattiasetus (676/67)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- arpajaislaki (491/1965)

Soveltettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- hallintomenettelylaki (598/1982)

Ohjaus ja valvonta

Rahapelitoiminnan valvonnasta vastaa sisäasiainministeriö, avustusten jakoon liittyvästä valvonnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö. Valtioneuvosto nimeää yhdistyksen hallituksen puheenjohtajan ja 6 muuta jäsentä. Yhdistyksen kokous valitsee 7 jäsentä. Avustusasioita käsiteltäessä tulee hallituksessa olla läsnä ainakin yhtä monta valtioneuvoston nimeämää edustajaa kuin kokouksen valitsemaa edustajaa. STM, VM

ja SM nimeävät kukin yhden valtioneuvoston nimeämistä hallituksen jäsenistä. STM esittelee valtioneuvostolle RAY:ssa laaditun jakoesityksen. RAY raportoi avustusten käytön valvonnasta STM:lle.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Liikevaihto Mmk	2 543
Liikevaihto (välillisen julkisen hallinnon osuus)	12
Tilikauden tulos (ylijäämä) Mmk	1 705
Henkilöstö (hlöä) koko organisaatio	1 579
Henkilöstö (hlöä) väli.julk. hallinnon osuus	25
Tehtävien lukumäärä	
- avustuskäsittely, vuosittain yli 1700 hakijaa ja 4300 hakukohdetta	
Rahoitus	
- oma rahoitus	100 %

SUOMEN PUNAINEN RISTI (SPR)

Toimiala ja toiminta-ajatus

Suomen punainen risti on osa kansainvälistä Punaisen Ristin liikettä ja toimii yhteisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaan. Johtavina periaatteina ovat inhimillisyyden edistäminen, tasapuolisuus, puolueettomuus, riippumattomuus, vapaaehtoisuus, ykseys ja yleismaailmallisuus. SPR:n toiminnasta säädetyn asetuksen (1065/1997) mukaan se on Suomen valtion tunnustama julkisoikeudellinen yhdistys, jonka toiminta perustuu neljään Geneven yleissopimukseen ja vuonna 1977 tehtyihin lisäpöytäkirjoihin. Toimialana on humanitaarinen avustustoiminta, veripalvelutoiminta sekä vapaaehtoiset ja ammatilliset sosiaali- ja terveystalvet.

Organisaatio ja hallinto

Suomen Punaisen Ristin ylin toimiva elin on yleiskokous. Yleiskokouksen alapuolella toimivat neuvosto ja keskushallinto. Keskushallinnon toimielimiä ovat SPR:n hallitus ja pääsihteeri. Keskushallinto jakautuu organisatorisesti asiantuntijatiimeihin sekä keskushallinnon laitoksiin (Veripalvelu ja Proteesipalvelu). Laitoksilla on omat johtokuntansa. Alueellisesti toiminta on jaettu piireihin (1998 13 kpl) ja paikallisesti osastoihin (1998 612 kpl).

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- Veripalvelutoiminta. Laissa veripalvelutoiminnasta (968/1994) on annettu Suomen Punaiselle Ristille oikeus ottaa talteen vapaaehtoisesti ja maksutta luovutettua verta ja valmistaa ja edelleen luovuttaa verivalmisteita. Lääkelaitoksen luvalla on myös kunnalla, kuntayhtymällä tai muulla yhteisöllä sama mahdollisuus veripalvelutoimintaan kuin SPR:llä.
- poikkeusolojen valmius (sopim. SM ja PLM kanssa)
- Ulkoministeriön rahoittaman humanitäärisen avun ja kehitysyhteistyön toimeenpano (sopimukset UM:n kanssa)
- Vastaanottokeskusten ylläpito ja monikulttuurisuustoiminta (sopimus TM kanssa)
- Avustusvalmiuden ylläpito (sopimus huoltovarmuuskeskuksen kanssa)
- Sairaankuljetustoiminta (Kansanterveyslain mukaiset ostopalvelusopimukset kuntien kanssa)

Muut tehtävät

- kotimaan ja kansainvälinen avustustoiminta
- nuorisotoiminta (mm. Turvatalot, katutyö)
- vapaaehtoiset ja ammatilliset sosiaali- ja terveyspalvelut (mm. ensiapukoulutus, Proteesipalvelu)
- vapaaehtoinen pelastuspalvelutoiminta ja sen koordinaatio (41 järjestöä)
- valmiuden ylläpito
- varainhankinta
- tiedotustoiminta

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Asetus Suomen Punaisesta Rististä (1065/1997)
- Asetus SPR:n ansiomerkeistä (79/1931)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki veripalvelutoiminnasta (968/1994)
- Laki eräiden kansainvälisesti suojattujen tunnusten käytöstä (947/1979)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuu-järjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Suomen Punainen Risti on Suomen valtion tunnustama julkisoikeudellinen yhdistys. Toiminnan harjoittamiseksi järjestölle on annettu oikeustoimikelpoisuus siten kuin yhdistysrekisteriin merkityistä yhdistyksistä on säädetty. SPR toiminta perustuu riippumattomuuteen, eikä sen toiminta siten ole valtion ohjauksessa. SPR:n neuvostossa on 30 jäsentä, joista valtion nimeää viisi. Nimeäminen tapahtuu siten, että kukin seuraavista ministeriöistä nimeää yhden jäsenen (UM, SM, PM, OPM ja STM).

Toiminnan laajuus

Vuosi	1996
Henkilöstö (koko organisaatio)	1 277
Henkilöstö (välillisen valtionhallinnon osuus)	609
Suoritteita kuvaava tunnusluku	
- verenluovutuksia	366 854
- kansainvälisen avun arvo Mmk	80,9
- kotimaan avun arvo Mmk	2,5
- ea-koulutettuja	81 186
- aktiivi vapaaehtoisia	35 000
- vapaaehtoisten työtunnit	1,5 milj. tuntia
- sairaankuljetuslähtöjä	13 100
- jäsenten määrä	101 570
Liikevaihto (koko organisaatio) Mmk	615
Liikevaihto (välil. valtionhallinnon osuus) Mmk	268
Toiminnan tulos Mmk	0,39
Taseen loppusumma Mmk	696,2
Toiminnan rahoitus Mmk	
- valtio	41,2
- EU-rahoitus	8,1
- muu julkinen rahoitus (RAY, kunnat)	20,8
- oma rahoitus Mmk (sis. veripalvelun tuotot 268,3 Mmk)	421,8

SUOMEN SYÖPÄYHDISTYS RY (SYÖPÄREKISTERI)

Toimiala ja toiminta-ajatus

Suomen Syöpäyhdistyksessä toimiva syöpärekisteri on syöpätautien tilastollinen ja epidemiologinen tutkimuslaitos. Suomen Syöpärekisterin keskeisiä toimintamuotoja ovat tietojen kerääminen syöpätautien yleisyydestä Suomessa, syöpätilaston laatiminen sekä epidemiologinen ja tilastollinen syöpätutkimus. Lainsäädännön sisältämän valtuutuksen nojalla Stakes on voinut sopia syöpärekisterin teknisestä ylläpitämisestä Suomen Syöpäyhdistyksen kanssa.

Organisaatio ja hallinto

Suomen Syöpäyhdistys ry, jonka yhteydessä on syöpärekisterin toimintaa johtava johtoryhmä. Johtoryhmässä on edustus Stakesista (3) ja Syöpäyhdistyksestä (2).

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- syöpärekisterin tekninen ylläpito

Muut tehtävät

- syöpätautien tilastollinen ja epidemiologinen tutkimus

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Organisaatiota tai yksikköä koskeva lainsäädäntö

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- L terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/89) 2§ ja A (774/89) 11§

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- salassapitoa koskevat säädökset

Ohjaus ja valvonta

Suomen Syöpärekisteri toimii Stakesin valvonnassa.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	19
Tehtävien lukumäärä (uusien tapauksien rekisteröity)	24 000
Liikevaihto (koko rekisteri) Mmk	4,5
Toiminnan rahoitus Mmk	
- RAY –avustus	3,5
- oma rahoitus	1

TAPATURMAVAKUUTUSLAITOSTEN LIITTO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Tapaturmavakuutuslaitosten liiton (TVL) muodostavat lakisääteistä tapaturmavakuutusta Suomessa harjoittavat vakuutuslaitokset, valtiokonttori ja maatalousyrittäjien eläkelaitos. TVL:n tehtävänä on TapVakL 30 a §:n mukaan hoitaa tapaturmavakuutuslain mukaista vakuutusta harjoittavien vakuutuslaitosten yhteistoimintaa edellyttäviä tehtäviä sekä muita tehtäviä siten kun tapaturmavakuutuslaissa tai muualla laissa tai asetuksessa säädetään. TVL:n päätehtävänä on siten huolehtia lakisääteisen tapaturmavakuutusturvan koordinoinnista. Muita tehtäviä ovat muun muassa tapaturmakorvausten maksaminen eräissä tapauksissa, eräiden maksujen periminen vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneeltä työnantajalta, työtapa- turma- ja ammattitautitilaston pito.

Organisaatio ja hallinto

Liiton toimielimiä ovat yleiskokous ja hallitus. Toimintaa johtaa hallituksen alaisena toimitusjohtaja. Tämän lisäksi liitossa on tapaturma-asiain korvauslautakunta.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- tapaturmavakuutuslain soveltamisalaa koskevat päätökset
- korvausasioiden käsittely, korvauspäätökset ja korvausten maksu
- korotetun maksun periminen vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneeltä työnantajalta
- laiminlyöntimaksun, korvauskulujen ja käsittelykustannusten periminen viivästystapauksissa

Julkiset tehtävät

- lakisääteisestä yhteistakuusta johtuvat tehtävät
- osallistuu Suomen ja muun valtion välisiin sosiaaliturvasopimusneuvotteluihin ja toimii sopimuksessa tarkoitettuna yhteyselimenä
- neuvonnan ja palvelun antaminen TapValL 41 c §:n tarkoittamissa tapauksissa
- työsuojelumaksun kerääminen ja tilittäminen
- TapVakL 60 §:ssä tarkoitettujen indeksikorotusten ja eräiden muiden erien periminen ja tilittäminen

Muut tehtävät

- toimeenpanoa koskevien ohjeiden anto jäsenlaitoksille
- TapVakL 35 §:ssä säädettyjen tutkimuksien ja laskelmien suorittaminen

- työttömyysvakuutusmaksun perimiseen ja tilittämiseen liittyvät tehtävät
- jäsenlaitosten avustaminen
- lausuntojen antaminen
- työtapaturmien ja ammattitautien syitä ja seurauksia koskeva tutkimustoiminta
- suurvahinkojen tasoittamiselin
- tiedotus- ja koulutustoiminta

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948)
- Asetus TVL:n säännöistä (1312/1996)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

- Vakuutusyhtiölaki (1062/1979)

Ohjaus ja valvonta

Sosiaali- ja terveysministeriö; TapVakL 30 a §:n 6 mom:n mukaan TVL:n hoitaessa 1 momentin mukaisia tehtäviä siitä on soveltuvin osin voimassa, mitä tapaturmavakuutus laissa tarkoitetuista vakuutuslaitoksista laissa tai asetuksessa säädetään.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilöstö	25
Korvauspäätöksiä	1130
Jäsenten lukumäärä	16
Toimintakustannukset Mmk	24,5
Välitettävät maksut Mmk	358
Taseen loppusumma Mmk	11,2
Toiminnan rahoitus Mmk	
- jäsenmaksut	100 %

TYÖSUOJELURAHASTO

Toimiala ja toiminta-ajatus

Työsuojelurahaston tarkoituksena on rahoittaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa, joka parantaa työoloja ja edistää työyhteisöjen toiminnan turvallisuutta ja tuottavuutta. Rahasto myöntää määrärahoja tutkimus- ja kehityshankkeisiin. Määrärahoja myönnetään myös tutkimustiedon hyödyntämiseen ja tiedottamiseen sekä työelämää koskevan tiedon julkaisemiseen ja levittämiseen. Rahasto voi myös myöntää kehittämisavustuksia ja stipendejä.

Organisaatio ja hallinto

Työsuojelurahasto on sosiaali- ja terveysministeriön valvonnan alaisuudessa toimiva rahasto. Rahaston palveluksessa oli vuonna 1997 kuusi työntekijää, joista yksi osapäivätoiminen. Rahaston toimielimiä ovat valtuusto, hallitus, toimitusjohtaja sekä tieteellinen asiantuntijaryhmä.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- varojen myöntäminen työelämän turvallisuuden tutkimukseen ja edistämiseen

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- työsuojelurahastolaki (407/1979)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Työsuojelurahasto on sosiaali- ja terveysministeriön valvonnassa. Ministeriö vahvistaa rahaston säännöt sekä nimittää ylintä päätäntävaltaa käyttävän toimielimen jäsenet ja näiden henkilökohtaiset varajäsenet työnantajain ja työntekijäin edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Rahaston tukema toiminta yhteensä Mmk	50
Tilikauden tulos (alijäämä) Mmk	4,4
Vastattavaa yhteensä Mmk	60

TYÖTERVEYSLAITOS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Työterveyslaitos tuottaa, kokoaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa työn ja terveyden välisestä vuorovaikutuksesta sekä edistää tiedon hyväksikäyttöä. Tämän tiedon avulla työoloja muutetaan terveelliseksi, turvallisiksi, viihtyisiksi ja kehittäviksi. Työterveyslaitos edistää siten omalta osaltaan maamme työikäisen väestön työ- ja toimintakykyä, kokonaisterveyttä sekä elämän laatua.

Työterveyslaitos vastaa työterveys- ja työsuojelualan tutkimus-, kehitys- ja asiantuntijapalvelutyöstä Suomessa sekä osallistuu alan kansainväliseen yhteistyöhön. Euroopan unionin työskentelyyn laitos osallistuu tukemalla työterveys- ja työsuojelualan asioiden valmistelua sekä toteuttamalla kehittämis- ja tutkimushankkeita yhteistyössä alan muiden organisaatioiden kanssa. Laitos toimii niillä erityisosaamisen alueilla, joihin sen säännökset velvoittavat ja joilla työelämän tarpeet ja laitoksen asiantuntemus parhaiten kohtaavat.

Laitos tuottaa kriteereitä hyvän työpaikan suunnittelua varten. Tavoitteena on terve ja työkykyinen työntekijä, joka toimii terveellisessä ja turvallisuudessa työympäristössä ja työyhteisössä. Työntekijän terveyttä, työympäristöä ja työyhteisöjä kehittämällä laitos edistää myös työn tuottavuutta.

Organisaatio ja hallinto

Työterveyslaitos toimii itsenäisenä julkisoikeudellisena yhteisönä sosiaali- ja terveysministeriön johdon ja valvonnan alaisena. Laitoksen ylimmän toimielimen muodostaa johtokunta, jonka valtioneuvosto nimeää kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Organisatorisesti johtokunnan alapuolella toimii pääjohtaja. Organisaatio on jakaantunut alueittain siten, että keskuslaitoksen lisäksi Työterveyslaitokseen kuuluu kuusi aluetyöterveyslaitosta.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

Julkiset tehtävät

- ylläpitää merimiesten lääkärintodistuksista rekisteriä
- antaa lausuntoja merimiesten kelpoisuudesta laivatyöhön

Muut tehtävät

- työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoiminta
- koulutus, tiedonvälitys

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Yksikköä tai organisaatiota koskeva lainsäädäntö

- Laki ja A työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta (159/78) (501/78)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekisteristä (25/1999)
- Asetus merimiehen lääkärintarkastuksista (476/1980), muut. (120/1999)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja vastuujärjestelyt

Ohjaus ja valvonta

Valtioneuvosto nimeää johtokunnan ja Työterveyslaitos toimii sosiaali- ja terveysministeriön johdon ja valvonnan alaisena. Asetuksen mukaan ministeriöiden edustus on toteutettu siten, että laitoksen johtokunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja yksi jäsen edustavat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Muut kuusi jäsentä määräytyvät siten, että yksi edustaa työministeriön hallinnonalaan, kaksi keskeisiä työnantajajärjestöjä, kaksi keskeisiä työntekijäjärjestöjä ja yksi on itsenäisesti omaa työtään tekevien edustavimman järjestön edustaja. Viranomaisohjaus toteutuu myös siten, että Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa tulo- ja menoarviossa hyväksytyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista.

Toiminnan laajuus

Vuosi	1997
Henkilötyövuodet	738
Tutkimusprojektit	
- alkaneet tutkimukset	46
- valmistuneet tutkimukset	23
- projektikanta 31.12.	224
Koulutustoiminta ym.	
- osallistujat	8 984
- koulutettavapäivät	21 634
- kurssit	267
Toiminnan rahoitus mmk	
- valtionapu (varsinaiseen toimintaan n. 157 mmk ja eläke- rahastointiin n. 18 mmk) Tuloutettu 175 ja TP 176,5 mmk	176,5
- Työsuojelurahastolta	5,2
- EU:n rahoitus tuke-hankkeet	8,0
- maksullinen asiantuntijapalvelu	48,5

YMPÄRISTÖVAKUUTUSKESKUS

Toimiala ja toiminta-ajatus

Ympäristövakuutuskeskus toimii jäsenyhtiöidensä välisenä yhteisöelimenä sekä avustaa jäsenyhtiöitensä.

Organisaatio ja hallinto

Ympäristövakuutuskeskuksen toimielimiä ovat yleiskokous, hallitus ja toimitusjohtaja. Ympäristövakuutuskeskuksen yhteydessä toimii ympäristövakuutuslautakunta. Lautakunta toimii ratkaisusuositusten antajana ympäristövahinkojen korvaamisessa.

Tehtävät

Julkisen vallan käyttö

- määrää vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneen suoritettavaksi tulevan hyvikkeen

Julkiset tehtävät

- korvausten suorittaminen tapauksissa, joissa keskus on lain mukaisesti vastuussa korvausten suorittamisesta
- hyvikkeiden periminen
- ohjeiden antaminen vakuutustoiminnan yhtenäistämiseksi
- yhteisten riskitilastojen kerääminen ja riskilaskelmien laatiminen

Muut tehtävät

Organisaatiota koskeva säädösohjaus

Organisaatiota tai yksikköä koskeva lainsäädäntö

- Yhdistyslaki (503/1989)

Tehtäviä tai toimialaa koskeva lainsäädäntö

- Laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998) ja A (717/1998)

Sovellettava yleishallinto-oikeudellinen lainsäädäntö, oikeusturva ja muutoksenhaku

Ohjaus ja valvonta

Alueellinen ympäristökeskus valvoo ympäristövahinkovakuuttamista alueellaan. Ympäristövakuutuskeskuksella on kaksi yleiskokouksen valitsemaa tilintarkastajaa, joiden tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymiä tai tilintarkastusyhteisöjä.

VALTIONEUVOSTON TAI MINISTERIÖIDEN OHJAUKSESSA TOIMIVIEN VÄLILLISEN JULKISEN HALLINNON YKSIKÖIDEN KÄYTTÄMÄ JULKINEN VALTA JA JULKISET TEHTÄVÄT

Oikeusministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Suomen asianajajaliitto	Valvoo asianajajien ja yleisten oikeusavustajien toimintaa, päättää asianajajiin kohdistuvista kurinpitotoimista, hyväksyy asianajajaksi. / Laki asianajajista (496/1958) [6§], Oikeusministeriön päätös yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen vahvistamisesta (191/1959) [2,4,34,35§]	
Kriminaalihuoltoyhdistys	Toimeenpanelee rangaistusseuraamuksia, tekee henkilötutkinnat ja alustavan toimeenpanosuunnitelman nuorisorangaistusta varten, ehdollisten rangaistusten valvonta. / Laki kriminaalihuollon järjestämisestä ja rahoituksesta (1035/1996) [4§].	Muut kriminaalihuoltoon kuuluvat tehtävät mm. vankiläkäynnit. / Asetus kriminaalihuoltoyhdistyksestä (1241/1996) [2§].

Valtiovarainministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Oy Edita Ab	Ei käytä julkista valtaa.	Huolehtii valtiopäiväjärjestyksen 91 § mukaisista painatustöistä, huolehtii painatustöistä joita lakien, asetusten ja uusien säädösten käsittely valtioneuvostossa edellyttää, julkaisee Suomen säädöskokoelmaa ja sen sopimussarjaa sekä Virallista lehteä. / Laki valtion oikeudesta luovuttaa valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä. (1234/1992) [6§]
Leonia Oy	Ei käytä julkista valtaa.	Huolehtii valtion koti- ja ulkomaisesta maksuliikenteestä. / Laki Postipankista (972/1987), nimike muutettu (382/1998) [8§].

Opetusministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Ylioppilaskunnat	Jäsenmaksun määrääminen, ylioppilaskunta-asetus (116/1997)	
Yksityiset ammattikorkeakoulut	Todistusten myöntäminen, kurinpito, opiskelijavalinta, opintosuoritusten arviointi / Laki ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995) [15§] ja A (256/1995) [13,22-24§]	Koulutustehtävä. / Laki ammattikorkeakouluopinnoista (255/1995) ja A (256/1995). [Toiminnan perustana myönnetty toimilupa]
Yksityiset ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjät	Todistusten myöntäminen, opiskelijan arviointi, opintojen hyväksi lukeminen, kurinpito, opiskeluoikeuden menettäminen, opiskelijaksi ottaminen, opiskelijamaksun periminen / Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) [11,16§]	Koulutustehtävä. / Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998). [Toiminnan perustana myönnetty toimilupa]
Yksityiset ammatillisen koulutuksen järjestäjät	Todistusten myöntäminen, opiskelijan arviointi, opiskeluajan pidentämistä koskeva päätös, opintojen hyväksi lukeminen, kurinpito, opiskeluoikeuden menettäminen, opiskelijaksi ottaminen / Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) [25,36§] ja A (811/1998) [10,13,17§]	Koulutustehtävä. / Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) ja A (811/1998). [Toiminnan perustana myönnetty toimilupa]
Yksityiset lukio-opetuksen järjestäjät	Opiskelijaksi ottaminen, todistusten myöntäminen, opintojen hyväksilukeminen, opiskelijan arviointi, kurinpito / Lukiolaki (629/1998) ja A (810/1998) [3§]	Koulutustehtävä. / Lukiolaki (629/1998) ja A (810/1998). [Toiminnan perustana myönnetty toimilupa]
Vapaan sivistystyön oppilaitokset	Ei käytä julkista valtaa.	Koulutustehtäviä. / Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) ja A (805/1998) [3§]

Suomen Elokuvasäätiö	Ennakkotuen jakaminen/ Vnp. elokuvan tuotantotuesta annetun vnp. muuttamisesta (251/1977) [4§]	
Teosto ry	ns. Kasettimaksun perintä/ Tekijänoikeusasetus (574/1995) [24 §-39 §]	
Oy Veikkaus Ab	Ei käytä julkista valtaa.	Veikkaus- ja vedonlyöntipelien ja raha-arpajaisten toimeenpano (Yksinoikeus) / Arpajaislaki (491/1965), Veikkausasetus (241/1993) [toiminnan perustana myönnetty toimilupa].

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Suomen Hippos ry	Hevostalouden keskusjärjestöjä voidaan käyttää apuna maahantuonnin ja keinollisen lisäämisen valvonnassa./ Hevostalouslaki (796/1993)	Hevosurheiluun liittyvien totalisaattoripelien toimeenpano / Arpajaislaki (491/1965) ja Totopeliasetus (236/1995) [toiminnan perustana myönnetty toimilupa] Lisäksi lukuisia hevosten rekisteröintiin, kantakirjojen ylläpitoon ja hevosten kasvatukseen liittyviä tehtäviä.
Kalastusalueet (kalastuskunnat)	Kalastuskieltojen määrääminen, oikaisuvaatimusten käsitteleminen, maksuista päättäminen (kalastuskunta), pyydyksistä päättäminen, tehtäviä lueteltu / Kalastuslaki (286/1982) [73§]	Kalastusalueille kuuluu lukuisia julkisia tehtäviä, jotka liittyvät kalastuksen ja kalatalouden valvontaan ja kalastuksen alueelliseen järjestämiseen. / Kalastuslaki (286/1982) ja A (1116/1982)
Maaseutukeskukset	Viranomaisen voi valtuuttaa tai käyttää apuna mm. neuvontajärjestöjen henkilöitä tekemään tarkastuksia tai valvontatehtäviä./ Mahdollisuus valtuutukseen useassa laissa mm. [kasvinsuojelulaki (1203/1994), taimiaineistolaki (1205/1994) siemenkauppalaki (233/1993)]	Maaseutuelinkeinolain mukaisiin hankkeisiin liittyvä neuvonta, avustaminen suunnittelu- ja valvontatehtävissä, lausunnot, maaseutuelinkeinolainsäädännön täytäntöönpanoa varten tarpeellinen asiantuntija-apu, maataloustilastojen asiamiehenä toimiminen, kannattavuuskirjanpito toiminnan tiedonkeruuorganisaatio. / Maaseutuelinkeinolaki (1295/1990) ja A (248/1991).
Metsätalouden kehittämiskeskus TAPIO	Ei käytä julkista valtaa.	Tekee metsätaloutta koskevia esityksiä ja aloitteita, hoitaa metsäkeskusten hallinnollisia palvelutehtäviä, tuottaa metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluita sekä hoitaa muut tehtävät, jotka MMM määrää / Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) [3§] ja A (93/1996) [13§]

Metsäkeskukset	Lukuisia tehtäviä, joiden hoitamiseen liittyy julkisen vallan käyttöä. Metsätaloutta koskevien säädösten noudattamisen valvonta, metsän käsittelykieltoa ja siihen liittyvää uhkasakkoa koskevat päätökset ym. Tehtävät lueteltu; / Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) [1§] ja A (93/1996) [2§]	Laatii metsätalouden alueellisen tavoiteohjelman ja seuraa sen toteutumista. Hoitaa metsien kestävä hoitoa ja käyttöä. Neuvonta, tiedotus ja koulutus. / Laki metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta (1474/1995) [1-2§] ja A (93/1996) [2§].
Metsänhoitoyhdistykset	Metsänhoitomaksun hehtaariohtaisen maksun suuruudesta päättäminen / Metsänhoitoyhdistyslaki (534/1998) [9§]	Edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä metsien hoitoa ja käyttöä / Metsänhoitoyhdistyslaki (534/1998) [1§]
Metsästäjäorganisaatio (Metsästäjien keskusjärjestö, Riistanhoitopiiri, Riistanhoitoyhdistys)	Metsästäjärekisterin ylläpito ja metsästäjävaakuutus (Metsästäjien keskusjärjestö), pyyntilupien myöntäminen, metsästyksen rajoittaminen (riistanhoitopiiri), ampumakokeiden ja metsästäjäutkintojen järjestäminen (riistanhoitoyhdistys)/ Metsästyslaki (615/1993) [57§, 60§, 63§]	Metsästykseen ja riistanhoitoon liittyvät muut tehtävät. / Metsästyslaki (615/1993) [57§, 60§, 63§]
Paliskunnat ja paliskuntain yhdistys		Poromerkin hyväksyminen, poronhoitoon liittyvät muut tehtävät lueteltu / Poronhoitolaki (848/1990) [7§, 20§, 23§]

Liikenneministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Ajoneuvojen katsastus ja rekisteröinti	Ajoneuvojen katsastus ja rekisteröinti / Laki ajoneuvojen katsastusluvista (1099/1998) [1-3§]. Toiminta perustuu myönnettyyn toimilupaan.	
Suomen Autokatsastus / Kuljettajatutkinnon vastaanottaminen	Ajoneuvojen kuljettajatutkinnon vastaanottaminen / Laki kuljettajatutkintotoiminnan järjestämisestä (535/1998) [3§]. / Toiminta perustuu sopimukseen Ajoneuvohallintokeskuksen kanssa.	Postitoimipaikkoihin jätettyjen rekisteri-ilmoitusten päivitykset tieliikenteen tietojärjestelmään (perustuu sopimukseen Ajoneuvohallintokeskuksen kanssa)
Julkinen katsastus- ja arviomies	Merilaissa säädetyn katsastuksen ja arvioimisen toimittaminen, lisäksi muitakin julkista valtaa sisältäviä tehtäviä, jotka on lueteltu MeriL 18 luvussa.	Lukuisia merilain mukaisia julkisia tehtäviä. MeriL 18. luku.
Liikenneturva	Ei käytä julkista valtaa.	Liikenneturvallisuusprojektit, tiedotus-, valistus- ja koulutustoiminta. Toiminta liikenneturvallisuuden edistämiseksi. / Asetus Liikenneturvasta (843/1987) [2§]
Suomen Posti Oy	Ei käytä julkista valtaa.	Postin toimilupaehtojen mukaan Suomen Posti Oy on velvollinen turvaamaan postin peruspalvelujen saatavuuden koko maassa. Postin peruspalvelut on määritelty LM päätöksellä postipalveluista (97/1994), muutettu (111/1999).

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Finnvera Oyj	Ei käytä julkista valtaa.	Finnvera harjoittaa rahoitustoimintaa antamalla ja hallinnoimalla luottoja, takuita ja takauksia sekä muita velkasitoumuksia. / Laki valtion erityisrahoitusyhtiöistä (443/1998) [2§]
Hansel	Ei käytä julkista valtaa.	Toimii julkisista hankinnoista annetun lain (1505/1992) mukaisena yhteishankintayksikkönä valtion virastojen ja laitosten hankinnoissa.
Kauppakamarit	Hyväksyvät ja valvovat KHT ja HTM tilintarkastajia ja yhteisöjä, nimeää välimiehiä (Keskuskauppakamari)/ Kauppakamariasetus (337/1988) [4§]	Vahvistavat ja myöntävät ulkomaankaupan asiakirjoja, EAN Finland Oy toimii tavarakoodiasioiden keskuselimenä Suomessa. / Kauppakamariasetus (337/1988) [4§]
Suomen standardisointiliitto SFS ry	Ei käytä julkista valtaa.	Vahvistaa kansalliset SFS-standardit, kansallisen standardikokoelman ylläpito, huolehtii ympäristömerkintäjärjestelmästä. / Standardisointilaki (197/1942) ja Laki Euroopan yhteisön ympäristömerkin hyväksymisestä (958/1997, muut. 890/1998)
Tarkastuslaitokset ja EU:n käytännön mukaiset ilmoitetut laitokset	Aineiden, materiaalien ja laitteiden tarkastukseen, testaukseen, hyväksyntään ja sertifiointiin liittyvän julkisen vallan käyttäminen / Lukuisia säädöksiä mm. EY direktiivejä.	Aineiden, materiaalien ja laitteiden tarkastukseen, testaukseen, hyväksyntään ja sertifiointiin liittyviä tehtäviä. / Lukuisia säädöksiä

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonala	Julkisen vallan käyttö / säädösperusta	Julkisen tehtävän hoitaminen / tehtävän perusta
Eläketurvakeskus (ETK) Hajautetun työeläkejärjestelmän lakisääteinen keskus.	Ratkaisee sovellettavan työeläkelain, hoitaa ns. pakkovakuutuksen, lisäksi lukuisia julkista valtaa sisältäviä tehtäviä, jotka perustuvat useaan lakiin ja asetukseen / Asetus joka sisältää Eläketurvakeskuksen ohjesäännön (431/1961)	Tiedottaa ja antaa neuvontaa työeläkejärjestelmästä, hoitaa sellaisia tehtäviä, jotka edellyttävät eläkelaitosten yhteistoimintaa, lisäksi lukuisia julkisia tehtäviä, jotka perustuvat useisiin lakeihin ja asetuksiin. vrt. julkinen valta.
Työttömyysvakuutusrahasto	Ei käytä julkista valtaa.	Työttömyysetuuksien rahoitus siltä osin kun valtio tai yksittäiset työttömyyskassat eivät niistä ole vastuussa / Asetus Työttömyysvakuutusrahaston ohjesäännöstä (862/1998) [1 §]
Lakisääteisestä eläkevakuutuksesta huolehtivat organisaatiot	Eläkepäättökset/ Vakuutuskassalaki (1164/1992) ja A (11657/1992), Eläkesäätiölaki (1774/1995) ja A (1778/1995)	
Lakisääteisestä työttömyysvakuutuksesta huolehtivat organisaatiot	Työttömyyskorvauksista päättäminen / Työttömyyskassalaki (603/1984), Asetus työttömyyskassalain täytäntöönpanosta (743/1984)	
Lakisääteisestä liikennevakuutuksesta huolehtivat organisaatiot	Eivät käytä julkista valtaa.	Liikennevakuutuksien myöntäminen
LEL –työeläkekassa ja esiintyvien taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmien eläkekassa (ETEK)	Eläketurvasta huolehtiminen, eläkepäättökset / Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden eläkelaki (134/1962) ja A (184/1962). Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijöiden eläkelaki (662/1985) [1§, 2§]	

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela)	Maatalousyrittäjien sosiaaliturva / Maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969) [3§]	Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnointi, lakisääteiset vapaaehtoiset vakuutukset, työturvallisuustyö. / Asetus, joka sisältää maatalousyrittäjien eläkelaitosta koskevan ohjesäännön (501/1969)
Merimieseläkekassa	Merenkulkijoiden eläketurva / Merimieslälkelaki (72/1956) ja A (654/1991)	Ei julkisia tehtäviä.
Koulutus- ja erorahasto	Erorahan ja koulutukseen myönnettävän tuen maksaminen, päätös tuesta / Laki koulutus- ja erorahastosta (537/1990) [2§]	
Liikennevakuutuskeskus	Määrää vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen moottoriajoneuvon omistajan liikennevakuutuskeskukselle suoritettavan hyvikkeen, tekee vihreä kortti –järjestelmän mukaiset sopimukset ja muut kansainvälisen liikenteen vakuutustoimintaan liittyvät yleissopimukset. / Asetus, joka sisältää liikennevakuutuskeskuksen säännöt (1627/1993) [2§]	Liikennevakuutusten myöntäminen (ulkomaiset, tilapäinen käyttö), kansainvälisen liikenteen vakuutussopimusten täytäntöönpano ja valvonta, lisäksi lukuisia muita julkisia tehtäviä, jotka lueteltu / Asetus, joka sisältää liikennevakuutuskeskuksen säännöt (1627/1993) [2§]
Näkövammaisten keskusliitto (näkövamma-rekisteri)	Ei käytä julkista valtaa.	Näkövammarekisterin tekninen ylläpito./ Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989) [2§] ja A (774/1989) [11§]. Toiminta perustuu Stakesin kanssa tehtyyn sopimukseen.
Potilasvakuutuskeskus	Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen suoritettavaksi tulevan hyvikkeen määrääminen / Potilasvahinkolaki (585/1986) [4§, 5§]	Korvausten suorittaminen tapauksissa, joissa yhdistys on lain mukaisesti vastuussa korvausten suorittamisesta. ohjeiden antaminen vakuutustoiminnan yhtenäistämiseksi, yhteisten riskitilastojen kerääminen ja riskilaskelmien laatiminen, hyvikkeiden periminen / Laki potilasvahinkolain muuttamisesta (87/1999) [5§]

Raha-automaattiyhdistys	Ei käytä julkista valtaa.	Avustusten jakoehdotuksen valmistelu, avustusten käytön valvonta, raha-automaatti-, kasinopeli- ja kasinopelitoiminta (yksinoikeus). / Raha-automaattiasetus (676/67) [18 §] ja Arpajaislaki 8491/1965)
Suomen Punainen Risti	Ei käytä julkista valtaa.	Veripalvelutoiminta, poikkeusolojen valmius, vastaanotokeskusten ylläpito, lisäksi lukuisia muita julkisia tehtäviä. / Tehtävien hoito perustuu asetukseen Suomen Punaisesta Rististä (1065/1997), Lakiin veripalvelutoiminnasta (968/1994) sekä lukuisiin sopimuksiin eri ministeriöiden kanssa.
Suomen Syöpäyhdistys ry (syöpärekisteri)	Ei käytä julkista valtaa.	Syöpärekisterin tekninen ylläpito. / Laki terveydenhuollon valtakunnallisista henkilörekistereistä (556/1989) [2§] ja A (774/1989) [11§]. Toiminta perustuu Stakesin kanssa tehtyyn sopimukseen.
Tapaturmavakuutuslaitosten liitto (TVL)	Tapaturmavakuutuslain soveltamisalaa koskevat päätökset, korvausasioiden käsittely, korvauspäätökset ja korvausten maksu, korotetun maksun periminen vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneeltä työnantajalta, laiminlyöntimaksun, korvauskulujen ja käsittelykustannusten periminen viivästystapauksissa / Tapaturmavakuutuslaki (608/1948), Asetus TVL säännöistä (1312/1996)	Lakisääteisestä yhteistakuusta johtuvat tehtävät, osallistuu Suomen ja muiden valtioiden välisiin sosiaaliturvaneuvotteluihin ja toimii sopimuksissa tarkoitettuna yhteyselimenä, lisäksi muita toimialaan liittyviä tehtäviä./ Tapaturmavakuutuslaki (608/1949) ja Asetus joka sisältää TVL:n säännöt (1312/1996)
Työsuojelurahasto	Ei käytä julkista valtaa.	Myöntää varoja työelämän turvallisuuden tutkimukseen ja edistämiseen. / Työsuojelurahastolaki (407/1979) [1§]

Työterveyslaitos	Ei käytä julkista valtaa.	Ylläpitää merimiesten lääkärintodistuksista rekisteriä, antaa lausuntoja merimiesten kelpoisuudesta laivatyöhön. / Laki työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta (159/1978) [2§] ja A (501/1978)
Ympäristövakuutuskeskus	Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneen suoritettavaksi tulevan hyvikkeen määrääminen / Laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998) [5§]	Korvausten suorittaminen tapauksissa, joissa keskus on lain mukaisesti vastuussa korvausten suorittamisesta, hyvikkeiden periminen, ohjeiden antaminen vakuutustoiminnan yhtenäistämiseksi, yhteisten riskitilastojen kerääminen ja riskilaskelmien laatiminen / Laki ympäristövahinkovakuutuksesta (81/1998) [5-7§, 9§, 22§]

VÄLILLINEN VALTIONHALLINTO -HANKE/HANKKEEN TAUSTAMATERIAALI

KIRJALLISUUS:

Isaksson Guy-Erik (1983), Budgetmakt eller fondvälde ?
Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi. Rättsvetenskapliga institutionen Ser. A:191. Åbo 1983
ISBN 951-648-960-5 , ISBN 0358-5654

Heikki Kulla och Allan Rosas (1985), Medelbar offentlig förvaltning, Begreppsutredning och problemområden.
Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Rättsvetenskapliga institutionen Ser. A:166. Åbo 1985
ISBN 951-648-770-X , ISBN 0358-5654

Kulla Heikki (1983), Välillisen valtionhallinnon valvonnasta, Oikeussystemaattisia näkökohtia erityisesti alistuksesta.
Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi. Rättsvetenskapliga institutionen Ser. A:184 MOF 6. Åbo 1983
ISBN 951-648-887-0 , ISBN 0358-5654

Kulla Heikki (1984), Hallintopakosta ja pakkokeinoista välillisessä julkishallinnossa.
Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi. Rättsvetenskapliga institutionen Ser. A:202 MOF 13. Åbo 1984
ISBN 951-649-058-1 , ISBN 0358-5654

Westerlund Lars (1982), Medelbar offentlig förvaltning på mellaninstansnivå.
Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga institutionen. Rättsvetenskapliga institutionen Ser. A:176. Åbo 1982
ISBN 951-648-827-7 , ISBN 0358-5654

Myllymäki, Arvo (1994), Julkistalouden sääntely. 2. uudistettu painos,
Finnpublisher Oy, Tampere 1994
ISBN 951-848-043-5

Myllymäki, Arvo (1994), Julkistalouden valvonta.
Lakimiesliiton kustannus ja Arvo Myllymäki, Helsinki 1994
ISBN 951-640-763-3

Myllymäki, Arvo - Asko Uoti (1994), Eduskunnan budjettivalta, tulosohtaus ja parlamentaarinen valvonta.
Tampereen yliopisto / julkisoikeuden laitos, Tampere 1994
ISBN 951-44-3558-3 , ISBN 0356-4614

Mäenpää, Olli (1991), Julkisen hallinnon muutosvaiheista Suomessa.

Valtionhallinnon kehittämiskeskus, VAPK-kustannus, Helsinki 1991
ISBN 951-37-0593-5 (kustantaja), ISBN 952-9592-01-9 (julkaisija)

Rosas Allan - Markku Suksi (toim.) (1985), Inlägg kring medelbar offentlig förvaltning, Puheenvuoroja välillisestä julkisesta hallinnosta.
Meddelanden från stiftelsens för Åbo akademi forskningsinstitut nr. 104 MOF 18. Åbo 1985
ISBN 951-649-163-4 , ISBN 0356-7109

Malmberg Lars-Göran(red.), Rune Lavin, Lena marcusson, Eivind Smith, fredrik Sterzel, Nils Stjernqvist, Håkan Strömberg, Stig Strömholm, Hans-Heinrich Vogel (1997), Statsbegreppet i omvandling.
Norstedts juridik, Institutet för rättsvetenskaplig forskning. Lund 1997
ISBN 91-39-00189-X

Suksi Markku (1985), Medelbar offentlig förvaltning del I-III. - en analys av utanför stats- och självstyrelseförvaltning stående offentlig maktutövning och förvaltningsverksamhet.
Licentiatavhandling vid rättsvetenskapliga institutionen, Åbo akademi 1985

Suksi Markku (1989), Medelbar offentlig förvaltning - struktur och problemområden.
Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo akademi. MOF 41, Ser. A:299
1989 Åbo
ISBN 951-649-642-3 , ISBN 0358-5654

Modeen Tore - Allan Rosas (ed.) (1988), Indirect public administration in fourteen countries, L'administration publique indirecte dans quatorze pays.
Åbo akademis förlag - Åbo academy press. Åbo 1988
ISBN 951-9498-31-1

Modeen Tore - Allan Rosas (ed.) (1990), Indirect public administration in the fields of education and pensions, L'administration publique indirecte. Les domaines de l'éducation et des pensions.
Åbo akademis förlag - Åbo academy press. Åbo 1990
ISBN 951-9498-57-5

Tuori Kaarlo (1998), Julkisesta yksityiseen: rajoituksia ja edellytyksiä.
Oikeustiede, jurisprudentia XXXI 1998. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Eripainos.

ARTIKKELIT:

Mäenpää Olli: Hallinto-oikeus 1990-luvulla. Lakimies 7/1997 s.977-998

Suksi Markku: Välillisen julkisen hallinnon rakenteesta. Lakimies 4/1988 s. 390-412

PYYDETYT ASIANTUNTIJA LAUSUNNOT (Julkaisemattomat muistiot):

Kulla Heikki: Lausunto välillinen valtionhallinto hankkeen muistiolounnoksesta. Turku 12.8.1999.

Laakso Seppo: Lausunto välillinen valtionhallinto hankkeen muistiolounnoksesta. Tampere 3.9.1999.

Mäenpää Olli: Lausunto välillinen valtionhallinto hankkeen muistiolounnoksesta. 23.6.1999.

Suksi Markku: Huomioita välillinen valtionhallinto hankkeen muistiolounnoksesta. 24.8.1999.

Tuori Kaarlo: Lausunto välillinen valtionhallinto hankkeen muistiolounnoksesta. Loppi 12.8.1999.

Kilpailuvirasto: Lausunto välillinen valtionhallinto hankkeen muistiosta. Helsinki 1.9.1999. Kilpailuvirasto Dno 619/61/99.

MUUT (Julkaisemattomat muistiot):

Hidén Mikael: Lausunto sosiaaliturvan hallintoryhmälle, Kansaneläkelaitoksen ylintä hallintoa koskevien vaihtoehtojen säätämisyjärjestyksestä. Helsinki 9.11.1997.

Mäenpää Olli: Lausunto kunnan viranhaltijan ja luottamushenkilön oikeudellisesta asemasta ja mahdollisesta virkavastuusta osakeyhtiön johtoeleimissä. Helsinki 9.5.1994.

Mäenpää Olli: Lausunto virkavastuun ulottumisesta Raha-automaattiyhdistyksen palveluksessa olevien henkilöiden toimintaan avustuspäätösten valmistelussa ja avustusten käytön valvonnassa. Helsinki 20.12.1994.

Tuori Kaarlo: Lausunto vaihtoehtoisista malleista sosiaaliturvan hallinnon ohjaussuhteiden kehittämiseksi Kansaneläkelaitoksen, eduskunnan ja valtioneuvoston välillä. Loppi 26.10.1997.

Tuori Kaarlo: Lausunto ulosotto 2000 -toimikunnalle, asiamiehen käyttämisestä suoraan ulosottokelpoisten saatavien yksityisessä ja ulosottooperinnässä. (Lausunnossa myös julkisen vallan käsitteestä ja julkisten tehtävien uskomisesta yksityisluonteisille toimielimille). Loppi 10.8.1997.

Tuori Kaarlo: Lausunto hallinnon kehittämisosastolle, oikeudellisista kysymyksistä, jotka koskevat tieliikennelaissa (267/81) ja ajokorttiasetuksessa (845/90) tarkoitettujen kuljettajatutkintojen sekä laissa vaarallisten aineiden kuljettamisesta (719/84) tarkoitettujen ajolupakokeiden vastaanottamisen organisoimisesta. Helsinki 24.9.1997.